

TOVLRI
KYMMENTUOTAS

1807-1917

1

L6/2007
659/2008

Skannettu
2017

**TOVERI
KYMMENVUOTIAS**

1907—1917

MUISTOJULKAISU

**SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET**
Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter

ASTORIASSA, ORE., MARRASKUULLA, 1917

John Malo   Henry Askeli   Edi Sulo   Aku Rissanen   I. O. Peurala
(TOVERIN TOIMITTAJIA)

JOUKKOJEN NOUSU

*UO rikkaat riistäjät linnoissaan,
ne viettävät riettaita riemujaan,
ne Venusta valvoo
ja Bacchusta palvoo
ja uupuvat elämän nautintoon.*

*Vaan orjien joukkokin ryysyineen
myös pyrkivi valoon ja vapauteen.
Jo liikkuvi loukot
ja miljonain joukot
käy kirkasta päivää katsomaan.*

*Ne ryömivät koloista kaivannon
ja tehtaista, valohon auringon.
Ne rohkehin rinnoin
ja sankari-innoin
nyt käyvät kahleitaan katkomaan.*

TOVERI KYMMENVUOTIAS

*Jo joukkojen painosta vapisee maa,
mi sankarein verta nyt ahmia saa,
vaan rivinsä sulkee
ja uhmaten kulkee
nää joukot päin tulta ja kuolemaa.*

*Ne punaista lippua liehuttaen
ja laulaen laulua vapauden,
käy henkensä myömään,
tai pirstoiksi lyömään
nyt tyrannin verisen istuimen.*

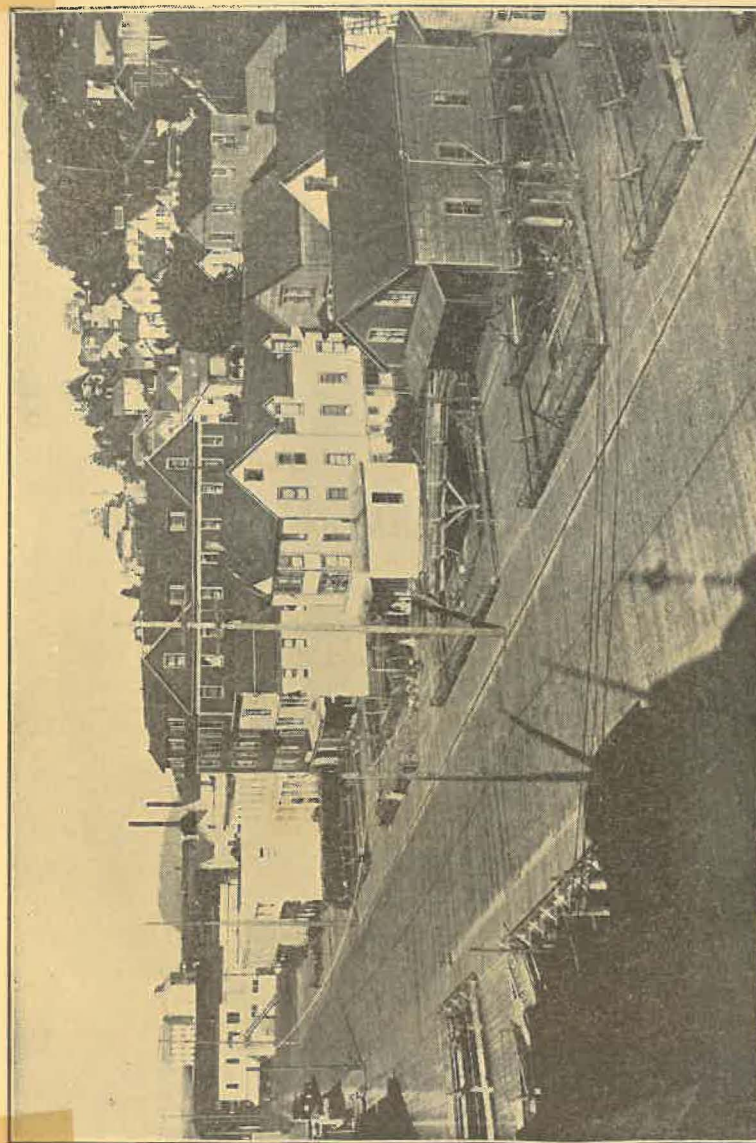
*Jo vapisee pyövelit linnoissaan.
Ne tuntevat tuomion niskoillaan,
kun kaatuvi ylväät
nuo hallituspylväät
vuostuhannet kansoja sortaneet.*

*Vaan orjien joukko tuo ryysyinen
nyt valtahan nostavi vapauden. —
On orjien voitto!
On aamunkoitto,
ja idästä aurinko ruskottaa.*

AKSEL H.

TOVERIN
KOTIKAU-
PUNKI
OSA UNION-
TOWNIA —
SUOMALAI-
TEN ASU-
MAA JA
OMISTAMAA
ALUETTA —
ASTORIASSA

KYMMENVUOTIAS

Väinö Riippa

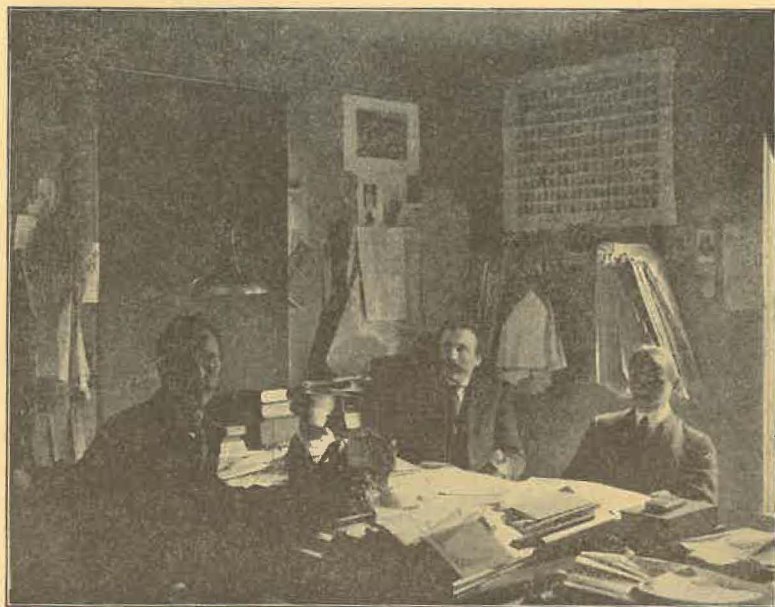
En malta olla yrittämättä noudattaa Toverin toimituksen kehottusta luoda katsaus Toveri-liikkeen aikaisimpiin vaiheisiin, vaikkakin aikani tätä nykyä on hyvin "ylösoitettu" amerikalaisen "kansanvalan" palveluksessa. Wilsonilaisen politiikan jalo pyrkimys sota-kaupalaivaston avulla taistella ihmiskunnalle yleinen kansanvalta ja ikuinen rauha on ahtanut minunkin pääni laivanrakennus-"business" vähintään yhtä täyteen kuin oli Astorian nykyisellä pyyleävatsaisella majurilla hänen ollessaan kuulusteltavana katutappelusta. Lienee näin ollen kohtuullista pitää anteeksi annettavana, jos allekirjottaneenkin muistelmiin jää aukkoja. Jotain siitä sentään tietänen, sillä olihan minullakin kunnia olla vähäisenä tekijänä mukana tuota paljon merkitsevää lehtistä täkäläisen työväenliikkeen historiaan liitettäissä.

Astorian s. s. osaston pöytäkirjoista selviää, että ajatus oman äänenkannattajan luomisesta aseeksi länteläistä työväestöä luokkataisteluun herättämään ja sitä taistelua tukemaan, on melkein yhtä vanha, kuin täkäläinen osastokin. Vaikkakaan osasto ei alkuvuosinaan ollut jäsenmäärältään suuri, oli siinä tietoisuutta ja ennen kaikkea innostusta ja luottamusta tulevaisuuteen. Lehti-ajatuksen herääminen ja kehittyminen Astoriassa oli aivan luonnollinen, koska täällä on lännen vanhin ja huomatuin suomalaisasutus. Täällä oli pappeuden ja julkisen sanan voimalla vanhoillisuus syvälle juurrutettu tietämättömän työväestön käsitykseen ja

kansallisuus-keinottelulla lihava maaperä. Paikkakunnalle ominaiset tuotantosuhteet — kalastaja-kapteeniuk-sineen — on aina ollut kiitollista valhe-itsenäisyyskäsi-tysten synnylle ja kaihisilmäisyydelle luokkavastakoh-tien huomaamisessa. Siksi täällä uudenaikainen, laa-janäköisempi, luokkataistelukannalla oleva työväenlii-kekin sai vanhoillisuuden rikkaruohojen kitkennässä kovimmat raatajan vastukset kokea.

Sanomalehtiä oli täällä ollut suomalaista "kulttuuri-elämää" johdattamassa kaikenkarvaisia. Itsenäisemmän työväenliikkeen nousun aikana edusti lännellä suoma-laista porvarilehdistöämme ent. kuparisaarelaisen lehti-runnarin Fred Karisen "Lännen Uutiset", runoilijasielu Kalle Koski toimittajana (molemmat jo vainajina, rau-ha heidän tomulleen!). En luule erehtyvänä otaksuessani

TOVERIN TOIMITUS V. 1910
G. Gratchef, S. Arra ja A. Lohiluoto

että Toveri-lehden syntyä huomattavasti joudutti se pik-kumaisesti rakitteleva ja tosiasioita vääristelevä kanta, jonka Karis-vainaja lehdessään otti käytäntöön suhtees-saan sosialistiseen työväenliikkeeseen.

Vanhempien puoluelehtiemme Työmiehen ja Rai-vaajan etäisyys "villistä lännestä" teki mahdottomaksi niiden palvella kyllin tehokkaasti tákäläistä eri paikka-kuntien agitatsionityötä, niin pirteitä kuin ne kokoonsa nähden olivatkin. Sosialistisen liikkeen lännellä laaje-tessa alkoi oman läheisemmän äänenkannattajan tarve käydä yhä tuntuvammaksi. Wm. Jylhän herättämänä on kysymys ensi kerran sukeltanut esiin Astorian osas-tossa helmik. 16 p. 1905. Kokous kannatti asiaa ja päätti lähettää kiertokirjeitä lännen osastoille, mutta seuraavaan kokoukseen mennessä innostus jo oli lauh-tunut ja päätös purettiin. Lokakuussa 1906 toveri And-rew Langila herätti sen jälleen, koska oli liikkeellä hu-huja, että Fred Karinen olisi halukas edullisilla ehdoilla myymään "Lännen Uutiset" kimpsuineen kampsuineen. Asia kuitenkin siirrettiin seuraavaan kokoukseen ja raukesi.

Saman vuoden joulukuulla tiedustelivat San Fran-ciscon toverit, miten pitkällä Astoriassa ollaan lehti-hankkeessa, ja pyysivät siinä tapauksessa jos täällä on lehden perustamisesta luovuttu, apua sikäläisen engl-kielisen sosialistilehden yhteyteen perustettavaksi aio-tulle suomenkieliselle osastolle. Sitäkään ei kannatettu.

Helmikuun 27 p. 1907 sukeusi kysymys jälleen Astorian osastossa käsiteltäväksi. Kannatus oli yleinen. Valittiin 3-henkinen komitea asiaa ajamaan (Heikki Koljonen, Onni Jurva ja Väinö Riippa). Tällä komi-tealla ajattikin osasto asian onnelliseen päätökseen. Maaliskuun 13 p. hyväksyttiin komitean esittämä kier-tokirje lännen osastoille lähetettäväksi. Pian alkoi saa-pua suosiollisia vastauksia ja ennakkositoumuksia kan-natuksesta. Huhtikuun 12 p:nä päätettiin esittää osas-tojen yleisäänestyksellä ratkaistavaksi puoluelehden

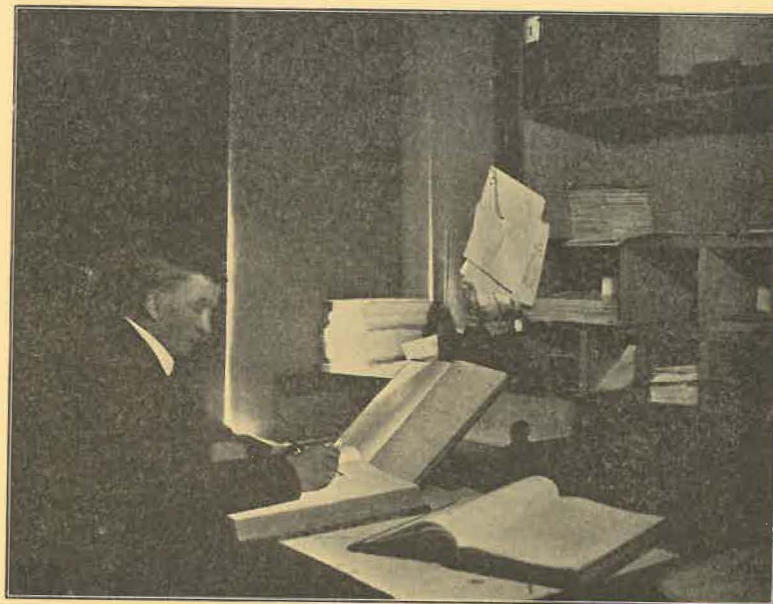

perustaminen länsipiiriin. Heinäkuun 15 p:nä päättynyt yleisäänestys ratkaisi kysymyksen myönteisesti. — Vastustustakin oli ollut, esim. californialaisten taholta, samoin montanalaisten. He epäilivät uuden puoluelehden taloudellista tulevaisuutta ja otaksuivat sen vaikeuttavan vanhempien puoluelehtien ennestään heikkoa taloudellista asemaa. Nälkä kai se pani Työmies-lehdenkin Toveriin alkuvuosina suhtautumaan hyvin kylmäkoisesti, toisinaan pikkumaisestikin. Mutta nyt voimme ilomielin merkitä, että epäilykset ovat olleet aiheettomia. Amerikan suomalaisella työväenliikkeellä on ollut voimaa kulettaa kaikki äänenkannattajansa siihen varmaan asemaan, jossa niiden nyt jo voimme sanoa olevan.

Jo kesäkuun 9 p:nä pidettiin liikkeen perustava kokous Astorian osaston kokoushuoneella. Siellä valittiin väliaikainen 7-henkinen johtokunta (John Jylhä, Kalle Järvi, Heikki Koljonen, Konrad Koskela, Frank Niemi, Kalle Niemelä ja Väinö Riippa), jonka toimeksi jäi laatia sääntöehdotus. Lehden ilmestymispaikaksi pidettiin Astoriaa sopivimpana, mutta samalla päätettiin sille paikkakunnalle antaa kannatus, josta enimmän osakkeita merkitään. Kesäk. 30 p:vän kokouksessa hyväksyttiin sääntöehdotus lähetettäväksi lännen osastojen tarkastettavaksi mahdollisten muutosten ja lisäysten tekoa varten tullakseen sitten yleisäänestyksellä lopullisesti hyväksytyksi. Samalla esitettiin lehdelle sen nykyistä nimeä. Heinäkuun 24 p:nä laillistutettiin lehtiliike "The Western Workmen's Co-operative Publishing Company" nimisenä, 5,000 dollarin pääomalla, jaettuna 10 dollarin osakkeisiin. Alettiin ankara osakkeiden myynti osastojen välityksellä kautta lännen. Elokuun viimeisellä viikolla tekivät ne Astoriassa kauppansa aivan kuin viinalasti kieltolakivaltiossa. Lokakuun 20 p:nä oli lain vaatima määrä, puolet osakepääomaa, myyty. Silloin pidetty osakkeenomistajain kokous asetti sivusäännöt muutos- ja lisäysehdoituksineen yleisäänest-

tykselle, joka päättyi marrask. 10 p. Samassa äänestyslistassa oli 19 ehdokasta Astoriasta johtokuntaan, tullen näistä ensimmäisiksi vakinaisen johtokunnan jäseniksi: Heikki Koljonen, John Jylhä, Kalle Järvi, Oscar Joensuu, John S. Erickson, Antti Lahdenperä, Frank Niemi, Kalle Heikkilä, John Kuivala ja Johan Huttula; varalle: Fiina Rietala, Ilmari Paldanius, Väinö Pernu ja Kaarlo Kuusi.

Liikkeen voi lukea alkaneen lokakuun puolivälistä, sillä 14 p. lokakuuta valittiin allekirjottanut väliaikaiseksi taloudenhoitajaksi Alfred Vainion kieltäytyttyä toimeen saapumasta ja silloin myöskin vuokrattiin nykyisen huoneuston kulmarakennus liikehuoneeksi. Seuraavana päivänä läksin taittajaksi saapuneen entisen malkosaarelaisen "Aika"-lehden latojan F. J. Björkin kanssa Portlandiin ensimmäisiä kirjapainotarpeita osta-

KONTTORI ALKUVUOSINA

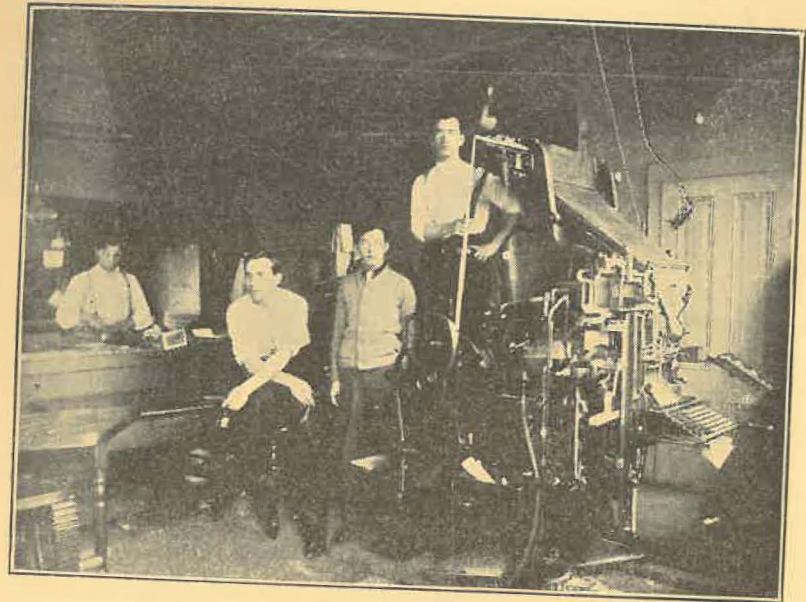
maan. Noin viikon kuluttua voitiin jo omassa painossa latoa äänestyslistat sivusäänöistä ja johtokunnan jäsenten vaalista. Ukko Björk otti tapahtuman kunniaksi pikku humalan ja tunteissaan lauleli mielisäveltään: "Oi Malkosaari, Sointula" j.n.e. Pian saapui latomakonekin. Konelatojia ei saatu, mutta toveri Geo. Gratchef jätti apteekissa pillerien pyörittelyn ja oppi lyhyessä ajassa latojaksi. Miss Katy Bay, käsilatoja Lännen Utisista, tuli hänelle kumppaniksi ja niin selviydettiin siitäkin pulasta.

Ainoana hakijana hyväksyi yleisäänestys lokak. 15 p. vastaavaksi toimittajaksi Aku Rissasen. Hän saapui marraskuun alussa. Hänen ehdotuksestaan pyydettiin aputoimittajaksi E. Saastamoista, joka kuitenkin kieltäytyi toimesta. Silloin siirrettiin allekirjottanut taloudenhoitaja toimitukseen ja uusi taloudenhoitaja Jack Kuivala astui joulukuun alussa toimeensa. Joulukuun 7 p:nä 1907 oli vihdoinkin päästy niin pitkälle, että ensimmäinen numero Toveri-lehteä näki päivänvalon. Säännöllisesti kaksi kertaa viikossa alkoi se ilmestyä vasta vuoden vaihteesta. Ilmestymispäivät olivat tiistai ja perjantai, kunnes ne huhtikuun yhtiökokouksessa 1909 vaihdettiin keskiviikoksi ja lauantaiksi.

Huhtikuuhun 1908 painettiin lehti lähellä olevassa englanninkielisen aamulehden painossa, mutta silloin saatiin ensimmäinen oma painokone. Sen jälkeen alkoi myöskin julkaisujen ja kirjojen kustantaminen, "Sortetun Kevät" niminen kevätjulkaisu ollen esikoinen.

Taloudenhoitajan toimesta erosi J. E. Kuivala helmik. 15 p. 1908. Tilalle tuli Työmiehen kirjanpitäjä A. J. Fors, joka jätti tilan Kalle Järvelle 7 p. maalisk. 1909.

Vastaavan toimesta luopui Aku Rissanen heinäkuussa 1908; hänen tilalleen siirtyi yleisäänestyksen perusteella allekirjottanut. Luovuin toimesta elokuulla 1909, kun matkustin Suomeen. Aputoimittajina olivat minun aikani Geo. Gratchef, Rikhard Pesola ja Antero Ahde. Myöhempiä aikoja ei tarkotukseni ollut ku-

TOVERIN LATOMO 1908

vatakaan, koska en ole ollut lehden kanssa läheisemmissä kosketuksissa. Mutta palaan vielä hiukan takaisin alkuvuosiin.

Lainattakoon katsaukseeni joitakin kohtia ensimmäiselle vuosikokoukselle (25 p. huhtik. 1908) esitetystä johtokunnan vuosikertomuksesta, koska niitä vertaamalla viimeiseen vuosikertomukseen, saa elävän kuvan liikkeen kehityksestä.

Silloin työskenteli liikkeessä kaikkiaan 7 henkilöä: 2 toimittajaa, taloudenhoitaja, 2 konelatojaa, 1 käsilatoja ja yksi painaja. Henkilökunnan palkat tekivät yhteensä 114 dollaria viikolta. Tilaaajia oli neljännellä lehden ilmestymiskaudella 1,700. Liikkeen puhdas omaisuus oli \$1,221.74, osakepääomaa myyty \$3,230.00. Liikkeen tappio teki 250 dollaria kuukautta kohti. Seuraavan vuoden yhtiökokoukseen mennessä oli \$5,000

osakepääoma loppuun myyty, joten osakepääoma päätettiin kohottaa \$15,000:een. Myöhemmin lienee sitä jo kohotettu useampiakin kertoja, mutta nykyään laske- taankin vuoden liikevaihto kymmenissä, jopa sadoissa- kin tuhansissa.

Niin ahtaita oli taloudellisia aikoja noina alkuvuo- sina, että monesta synnynnäisestä optimististakin pyrki tulemaan pessimistejä, jotka pelokkaasti katselivat liik- keen tulevaisuuteen. Mutta se tarmo ja sitkeys, minkä synnyttää selvä tietoisuus asiansa oikeudesta ja yhteis- toiminnan valtava voima, ovat auttaneet vaikeimpien- kin vastusten lävitse. Voittaminen on jo tullut tavaksi. Sosialismi kulkee vyöryen eteenpäin, "ryskyin murtuu pakkovallat"...

Tähän tapaan opin jo ajattelemaan ja näkemään toistakymmentä vuotta sitten. En ole erehtynyt. En pettynyt. Ei ole pettänyt sekään ennustus, johon äsken mainitsemani Toverin ensimmäisen johtokunnan vuosi- kertomus päättyy ja joka hyvin sopii hajanaisen, kii- reessä kyhätyn katsaukseni loppulauseeksi:

"Jos tulevaisuuteen tahdomme katsoa, niin ei mi- kään estä meitä otaksumasta, että Toveri vielä tulee ilmestymään ainakin yhtä arvokkaana ja laajana kuin mikään nykyään ilmestyvä puoluelehti tässä maassa. Tähän kuitenkin vaaditaan sitä, että lännen työväki ot- taa asiakseen Toverin edun ja menestyksen valvomisen, poistaa siinä mahdollisesti ilmenevät epäkohdat ja hel- pottaa Toverin toimintaa aineellisesti ja henkisesti." — Niinkuin se on tehnytkin, sano', ja tulee vastakin teke- mään.

VÄINÖ RIIPPA.

Astoria, Ore., 8-19-1917.

Muistelmia elämästäni ennen Toveria ja Toverin seurassa

A. N. Koskela

Kummallista tämä elämä — alituista yön ja päivän vaihtelua. Aurinko laskee eilen, mutta tänään se nousi taas. Se laskee jälleen iltasella, noustakseen huomenna uudestaan. Niin päiväs- tä päivään, viikosta viikkoon, vuodesta vuoteen, aivan määräämättömiin...

Alituisesta vaihtelusta huolimatta päivät tun- tuvut jokseenkin samanlaisilta. Tämä päivä ei tehnyt poikkeusta eilisestä, eikä eilinen sen edel- lisestä, ja — jos kokemukseni eivät petä — on huomispäivä oleva aivan samanlainen kuin tämä- kin päivä. Korkeintaan voi sataa, siinä kaikki. Ihmiset ovat saman- laisia, rakennukset paikallaan, autot kiitävät kaduilla, laivat kulke- vat säännöllisiä reittejään määrättyillä ajoilla. Kaikki aivan saman- laisina kuin ovat olleet jo kauan sitten.

Mutta kuitenkin on elämä alituisten muutosten alainen. Aivan samoin kuin yö ja päivä vaihtuvat, muuttuu elämä. Se, mikä oli eilen, ei ole enään tänään; mikä on tänään, se mahdollisesti ei ole enään huomenna. Mikään ei pysy paikallaan. Kaikki muuttuu, vaihtaa muotoaan. Sellainen on elämän laki. Muutokset vaan ta- pahtuvat äänettömästi ja niin hitaasti, ettemme niitä huomaa muu- toin kuin vertaamalla pitempiä ajanjaksoja toisiinsa.

Paljon on maailma muuttunut sitten kun Toverin ensimmäinen numero ilmestyi. Ja eiköhän kaikki ne, jotka ovat pitemmän aikaa Toveria lukeneet, tunne suuren muutoksen tapahtuneen ajatusmail- massaan, — ainakin ne, jotka ovat tilanneet ja lukeneet Toveria sen syntymästä saakka. Vertailkaapa vain kuluneita vuosia — tuota kymmenvuotiskautta — jonka ajan Toveri on ilmestynyt, niin var- maankin huomaatte itsessänne tapahtuneen suuren muutoksen.

Tällaiseen huomioon on ainakin allekirjottanut tullut itsestään. Vertaamalla nykyistä mailmankatsomustani siihen elämänymmär- rykseen, jonka omasin kymmenen vuotta sitten, huomaa niissä yhtä suuren eron kuin on yön ja päivän välinen eroavaisuus.

Tuon kymmenen vuotta olen viettänyt Toverin seurassa, ja on Toveri niinollen ollut osaltaan vaikuttamassa ajatusmailmassani ta-

pahtuneeseen muutokseen. Senpätähden lienevät paikallaan muuttamat muistelmat elämästäni.

Elämäni kylläkään ei ole mitään eriskummallista tuolta ajalta. Tuhannet työläiset ovat saaneet kokea samaa kuin minäkin ja paljon enemmänkin. Mutta kokemuksen Toverin kirjeenvaihtajana lienevät sentään jossakin määrin poikkeuksellisia ja huvittanevat ainakin niitä, jotka myöhemmin ovat liittyneet kirjeenvaihtajien armeijaan. Sisältyyhän niihin sitäpaitsi osa Toverinkin elämää.

Ymmärtääksemme nykyisyyttä, meidän täytyy tuntee menneisyys. Tuo lause pitää paikkansa suuria asioita käsiteltäessä. Tämänpäiväisiä yhteiskunnallisia ja taloudellisia oloja emme voi ymmärtää, ellemmme tiedä minkälaiset olotilat vallitsivat menneisyydessä. Aivan sama on kunkin ihmisen yksityisen elämän laita. Ihminen voi käsittää nykyisen elämänsä vain sen kautta, että hänellä on muistissa pääpiirteet eletyn elämänsä vaiheista. Se, mitä me olimme kymmenen vuotta takaperin oli määrättyjen syiden seurausta; mitä olemme tänäpäivänä, on sekin vain seurausta määrättyistä syistä, sillä maailmassa ei ole mitään paljaan sattuman varassa, kaikista vähimmän ihmiselämä.

Mikään sattuma ei ollut se, että sain kotonani Suomessa vakavan uskonnollisen kasvatuksen. Isoisäni — joka pääasiallisesti oli kasvattajani — oli perinyt uskonnollisen vakaumuksensa vanhemmiltaan, ja nähtävästi hän oli päättänyt istuttaa sen muuttumatomana jälkeläisiinsä, koska hän omisti miltei kaikki ruoka-ajat jumalasta puhumiseen. Hän — isoisäni — oli tuollainen vanhan ajan vakava, mutta samalla hyvänsuopainen mies, jollaisia jokainen miehellään kunnioittaa. Lieneekö tästä johtunut, vai mistä, että hänen sanansa vaikuttivat minuun kuin taikavoimalla. Jokainen hänen sanansa mielestäni sisälsi osan ikuisesta totuudesta. En arvostellut, en epäillyt — ainoa mikä minusta tuntui mahdottomalta, oli se, etten koskaan pääsisä niin pitkälle uskon asioissa kuin isoisäni.

Sunnuntaisin hän lueskeli uskonnollisia kirjoja. Minuakin hän kehotti lukemaan, ja minä luinkin raamattua, Lutheruksen postillaa ja melkein kaikkia uskonnollisia kirjoja mitä talossa oli. Ollisin lukenut muitakin kirjoja, mutta niitä ei ollut, paitsi kansakoulu-kirjojani, jotka koulussa jo olin lukenut moneen kertaan läpi.

Kun isoisäni tilasi naapurin isännän kehotuksesta "Kokkola"-nimisen sanomalehden, olin siihen heti alussa kovin ihastunut. Mutta sekin ilmestyi vain pari kertaa viikossa, ja kun tilausta ei uudistettu, oli se pitkiä aikoja kokonaan tulematta. Huomautin tästä epäkohdasta isoisälleni, mutta hän ei pitänyt sanomalehteä lainkaan tarpeellisena.

Tämä "maallisen" sanan ikävöimiseni tietysti johtui vain vaihtelun halusta, tai ehkä vaistomaisesta tiedonhalusta. Uskonnon totuuksia en vähääkään epäillyt, päinvastoin koetin päästä niistä osalliseksi niin suuressa määrässä kuin suinkin mahdollista. Ahdasmielisyyteni oli niin pitkälle kehittynyt, että pidin nuorison viattomia leikkejä suurena syntinä ja jos joskus niihin hairahduin osaaottamaan, seurasi siitä tunnonvaivoja ja nöyrä anteeksipyyttäminen.

Sainpa sitten ajatuksen lähteä Amerikkaan. Matkalle puuha-tessani sain käsiini eräältä kansakoulunopettajalta — joka myöskin oli aikeissa matkustaa Amerikkaan — Akseli Järnefeldtin kirjan "Suomalaiset Amerikka-sa". Koska olin päättänyt matkustaa yhtä kyytiä aina Tyynenmeren rannikolle saakka, luin siitä etupäässä kohtia länsirannikon elämästä.

Tekijä kuvaili siinä, kuinka täällä aarniometsän ympäröimien kotien-sa suojassa suomalaiset uudisasukkaat saavat kenenkään häiritsemättä tutkia pyhän raamatun ikuisia, jumalallisia totuuksia. Tuo kiinnitti mieltäni. Siellähän — ajattelin — minäkin voin omistaa elämäni uskon-asialle, sillä varmaankin vieraat olot ja koti-ikävä pitävät minut erillään kaikista turhuuksista.

Amerikkaan saavuttua-ni sain heti ensimmäisillä

viikoilla huomata, ettei täällä jouda paljon jumalasta ajattelemaan, jos mieli elämänsä säilyttää. Sitäpaitsi täällä näytti olevan sata kertaa niin paljon viettelyksiä kuin Suomen yksinäisissä maalais-oloissa.

Muutaman viikon täällä maassa oltuani, päätin tilata itselleni sanomalehden. Suomalaisia sanomalehtiä kuului ilmestyvän Amerikka-sa useampia. Mutta kun tuskin yhtään olin niistä nähnyt, kysyin neuvoa sedältäni, mikä niistä lehdistä olisi paras ja samalla halvin. Hänen neuvonsa mukaan tilasin sitten "Amerikan Sanomat."

Raymondin, Wash., s. s. osaston ompelu-seura.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET
Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter

Se tuli minulle noin puolisentoista vuotta, vaikka vain vuodeksi sen tilasin; varmaan olisi se tullut pitemmänkin aikaa, mutta syystä tai toisesta sain siitä kylläni ja kirjoitin sen toimitukselle valheellisesti, että on turhaa lehteä lähettää enään, koska muutan paikkakuntaa enkä tiedä mikä tulee osotteeni olemaan.

Tuohon aikaan alkoi Astoriassa ilmestyä Fred Karisen kustantama "Lännen Uutiset." Minusta tuli lehden lukija, myöhemmin tilaaja ja kirjeenvaihtaja.

Olin tässä maassa ollessani saanut käsiini joitakin alkuperäisiä suomalaisia romaaneja, muutoin ensimmäiset kaunokirjalliset teokset, jotka sain luettavakseni. Niistä oli minulle kehittynyt sellainen käsitys, että mitään ihanampaa mailmassa ei voisi olla kuin tulla kirjailijaksi. Osata kirjottaa niin kauniisti kuin ne kirjailijat, joiden teoksia luin, se olisi suurta ja kunniakasta. Sellaiseen en kuitenkaan uskaltanut ajatella koskaan pystyväni, sillä uskoin, että nuo kirjailijat olivat jo syntymässään olleet kaikkia muita kuolevaisia korkeammalla. Mutta sen sijaan minussa kyti heikko toivo siitä, että kerran mahdollisesti kehittyisin niin paljon, että kelpaisin edes sanomalehteen kirjottamaan. Kadehtien luin "Lännen Uutisista" erään tuttavani kirjottamia paikkakunnan uutisia. Mielestäni hän oli — ja ehkä olikin — kaikkia muita sillä paikkakunnalla asuvia sivistyneempi. Minäkin päätin koettaa, eikö sitä saisi syntymään sanomalehteen kelpaavaa kirjoitusta. Tein useita yrityksiä, mutta ei tahtonut löytyä asiaa mistä kirjoittaa. Viimein sellaista asiaa kuitenkin löytyi. Eräässä kirjoituksessaan tuttavani vähän ruoski meitä toisia jostakin. Se oli mielestäni liikaa. Päätin vastata hänelle sanomalehdessä ja karistaa hänestä vähän turhia luoja. Kyhäsin kokoon vastineen, suljin kuoreen ja osotin "Lännen Uutisille."

Pamppalleivin sydämin odotin, milloin minun ensimmäinen sanomalehtikirjotukseni tulee julkisuuteen. Mutta eipä sitä näkynyt. En liioin kehdannut kysyä toimitukselta, oliko kirjeeni saapunut perille, vai oliko se pantu kauniisti roskakoriin, joten vielä tänäkin päivänä minulle on salaisuus, miten sen oikeastaan kävi.

Tämä ensimmäinen hukkaan mennyt yritykseni lamaanutti kirjoitushaluni pitkäksi aikaa. Mutta toinnuttuani ensi hämmästyksestä, yritin uudelleen, uskottamalla itselleni, että ensimmäinen kirjeeni varmaan joutui välillä hukkaan. Tällä kertaa valitsin kirjoitukseni aiheet paikkakuntani tapahtumista ja — suureksi ilokseni, kirjeeni läpäisikin. Sen jälkeen minusta tuli "Lännen Uutisten" vakituinen kirjeenvaihtaja. Kirjoitin siihen paikkakuntani tapahtumista niin usein kuin onnistuin jotakin kokoon saamaan. Kerroin ilmoista, syntymisistä ja kuolemista ja värutin kirjeeni niin ihanteelliseksi ja haaveelliseksi kuin suinkin voin.

Se oli siinä "Lännen Uutisten" kirjeenvaihtajana oloni loppupuolella, kun Toveri alkoi ilmestyä. Eräänä sateisena syyspäivänä saapui ensimmäinen näyttenumero asuntooni, ruokataloon Ilwacossa, jossa silloin oleskelin. Silmäpuolena se saapui, lieneekö Toverin sen tähden, että olisi kiinnittänyt enemmän huomiota. Ja kyllä se huomiota kiinnittikin. Siitä puhuivat kaikki miehet ruokatalossa, useimmat pilkaten, toiset kiroten, ja vain harvat suopeassa äänilajissa. Tarpeeton se oli minunkin mielestäni, koska kerran oli sellainen "työväenlehti" kuin "Lännen Uutiset".

Mutta vaikka Toveri oli mielestämme joutavanpäiväinen rakittelija, niin kuitenkin panimme rahankeräyksen toimeen keskuudessamme ja kertyneillä rahoilla tilasimme Toverin yhteisesti. Siitä saakka minusta tuli Toverin vakituinen lukija.

Toverin syntyessä oli paniikki parhaillaan. Teollista lamaanusta jatkui koko talven. Jouduin muitten muassa kahdeksan kuukautta kestävään työttömyyteen. Näin ollen riitti kylliksi aikaa lukemiseen ja muihin henkisiin harrastuksiin.

Aikaseen syksyllä olin liittynyt paikkakunnan raittiusseuraan; Toverin syntyessä olin sen innokas ja toimiva jäsen. Raittiusharrastusteni ohella luin tarkasti Toverin jokaisen numeron. Paljon siitä löysin sellaista, joka mielestäni oli aivan paikallaan, mutta myös paljon sellaista, jota en voinut hyväksyä. Mielestäni oli aivan väärin se, että Toveri ruoski kirkkoa ja uskontoa. En myöskään sen suhtaantumista raittiustyöhön hyväksynyt. Minusta tuntui kuin Toveri olisi tahtonut hävittää kaiken ihanteellisuuden mailmasta ja pukea elämän kuivaan ja kankeaan jokapäiväisyyteen.

Olin siihen aikaan kuitenkin jo niin paljon vapautunut uskonnollisesta ahdasmielisyydestä, etten pitänyt enään nuorison viatomia leikkejä synnillisinä. Niinpä raittiusseurassamme — johon silloin kuuluivat melkein kaikki paikkakunnan nuoret — oli tanssi ja piirileikki pääohjelmana. Vanhemmat, ahdasmieliset jäsenet moittivat alituisen meitä nuoria vallattomuudestamme, ja rohkeimpana joukossa, jouduin seuran kokouksissa puolustamaan nuorten oikeuksia. Tämä myöhemmin kohotti minut seuran esimieheksi — nuorten äänillä tietenkin — vaikka olin silloin vasta tuossa kahdenkymmenen korvilla, ja vaikka seurassamme oli paljon entisiä esimiehiä ja vanhoja raittiussankareita.

Toverin silloinen kirjeenvaihtaja — kuka hän lieneekin ollut, siitä minulla ei ole varmaa tietoa vieläkään — otti kirjoituksensa aiheeksi raittiusseuramme. Hän ruoski ankarasti "tanssivan raittiusseuran" — joksi hän sitä nimitti — touhuja. Se sai minut siveellisen suuttumuksen valtaan. Kirjoitin hänelle vastineen ja osotin sen Toverille, ollen se ensimmäinen kirjoitukseni Toveri-lehteen. Epäilin kuitenkin, tokko Toveri julkasee kirjoitustani, koska puo-

lustelin siinä raittiusseuraa, ja sen varalta osotin samasta asiasta kirjotetun kirjeen, vaikkakin toisenlaiseen muotoon puettuna, tutulle "Lännen Uutisille." Mutta se oli aivan tarpeeton varokeino, sillä Toveri julkasi kirjotukseni. Senjälkeen kiistelimme useassa kirjoituksessa, kunnes toimitus huomautti, ettei se ole halukas julkasemaan pitemmälle riitakirjotuksiamme.

Tuossa kiistelyssämme, puolustaessani raittiusseuraa, jäin arveluttavasti alakynteen, vaikka vastustajani ei suinkaan ollut kaksinen kynänkäyttäjää. Minun täytyi myöntää, että raittiusseuran toiminnalla ei ollut paljoakaan merkitystä itse raittistustyöhön nähden; ainoa mikä siinä oli jostakin arvosta, oli se huvipuoli.

Jonkun ajan kuluttua aloin kirjotella Toveriin paikkakunnan kirjeitä. "Lännen Uutiset" jäi vähinerin unholaan; melkein huomattamattani tuli minusta Toverin vakituinen tilaaja. Kirjeenvaihtajanakin olin jo senverran vartunut, että huolimatta kovin puutteellisista käsityksistäni sosialismista, minun ei tarvinnut enään paperikoria kirjeilläni koristaa.

Toveriin kirjottaessani ja lukiessani saatavissani olevia kaunokirjallisia teoksia, kehittyi kirjailijaihanteeni. En tosin vieläkään ollut varma siitä, tokko koskaan saisin kynästäni lähtemään mitään kaunokirjallista — ainakaan suorasanaisessa muodossa. Tein yksinäisinä hetkinäni useita yrityksiä, mutta koskaan en saanut sellaista syntymään, joka olisi edes itseäni tyydyttänyt. Pahin vika suorasanaisen kirjottamisessa oli se, etten saanut sitä koskaan jatkumaan kahta tai kolmea tavallista kirjoitusliuskaa pitemmäksi. Kuitenkin olisi mielestäni suorasanaisen kirjoituksen, ollakseen julkasemisen arvoinen, aina pitänyt olla vähintään kolme kertaa niin pitkä ja lisäksi luontevasti kokoon pantu.

Mutta runot sensijaan voivat olla lyhyitäkin. Näin kirjoista, että parikin värsyä riittää kun niikseen sattuu. Päätin koettaa, eikä sitä saisi edes runoa syntymään. Tein useita yrityksiä, mutta ei sekään näyttänyt olevan niin helppoa kuin alussa luulin. Viimein kuitenkin useita iltoja mietittyäni sain syntymään nelisen värsyä pitkän luonnon-ylistyksen. Missähän tuon julkasisin — ajattelin. Toveri ilmestyi jo silloin, mutta siinä nähtävästi ei julkasta runoja, eivätkä taitaisi tuollaista luonnon-ylistystä muutoinkaan hyväksyä. Kaikki mahdollisuudet huomioon ottaen lähetin runoni "Pohjan Tähdelle" Fitchburgiin. Siinä mielestäni julkasivat huonompiakin runoja kuin minun runoni oli; siis jos missään voi toivoa tuotteilleen julkaisuutta, niin siinä lehdessä. Mutta hukkaan raukesivat toiveeni. Runoani ei ole vielä tänäkään päivänä julkaistu, vaikka sen kirjottamisesta on kulunut lähes kymmenen vuotta.

Noin parisen vuotta tuon jälkeen tein uuden yrityksen runoilijana. Tällä kertaa kirjoitin pitkänlaisen kertomaruonon, jossa kuvailin kulkijan elämänvaiheita ja sieluntilaa. Aiheeni oli omintakeinen, mielikuvituksen luoma. Kuvailin kulkijan — jolla oli joskus ollut koti, vaimo ja lapsi — nukkumassa suuren petäjän juurella keväätaamuna. Linnut lauloivat ja tuuli vienosti henkäili, muuten oli kaikki hiljaista. Kulkija heräsi tuohon lintujen lauleloon ja muisti elämänsä vaiheet syvällä kaiholla. Viimein hän lähti taivaltamaan villiä metsää, sakeata viidakkoa ilman päämäärää, aurinko ollen ainoana suunnan viittojana, ja linnut jäivät rakentamaan pesiään metsän korpeen.

Tällä kertaa lähetin runoni Toverin toimitukselle — silloin oli Väinö Riippa päätoimittajana — ja pyysin julkasemaan sen "Sorretun keväässä." Mutta sille tielleen sekin runoni jäi tulematta koskaan julkaisuuteen. Ujouteni esti tälläkin kerralla kysymästä syytä, miksi sitä ei julkastu, vaikka tapasin itse toimittajan persoonallisesti vähän myöhemmin.

Tähän päättyi "runoilijaurani." Kokeneena miehenä voin ruoilemiseen innostuneille kynäilijäluille vakuuttaa, että paras keino päästäkseen selville runollisista kyvyistään, on heti osottaa ensimmäisen runonsa "Pohjan Tähdelle." Ellei se siinä läpse, on aivan turhaa tarjota runollisia tuotteitaan muihinkaan lehtiin.

Toveri on osaltaan — ja hyvin suurelta osalta — ollut vaikuttamassa siihen, että olen vapautunut ahtaista uskonnollisista käsityksistä. Sanottakoon mitä tahansa siitä, kun työväenlehdissä ar-

Uskonnollisen vakaumukseni vararikko. mottomasti ruoskitaan kirkon mädännäisyyttä ja ahtaita uskonnollisia käsityskantoja, — tosiasiassa on, että sellainen on aivan välttämätöntä järjellisen ajattelun kasvattamiselle. Sillä niin kauan kuin ihminen on uskonnon kahleissa, on hänelle

taloudellisten ja yhteiskunnallisten olojen muuttaminen toisarvoinen asia. Hän luottaa kaikessa täydellisesti "jumalan sallimukseen", eikä tunne halua työskentelyyn työväenjärjestöissä, vaikka hän joistakin syistä liittyisikin järjestyneisiin työläisiin.

Niin oli allekirjottaneenkin laita. Vasta sitten kun täydellisesti vapauduin uskonnollisista harhakäsitteistä, uskalsin rohkeasti ottaa osaa siihen taisteluun, jonka vaistomaisesti tunsin oikeutetuksi.

Mutta uskonnollisesta vakaumuksesta vapautuminen ei olekaan mikään päivän tai viikon asia. Se ottaa vuosikausia, ja ne vuodet, jolloin muutos tapahtuu ihmisen ajatus- ja tunnemailmassa, ovat tuskallisia ja pitkiä. Tämän julkasun tila ei salli kuvaila niitä tuskia, joita ihminen saa kokea, astuessaan kirkollisesta pimeydestä järjellisen ajattelun valoon. Kuitenkin kokemukseni perusteella huomautan, että tuollaisen askeleen ottamisessa tarvitaan alituista kol-

kuttelemista ja sellainen kolkuttaja on juuri sosialistinen sanomalehti.

Toveri, varsinkin ensimmäisinä vuosinaan, pani paljon painoa uskonnollisen pimeyden poistamiselle. Sen työ kantoikin hyviä hedelmiä. Tuhannet haparoivat työläiset ovat siitä saaneet tukea epäilykselleen, jonka itse jokapäiväinen elämä on heissä synnyttänyt, ja he ovat siten päässeet osallisiksi korkeammista elämän ihanteista.

Puutaratyöläisten lakon aikana v. 1912 olin Raymond'issa. Osaston valitsemana kirjeenvaihtajana jouduin seuraamaan lakko-tapahtumia. Se olikin mielenkiintoista ja hauskaa työtä.

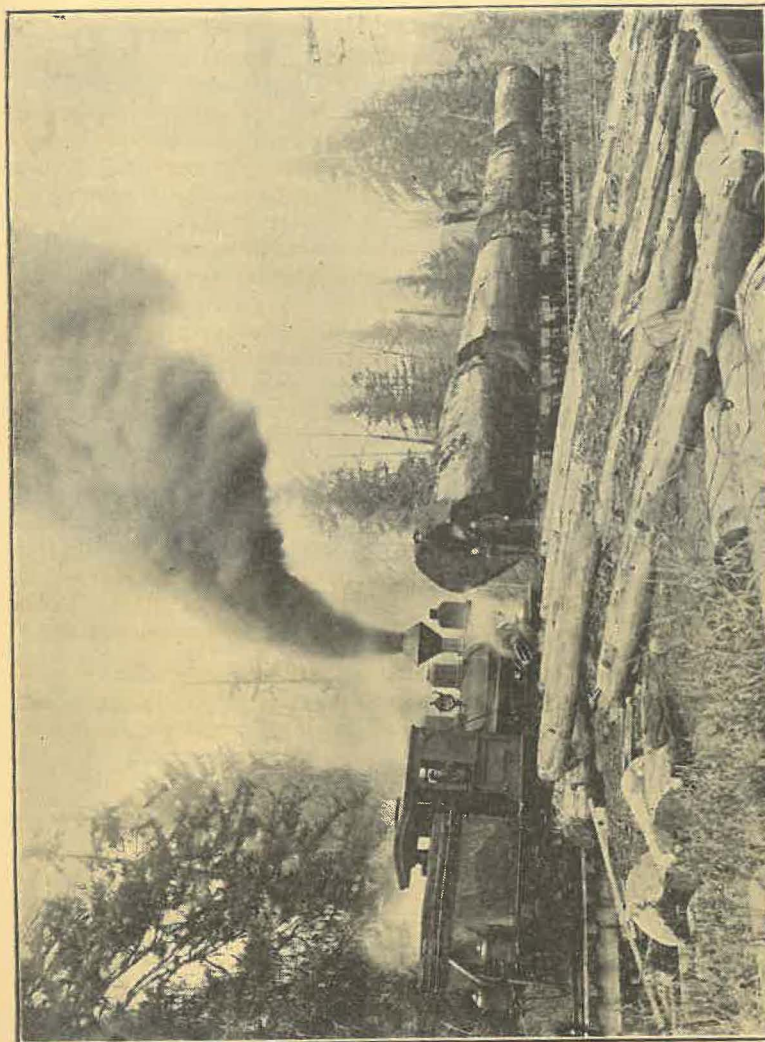
Aina pysyvät kokemukseni muistissani tuolta ajalta. Se oli ensimmäinen lakkotaistelu, jossa olin aktiivisesti mukana. Heti lakon alussa jouduin edustamaan suomalaisia lakkokokouksissa lyhyillä puheillani — äidinkielelläni tietenkin. Toisilla kansallisuuksilla oli myös edustajansa. Myllyparoonit jotenkin olivat päässeet selville, ketkä toisista kansallisuuksista pitivät puheita lakkokokouksissa, ja vangituttivat puhujat. Mutta minusta heillä ei kai ollut varmaa tietoa, koska sain olla vapaana. He kyllä tiesivät, että suomalaistenkin joukossa oli joku kiihottaja, mutta kuka se oli, sitä he eivät nähtävästi tienneet, sillä kokouksiin eivät päässeet muut kuin lakkolaiset.

Koetin kuitenkin kaiken varalta näyttää mahdollisimman viattomalta kaupungilla käydessäni, vaikka todellisuudessa aina silmäilin jotakin, josta voisi kirjoittaa Toveriin lakkolaisten innostamiseksi ja yksimielisinä pitämiseksi. Tavallisesti aamupäivisin liikuin ulkona ja iltapäivillä värkkäsin raporttiani Toverille päivän tapahtumista.

Vaikka olinkin lukenut useita sosialistisia teoksia ja Toveria sen syntymästä saakka, en sittenkään luullut kapitalisteja niin raa'oiaksi ja häikäilemättömiksi kuin he lakon vallitessa osottautuivat olevansa.

Kun he eivät voineet muutoin lakkolaisten rintamaa murtaa, panivat he pyssyhurttiensa avulla — joita oli silloin Raymond'issa useita satoja — toimeen lakkolaisten paikkakunnalta karkottamisen. Tämä olikin pyssyhurtille helppo tehtävä, sillä lakkolaisilla ei ollut aseita; ja jos olisi ollutkin, eivät he olisi niitä käyttäneet, koska oli yhteisesti päätetty, ettei mihinkään väkivaltaan ryhdytä. Kapitalistien roistomainen toimenpide oli senlisäksi lakkolaisille täydellinen yllätys. Kuudentena lakkopäivänä — se oli lauantai — hyökkäsivät pyssyhurtat ruokataloihin ja raahasivat niistä jokaisen miehen — lukuunottamatta isäntiä — tavaravaunuihin; osan kuljettivat edelleen laivalla Nahcottaan ja loput junalla muutaman kymmenen mai-

Lännen
jättiläinen
paloteltuna
Kuva otettu
tulkimetsässä,
läheltä
Astoriaa

lin päähän kaupungista, ajaen heidät asumattomalla seudulla ulos junasta.

Siinä ruokatalossa, jossa asuin, oli vähänlaisesti miehiä ja sitäpaitsi isäntä oli kaiken aikaa selittänyt nuuskiville pyssyhurtille, että hänen talossaan asuu vain kalamiehiä, joilla ei ole mitään yhteyttä lakon kanssa. Senvuoksi jättivät talon rauhaan, ja minäkin säästyin tuolta yleiseltä puhdistuksesta.

Sunnuntaina koko kaupunki juhli lauantaisten urhotyön kunniaksi. Autot olivat koristetut Yhdysvaltain tähtilipuilla, samoin talojen ikkunat, vieläpä puhelinpylväätkin. Ja kirkoissa papit kiittivät jumalaansa saavutetun voiton johdosta. Mutta juuri kun kirkonmenot olivat parhaillaan, tuli tieto että juna saapuu pian asemalle, mukanaan vaunullinen lauainta karkotettuja kreikkalaisia. Kirkonmenot keskeytyivät: kirkkoväki pappejaan seuraten riensi hätään, junaan vastaanottamaan.

Vähän ennenkuin juna ehti asemalle, pysähdyttivät he sen pyssyhurttien avulla, sulkiivat sen vaunun ovet, jossa kreikkalaiset olivat, irrottivat sen junasta ja miesvoimalla lykkäsivät eräälle sivuraiteelle. Sitten useita kymmeniä pyssyhurtia asettui riviin molemmin puolin vaunun ovea. Vaunuun astui yhtä lukuisa joukko pyssyhurtia, kapuloilla asetettuina. Nyt alkoi kamala näytelmä. Vain toisessa päässä vaunua oli ovi avattu. Sisälle menneet pyssyhurtat ajoivat kapuloillaan kreikkalaiset ulos vaunusta, mutta ulos tullessa oli heidän kuljettava kahden rivin välistä, jolloin jokainen riveissä seisova pyssyhurttia käytti kapulaansa minkä kerkesi. Veri roiskui, jokainen kreikkalainen sai reikä päähänsä. Ainoastaan hurjalla juoksemisella onnettomat pelastuivat varmasta kuolemasta.

Mutta tuo kapitalistien saavuttama voitto oli vain näennäinen. Hävitty lakko kylläkin lamaannutti työläisten järjestymispyrkimysten pitkäksi aikaa niin Raymond'issa kuin Grays Harbor'issakin. Mutta nyt taas on noissa paikoissa työläisten järjestymisen hyvällä alulla, eikä viipyne kauan, ennenkuin puutavarakapitalistit saavat huomata, että työväestön rintamaa ei ole enään yhtä helppo murtaa kuin se oli vuonna 1912. Tämän järjestymisen kannustajana on Toveri kaiken aikaa ollut, ja tulee olemaan edelleenkin.

Nykyään myös tuhannet työläiset — allekirjottanut niiden mukana — ovat vakuutettuja siitä, ettei Toveri liiottele vallitsevasta luokkataistelusta puhuessaan; he päinvastoin tietävät että kapitalistien roistomaisuutta ei voi sanoin kyllin elävästi kuvailla, niin häikäilemätöntä se on.

* * *

Toverin vaikutus lännen suomalaisten työläisten keskuudessa on ollut suuri ja tulee olemaan edelleenkin. Edellä olevat hajanaiset muistelmani antanevat pienoiskuvan siitä vaikutuksesta, joka Tove-

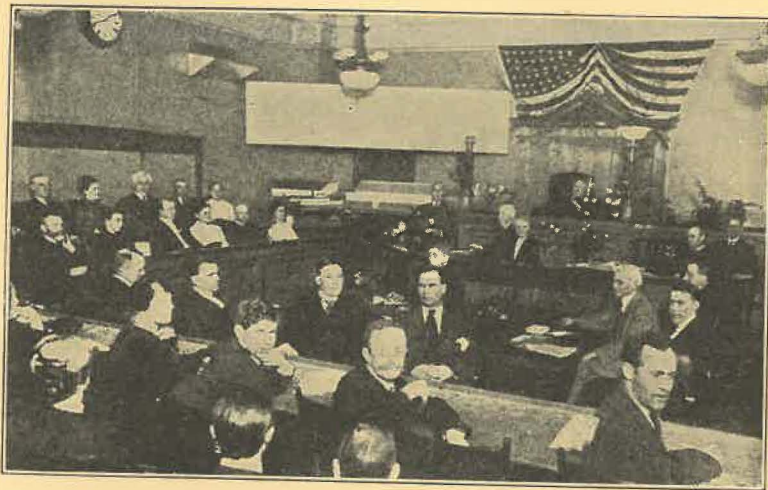

TOVERIN HENKILÖKUNTA 1913

TOVERIN NYKYINEN JOHTOKUNTA.
 Ylhäällä: K. Niemelä, Thos. Drift, K. Bellman ja M. Niemelä.
 Alhaalla: Geo. Altman, A. Nikula, F. Niemi ja A. Mäki.

Toverin kirjeenvaihtaja seuraamassa Everettin oikeusjuttua
 Seattlessa; S. Syvänen, oikeassa alanurkassa.

LIIPPAJAISET

Muistelmia niiltä ajoilta kun Toveria yritettiin vallata radikaaleille.

Minkäänlainen asia ei edisty sanottavasti ilman äänenkannattajaa. Mistä saisi tietää mitä muut ajattelevat; miten muuten voisi jutella henkilöille kaikissa osissa maata, mitä ajattelee mistäkin asiasta; miten muuten voisi muokata yleistä mielipidettä suosiolliseksi asialleen? Satoja aatteita on hävinnyt pois näyttämöltä sentähden että ei ole ollut äänenkannattajaa; tuhansia yrityksiä ja miljoonia kauniita ajatuksia on kadonnut unhotuksen kuiluun äänenkannattajan puutteessa.

Tämän huomasivat radikaaliset kaverimmekin ja alkoivat taitavasti suunniteltujen ristiretkien muodossa vallottaa Toveria äänenkannattajakseen. Kaikenlaiset agitaattorit ja "luennoitsijat" olivat kierrelleet ympäri länsipiiriä aatteitten tulia viritellen ja muokaten maaperää sille suurelle romahdukselle, joka tuleva oli. Kaiken tämän lisäksi Butten radikaalinen osasto lähetti Fred Jaakkolan kiertelemään ympäri länsipiirin suurimmissa osastoissa, "luennoimaan". Hänen taivallustaan seurattiin suurella jännityksellä, sillä yleensä on tiettyä, että Jaakkola niihin aikoihin oli "päättänyt lukunsa" Pyttylän yliopistolla, ja oli nyt valmis "kanditaatti" vaikka vastaavaksi puoluelehtiin. Länsipiirin edustajakokous ja Toverin yhtiökokous läheni lähenemistään. Astorian kostea ilmapiiri alkoi tuntumaan sähköiseltä. Paikkakuntakirjeistä Toverissa nähtiin, että monilta paikkakunnilta valittiin tuimia radikaaleja edustajiksi Toverin yhtiökokoukseen ja länsipiirin edustajakokoukseen. Jotkut edustajat tulivat jo joitakin päiviä ennen Astoriaan, tunnustellakseen maaperää. Niinpä Wyomingin edustajat olivat ehtineet Portlandiin asti pari päivää ennen piirikokouksen alkua ja sattuiivat siellä kuulemaan buttelaisen Jaakkolan "luennon". Heitä oikein hämmästytti, että mahtavatko siellä Toverissa asiat olla noin hullusti kuin "luennoitsija" heille selitti niiden olevan. Hyvin varovaisina ja epäilevinä he saapuivat Astoriaan piirikokouksen aattoiltana.

Astorian osaston agitatsioonikomitea järjesti suuret vastaanottojuhlat edustajille. Juhlat järjestettiin osaston avaraan teatteri-

saliin, sillä tiedettiin juhlaan saapuvan väkeä sinä iltana. Komitean taholta järjestettiin ohjelma sillä tavalla, että ensiksi annetaan radikaali Jaakkolan puhua se syyterullansa, jota hän oli soittanut ympäri länsipiirin osastoissa. Sitte annetaan suunvuoroa meikäläiselle puhujalle; sen jälkeen puhuu taas joku radikaali ja sitte meikäläinen j.n.e. niin kauan kuin iltaa riittää. Tarkoituksena oli tässä juhlassa, jota yleensä ruvettiin nimittämään "liippajaisiksi", kuluttaa enintä höyryä, jota tettiin olevan, että sitte kun varsinainen kokous alkaa, edustajat voisivat käsitellä asioita vähän kylmäverisemmin.

Aikoja ennen juhlan alkua oli osaston avara teatterisali kertynyt väkeä ääriään myöten täyteen. Se oli kirjavaa yleisöä. Siinä oli radikaaleja, jotka voitosta varmoina olivat saapuneet kuulemaan, kuinka heidän parhaimmat suupalttinsa lölyttävät sosialisteja; siinä oli patavanhoillisia, jotka olivat taivasosuutensa menettämisen uhalla saapuneet kuulemaan, kuinka sosialistit osaavat tapella keskenään. Suuri enemmistö sentään oli sosialisteja. Väki-joukossa oli puhetta siitä että radikaalit ovat koonneet kaikenlaisia "todistuksia" Santeri Nuortevaa vastaan, hänen ollessaan Toverissa toimittajana; kuinka hän on muka masinoinut ja sanonut yhdelle sitä, toiselle tätä. Pahoteltiin sitä seikkaa, kun Nuorteva itse ei sattunut olemaan läsnä, että olisi voinut vastata syytöksiin.

Jo alkoi kokous. Puheenjohtaja avasi juhlan ja esitti ensimmäiseksi puhujaksi radikaali Jaakkolan. Jännitys kohosi. "Nyt se laukeaa", sanoivat monet. "Saapa nähdä, mitä sieltä tulee." Viimein pääsee Jaakkola näyttämölle ja alkaa veltoilla, horjuvilla askeleilla mittailemaan laajaa näyttämön lattiata.

"Työläiset", alkoi hän viimein. "Minä olen viime aikana kulkenut paljon. Olen käynyt Seattlessa, ensimmäisen kerran eläissäni, ja tunnustaa täytyy, että se on komea kaupunki. Siellä näin niin suuren rakennuksenkin, etten eläissäni niin suurta rakennusta ole ennen nähnyt. Se on hiljan valmistunut L. C. Smithin neljäkymmentäkaksi kerrosta käsittävä rakennus. Seattle harjottaa vilkasta kauppaa Alaskaan ja saa sieltä paljon kultaa. Portland, Oregonissa, on taas aivan toisenlainen kaupunki. Siellä on maanlaatu aivan tasaista, eikä siellä ole sellaisia korkeita rakennuksiakaan kuin Seattlessa..."

Tähän tapaan juteltuaan noin kaksikymmentä minuuttia, lähti hän horjuskelemaan pois näyttämöltä, ensinnä kumminkin kumarrettuaan yleisölle.

Todellakin se nyt laukesi! Tuskinpa koskaan näkee niin perinpohjin ällistynyttä yleisöä kuin silloin.

"Höpsis!"

"Luulin minä sieltä nyt sentään jotakin muuta tulevan kaiken sen hälinän päälle."

"Onko tuo mies viisas, vai?"

"Älä kysy minulta. Minä en ole asiantuntija sillä alalla." Tuohon tapaan juteltiin salissa. Siellä täällä kuului makeata naurun kikatusta. Eräs Wyomingin edustajista ei enää jaksanut itseänsä hillitä, vaan käveli kiirein askelin näyttämölle ja varmalla äänellä huomautti, että "nyt puhun minä."

"Eilen illalla olin tilaisuudessa kuulemaan tämän veli Jaakkolan 'luentoa' Portlandin osaston talolla, ja silloin jo ajattelin, että mies ei voi seista sanojensa takana. Olisin suonut, että hän olisi toistanut samat syytöksensä Toverin toimitusta vastaan, joita hän syyti suustaan eilen illalla..."

Tämän edustajan puhe oli aivan odottamatonta jokaiselle. Radikaalit olivat lyödyt "sokeudella". Heidän kasvoillaan se voiton varma hymy muuttui happamaksi murjottamiseksi. Meikäläisille puhujille oli varsin helppoa osottaa yleisölle, mistä todella on kysymys, ja suurin osa yleisöstä oli ehdottomasti sosialistien mukana.

Sinä iltana sai yleisö yllätyksiä toisen toisensa perään. Ensimmäinen oli se Jaakkolan puhe, toinen Wyomingin edustajan paljastus, ja kolmanneksi ilmotti juhlan puheenjohtaja, että "se henkilö, jonka toiminnasta täällä on niin suurta suuta pidetty ja jota vastaan niin paljon todistuksia on hankittu, puhuu tässä haalissa huomaan illalla. Hän kenellekään ilmottamatta on tulossa tänne seuraamaan piirikokousta ja vastaa itse kaikkeen, mistä radikaalit häntä syyttävät. Muistakaa nyt: huomen illalla puhuu Santeri Nuorteva tässä haalissa."

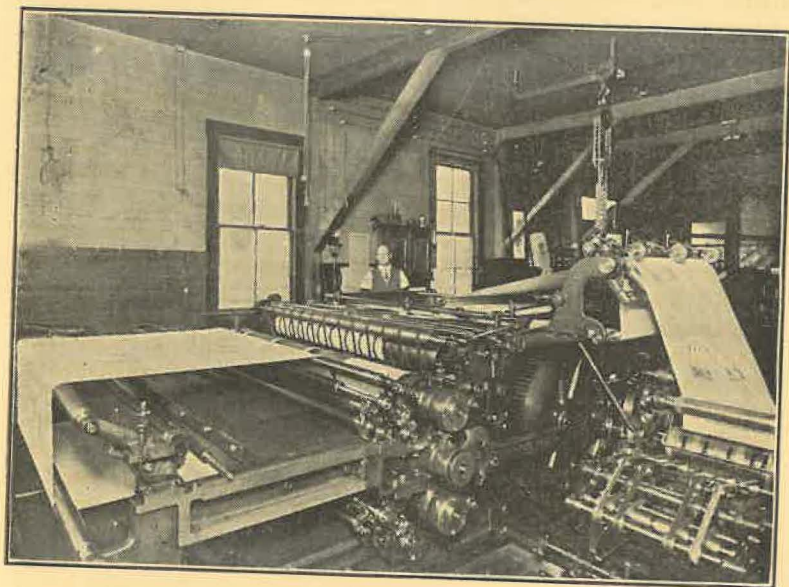
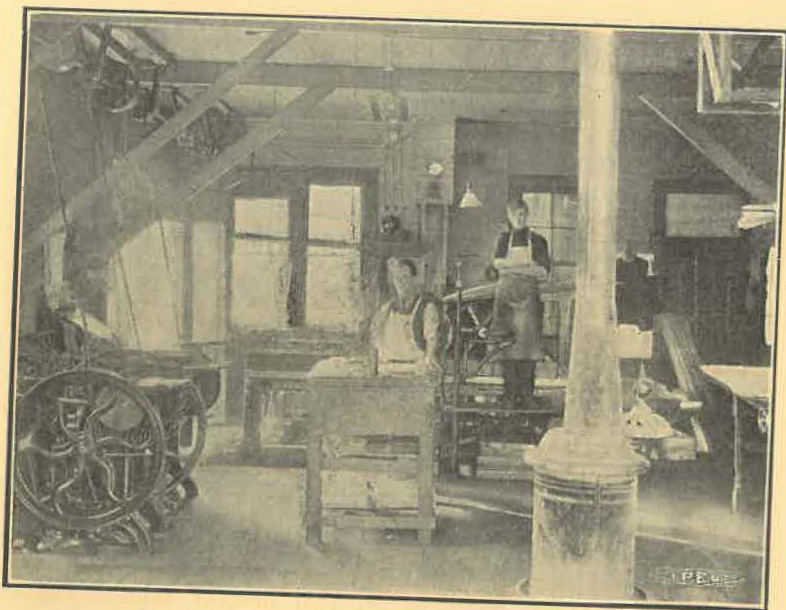
Voimakas sysäys kävi yli haalin. Joittenkin kasvojen ilme kävi yhä happamammaksi; toiset sitä vastoin leveästi hymyilivät mielissään.

Niin päättyivät "liippajaiset" sosialistien voitolla. Eikä se liippaus koville ottanutkaan. Toveri, lännen suomalaisen työväestön äänenkannattaja, jäi edelleenkin sosialistien käsiin. Vaikka sano-malehti onkin äänenkannattaja, niin tarvitaan sen johdossa silti muutakin kuin kovaa ääntä.

HENRY ASKELI.

Ylhäällä: Toverin paino v. 1912. Alhaalla: sama v. 1915.

AJAN VAIHTUESSA

PORVARISTO kaikissa maissa syyttää työväen liikettä, varsinkin sosialistista, siitä että se on vierasta juuri heidän hyvässä maassaan ja sopimatonta heidän yhteiskunnassaan. Se kyllä menee mukiin jossain muualla, eikä se ole niin varsin pahaakaan niinkauan kuin se on jossain muualla. Nykyään sitä hartaasti toivovatkin muualla olevaksi. Eri maiden porvarit näyttelivät vihamielisyyttä toisilleen. Omaksi edukseen soisivat vihollismaassa nousevaksi punaisten myllerryksen, samalla kun kotona jo maltillisempikin työväen nousu leimataan anarkiaksi, valtion turvallisuudelle vaaralliseksi. Kaikin voimakeinoin tahtovat sen kukistamista.

Niin oli Suomessakin heti työväenliikkeen alusta asti. Se ei mitenkään ollut sopiva sen maan rauhallisen kansan keskuuteen, yhteiskunnassa jossa oli "hyvä järjestys." Eihän siellä ollut edes ylä- eikä alaluokkaa, Suomessa oli vain Suomen kansa. Jossain etelän kuumaveristen kansojen keskuudessa oli rajuluontoinen sosialistiliike paremmin paikallaan. Oli siellä syytäkin sille, ja ihme kyllä, porvarismaisterit selittivät syytkin olevan yhteiskunnallisia, saman suuntaisia mitä työväki kotona sanoi olevan.

Porvariston väite, että sosialistinen liike on agitaattorien ulkoa tuomaa, särkyy itsestään, sillä joka maassa alkaa työväen nousu maassa vallitsevien olojen vaikutuksesta. Kansan omassa keskuudessa kasvaa tyytymättömyys, ja kansan seasta nousee työväenliikkeen esitaistelijoita oman itsenäisen ajatuksen opettamina.

Noin kaksikymmentäviisi vuotta sitte ei Suomessa maaseuduilla tiedetty työväenliikkeestä mitään. Pääkaupungissakaan ei silloin vielä ollut köyhälistöliikettä, joskin herraskaisten työväenyhdistyksiä oli olemassa. Työväen sanomalehtiä ei ilmestynyt, puhumattakaan yhteiskunnallisesta ja työväen kirjallisuudesta. Joitakin vapaamielisiä sanomalehtiä ilmestyi, toiset ilmottivat tilausilmoituksissaan ajavansa kansanvaltaisuutta. Harvat lukivat lehtiä ja vielä harvemmat osasivat valita lehteä sen ajaman kannan mukaan. Maalais-työväestä ei kyennyt tilaamaan lehtiä, sama oli torpparien ja pien-tilallisten laita. Silloin elettiin yksinkertaisesti päivästä toiseen, ilman toivoa ja ilman vaatimuksia. Mitäpä toivoi ja vaati, kun ei tiennyt mitä vaatisi?

Kansassa kyllä kyti salainen viha ja tyytymättömyys herra- ja virkavaltaa kohtaan. Katekismuksellinen esivallan "miekan" pelko ja isäntävallan kunnioitus esti vihanilmauksen tulemasta julki;

sanottiinhan vaan, että "herroja ne ovat herrojen koiratkin," niinkuin ne olivatkin.

Sitä merkillisempää oli, kun sinä aikana sattui olemaan mies, joka oman ajattelun ja kokemustensa opettamana esiintyi työväen asian esitaistelijana. Tämä sattui seudussa, jossa oli lukuisasti suuria aateliston kartanoita. Myöskin oli siellä yksi maaseudun suurimpia tehdaslaitoksia. Havaintojen tekijälle esiintyivät niissä oloissa räikeät vastakohdat selvinä. Suurtilalliset ja heidän maanorjansa, torpparit, feodaliajan jäte. Tehtaissa ja sahalaitoksissa raatoi nälkäpalkoilla nykyaikainen teollisuusköyhälistö.

Tämä työväen oikeuksien esitaistelija, ehkä ensimmäinen Savossa, oli ammatiltaan seppä. Ensimmäinen hätävara-takoja, mutta kokemusta voittoa tuli laajalti kysytyksi. Kävi usein toisissa pitäjissäkin. Siten tuli hän kokemaan ja näkemään erilaisia oloja; tuli tekemisiin erilaisten elämäntapojen ja katsantokantojen kanssa. Yhdellä kertaa käy hän työssä varakkaan suurtilallisen pajassa; toisella kertaa torpparille tai pikkuutilalliselle takoen. Keskusteluissa käsiteltiin taloudellisia oloja, yhteiskunnallisia, jopa valtiollisia asioita. Siinä kehittyi hän tupapuhujaksi ja alkoi esittämään mielipiteitä, jotka kävivät yhteen myöhemmin esiintyvien työväenpuhujain puheiden kanssa.

Hän vihasi aatelistoa ja teollisuusparoojeja. Ne rikastuvat vääryydellä, sanoi hän. Ei kukaan voi kerätä rikkauksia rehellisesti; köyhän kansan hiestä ja verestä ne sitä imevät. Aatelit ovat tulleet tänne ja ryövänneet parhaat maat; ne ovat sanoneet vaan talonpojille: "minun maa ja minun keko," ja niin anastivat toisen työn ja vaivan, pellot ja viljelykset, selitteli hän. Ne ovat sitäpaitsi viroissa ja vallassa, niitä pitää sitte hattu kourassa kumartaa, kun menee asialle heidän luokseen.

Ei hän kyllä puhunut yleisestä ja yhtäläisestä äänioikeudesta. Mutta se aika on tuleva, päätteli hän, jolloin joka miehellä on sananvaltaa valtiopäivillä. Nyt ne pakottavat sotapalvelukseen joka miehen puolustamaan isänmaataan. Mitenkäs köyhä mies puolustaa maataan, kun sillä ei olekaan maata? Usein kiivasteli hän, että jos hän pääsisi valtiopäiville, sanoisi hän herroille ja narreille suorat sanat. Ennenkuin viisikymmentä vuotta on kulunut, on joka miehellä sananvalta ja jokainen saa maata, eikä toinen saa nylkeä toisen työtä ja vaivaa.

Kerran eräässä herraskartanontapaisessa ollessaan takomassa heinäntekoaikana, vietiin seppä ja pajamies heinäkorjuuta auttaamaan, kun oli kova kiire. Sinne tulee myös isäntä, keppi kädessä osottelemaan ja komentelemaan.

"Ei täällä keppiherroja tarvita," tiukkeni hän isännälle. "Jollet ota haravaa tai hankoa käteesi ja käy työhön, kuten me toisetkin,

niin mene pois! Näethän, että nyt tehdään työtä ja kiireesti." Isännän oli poistuttava komentelemasta.

Toisella kertaa jutteli hän palkkaväelle ja torppareille iltashomien aikana, kun samasta keittiöstä kantoivat palvelijat ruokaa kahteen pöytään. Pöytien välillä oli ovi auki ja isäntä istuskeli sillä puolella mihin paremmat ruuat jäivät.

"Eihän teille nyt riitä tämän parempaa," alkoi seppä, "eikä isäntänne mielestä kannata laittaakaan parempaa palkkaväelle. Hän sanoo, että kun isäntäväki ei saa mitään palkkaa kuten te, niin syöhän edes parempaa ruokaa ja käy paremmissa vaatteissa. Hännellä se kuulostaa kaikki huolikin olevan, isäntänne muka laittaa kaikki valmiiksi teidän eteenne. Vaikka te teette kaikki työt, eikä hän koskaan tee mitään. Huomaattekos, kuka se tässä kaiken valmiiksi toisen eteen laittaa?" — Väki kuunteli ja joku sanoi, että on se tuo seppä aika viettelys.

Hän ei kerinnyt kuitenkaan nähdä työväen nousua. Proletaarin kuolema katkasi hänen elämänsä liian aikasin; hän sortui vihaamansa hien ja verenimijän koneen pyörien alle.

Työlakkokin Varkauden tehtaalla puhkesi vasta kauan sen jälkeen, kun hän sen syntä ennusteli. Mutta tuskin puolta hänen

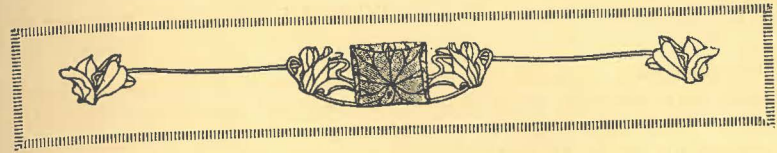
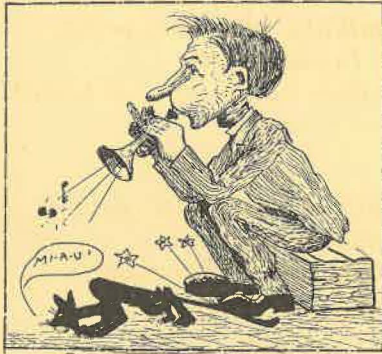
TOVERIN HAARALIIKE SEATTLESSA.
Hoitaja F. E. Kangas vaimonsa kanssa.

asettamastaan aikamäärästä oli kulunut, kun jo Suomessa ei ainoastaan joka miehellä, vaan joka naisellakin oli äänioikeus. Historiallinen elämä kulkee pyörremyrskyn tavalla, ja tuskin kulunee kauan, ennenkuin tämän tienraivaajan aavistus käy toteen: jokaiselle tulee täysi oikeus työnsä tuloksiin, onko se sitte maasta tai tehtaassa tehdystä työstä. Vaikka ei hän ollutkaan tilaisuudessa näkemään joka miehen sananvaltaan perustuvaa eduskuntalaitosta, on hänen lähin jälkeläisensä kansan eduskunnassa edustamassa niitä aatteita, joista hän puhui, edustamassa työväkeä historian tärkeimmällä hetkellä, suur-merkityksellisimpänä aikana.

Ajan vaihtuessa vaihtuvat ajan virtaukset. Se mitä äsken aavistettiin epämääräisen tulevaisuuden tapahtumiksi, tulee jyrkäksi todellisuudeksi nopeammin kuin oli luultu. Jos lukija tämän pienen kuvauksen avulla johtuu ajattelemaan ajan ja olojen vaihtumista yhä edelleen, ei kertomuksemme henkilön elämän vähäinen työ ole mennyt hukkaan.

ALFRED RUIS.

Pilkuta, pilkuta, pikkunen poika

PILKUTA, pilkuta, pikkunen poika,
saunan pesään puita!
Pian sun tulee siskollesi
pieniä itkusuita.

Pilkuta, pilkuta, pikkunen poika,
ja lehviä tupaan karsi!
— Kuinkahan kestää tulevat tuskat
siskosi hento varsi?

Pilkuta, pilkuta, pikkunen poika,
vesiä lämpyeks' laita!
Niin ehkäpä sitten tehoaakin
se Hieroja-Tiinan taika.

Pilkuta, pilkuta, pikkunen poika,
raskas on siskosi taakka.
Kunta se — luulen — tohtorin tuottaa
Tampereelta saakka?

Pilkuta, pilkuta, pikkunen poika —
Mistäs se lapsonen kuiskii?
Sulhostaanko, mi lautalla laulaa
ja saariston tyttöjä muiskii?

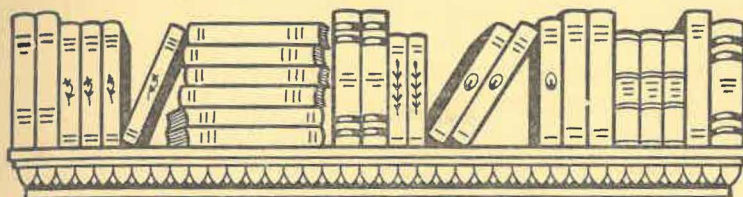

*Pilkuta, pilkuta, pikkunen poika —
Jo Laurilan harmaa laukkaa.
Tokko se voinee tohtori enää
armastasi auttaa—?*

*Pilkuta, pilkuta, pikkunen poika —
Taitaa jo tulla kiire:
siskosi kulmilla kaareilee
niin kuoleman kelmeä piirre.*

*Taukoa, taukoa, pikkunen poika,
ällösi pilkuta puita — — —
Toukat jo jyrssi kirkkomaassa
siskosi hentoja luita.*

VEIKKOLAN SIUKKU.

SANOMALEHTIÄ lukevalla ihmiskunnalla tuskin on käsitystä niistä vaivoista — ja voidaan sanoa: vaaroista — joita sanomalehden toimittajalla yleensä on. Amerikalaista sanomalehtiä lukevaa yleisöä on kyllä koetettu valistaa tässä suhteessa kuuluisilla "Arizona Kickerin" jutulla. Suomalaisille lukijoillekin nämä jutut ovat tuttuja, ainakin osaksi. Ja niitä muistelemalla tulee vakuutetuksi, ettei kynällä — nykyään koneella — käytävä sota ole niinkään vaaratonta.

Eemeli Parras

Turhaan siis on ylistelty tätä taistelua sivistyksen merkinä, jos sillä tahdotaan sanoa sitä vaarattomaksi.

Sosialistisen työväenlehden toimittaja ei ole poikkeusasemassa tässä suhteessa. Tai jos on, ei ainakaan se poikkeusasema merkitse vähemmän vaaroja. Voidaan sanoa aivan päinvastoin. Tapellessaan kapitalisteja vastaan saattaa sosialistisen työväenlehden toimittaja useasti joutua vähemmän kadehdittavan pitelyn alaiseksi. Takavuosina hyökkäsi Suomessa tsaarin uskollisia upseereja jonkun työväenlehden toimistoon ja pieksi toimittajan pahanpäiväiseksi jonkun pienen upseerien juominkeja koskevan petiittiutisen takia. Sellaiseen kynäoturi saattaa joutua. Ja nyt aivan hiljattain antoi sotakiihkoinen roska joukko Ohiossa erään sosialistisen lehden toimittajalle samanlaisen annoksen. Hävitti koko toimiston ja kirjapainon ja rusikoi toimittajan kävelemään kykenemättömäksi. Tämänlaisia esimerkkejä voisi esittää paljonkin, mutta riittäkööt nyt nämä parikin.

Mutta ei ainoastaan silloin ole vaaroja tarjolla meikäläisille sanomalehdentoimittajille, kun iskemme kapitalismia vastaan. Mei-

käläisten sosialistien taisteluissa karaistu luonto pyrkii täysiin oikeuksiinsa useasti keskinäisissä tappeluissammekin. Ja tästä puolesta minä oikeastaan aionkin tässä jutella.

Tämän julkaisun toimitus kehotti minua kirjottamaan "jotakin muistelmaa" Toverin toimituksessa oloajaltani. Olisihan sitä muistikammioissa yhtä ja toista, jos penkomaan sitä alkaisi. Mutta muuan juttu se tuntui olevan noitten muistojen joukossa ikäänkuin päällimmäisenä, helpommin esiin saatavissa. Ja vähemmän vaijaa kysyvään asiaanhan sitä sanomalehtimies tarttuu. Laiskuudeksi jotkut asiaa käsittämättömät väittävät tätäkin ammattikuntamme jaloa piirrettä. Mutta asiaan.

Joku hyvä ystäväni lausui minulle joitakin varottelevia sanoja tullessani Toverin toimitukseen. Sanoi ensiksikin kuuluisan "lännen kurssin" jo itsestään vaativan jotakin erikoisempaa sanomalehden toimittajalta ja sen lisäksi vielä silloisena aikana, jolloin suomalaisessa sosialistijärjestössä ja sen sanomalehdissä käynnissä oleva "suuntariita" teki sen erityisen myrskyiseksi. Tämä myrskyisyys kuulemma oli korkeimmillaan lännellä.

Minä olen aina epäillyt kovin paljon kehuttuja "kursseja" ja siksi en suuresti välittänyt "lännen kurssiakaan" kunnioittaa erikoisella varovaisuudella. Tottapahan tuolla pärjää, tuumailin. Ja pärjätysihän sitä tuli — vaikka oli siinä omat tohinansa.

Ikäänkuin tuliaisiksi — "lännen kurssia" kuvatakseen — kertoivat toimitustoverini minulle eräästä merkillisestä lähetyksestä, jonka "vallankumoukselliset" buttelaiset olivat lähettäneet toimitukseen vähää ennen tuloani. Havainnollisesti jutun esittääkseen vetivät he tallesta esiin erään arveluttavan värisen paperin. Paperi oli ollut kääreenä siinä buttelaisessa lähetyksessä. Se oli saapunut toimitukseen vain tuollaisena vaatimattoman näköisenä postipaketina, jommoisia saapuu sanomalehtiliikkeen joka päivä. Mutta tämä harvinainen paketti oli osotettu toimitukselle, vielä nimenomaisella huomautuksella. Toimittajat olivat puuhailleet paketin avaamisessa suurella touhulla. Kovin huolellisesti olikin paketti sidottu ja kääritty. Sidelanka ja paperikerros ja taas sidelanka ja paperikerros moneen eri kertaan oli siinä ollut. Tämä ylen huolellinen varustus se alkoi jo herättää toimittajain huomiota. Niin kertoivat he minulle. Jotakin aivan erinomaista mahtoi siellä olla. Jotakin kallisarvoista ehkä? Mutta mitähän se olisi? Mitä ihmeen kallisarvoista tavaraa toimitukselle olikaan lähetetty?

Saivat lopulta kääreet auki ja siinä sen jalo sisältö oli heidän edessään — nenänsä edessä, voidaan tässä tapauksessa hyvällä syyllä sanoa. Sillä sisällön laadun voi pettämättömästi tuntea hajuasteillaan kuka tahansa. Niin he kertoivat.

Ystävällinen lähettäjä oli ollut niin vaatimaton, että tahtoi pysyä tuntemattomana. Ei ollut liittännyt nimeään lähetyksen mukaan. Sen sijaan oli vain käärepaperin puhtaaseen reunaan kirjottanut mietelmää ja mielialakuvauksiaan toimitukselle. Tarvinneeko mainita, etteivät ne suuresti eronneet laatuunsa nähden lähetyksen aineellisesta sisällöstä. Paketti tuli "vallankumouksellisesta" Buttesta, jossa siihen aikaan oli sen suuntanousun hiivaläjä.

Mutta tämä tapaushan oli jo silloin ollutta ja mennyttä. Sen jälkeen ei enää sellaisia "aseita" käytetty, vaikka ne eivät todellisuudessa niin räjähtävää laatua olleet, jos minunkin aikani olisi niitä käytetty. Se ei siis minun rauhaani lainkaan häirinnyt. Ryhdyin tappelun nujakkaan, jota jatkettiin toisilla aseilla. Harva se päivä tuli piirin eri kolkilla sijaitsevista asemista ankaroit panoksia toimitukseen. Sai niissä toimitus kuulla kunniansa monilla eri sanoilla sanottuna. On huomattava tässä yhteydessä, että meidän Amerikan suomalaisten sosialistien voimasanavaraston loistavin nousu oli tuo aika. Loistavan räikeitä värejä me silloin käytimme kuvaamisessamme.

Ja suuria syitä tuollaisen väririkkaan kuvauksen osakseen saamiseen vastustajaltaan ei siihen aikaan tarvittu. Siinä suhteessa oltiin silloin suorastaan tuhlaavaisia. Seuraavassa esitetyt kokemukset ovat siitä hyvänä esimerkkinä:

Muuan "radikaalinen" ystävämmä oli pommittanut toimitusta pitkän ajan eräällä jatkuvalla kirjoitussarjalla, jonka tarkoituksena oli tehdä tietäväksi kapitalismin orjuudessa kärsivälle Amerikan työväestölle suurlakon mahtava voima. Me olimme kokeneet lehden puolesta valistaa myöskin työväestöä käyttämään lakkotaistelua aseena kapitalismia vastaan, kuten luonnollista. Oli myöskin selitely parhaamme mukaan suurlakon merkitystä köyhälistön suuren vallankumoustehtävässä. Mutta ystävämmä selitti sangen avomielisesti meidän meininkimme olevan surkuteltavaa porvarillisuutta, pääasiassa siinä kohdassa, ettemme kursailematta julistaneet Astoriasta käsin koko maata käsittävää suurlakkoa. "Suurlakollahan on merkitystä vain käytännöllisenä toimenpiteenä", kirjotti uskolinen luokkataistelutoverimme. "Mitä h—tin hyötyä on tuollaisista teoreettisista viisasteluista vallankumoukselliselle köyhälistölle! Me emme tarvitse mitään teoreettisia suurlakkoja, vaan todellisia suurlakkoja. Ymmärtäkää se, p—leen pölvästit!" Näillä sanoilla lopetti hän toimitukselle osotetun kirjeensä ja lähetti sitte seuraavassa postissa ensimmäisen annoksen kirjoitussarjastaan, jonka tarkoituksena, kuten hän sanoi, oli "kertakaikkiaan sanoa kursailematta koko totuus". Parhaamme mukaan koetimme kirjoitusta työntää lukijain eteen. Tilanpuutteen takia täytyi kirjoituksen alkuosasta kuitenkin karsia pitkä patkä feodaaliaikaa paperikoriin. Sanomattakin on sel-

vää, että sellainen teko pani "vallankumoukselliset voimat mylläämään" toimitusta vastaan. "Keljut ja nilviäiset", puheli ystävällinen valistajamme meille, "kyllä teidät kansan käsi — tai oikeammin jalka — sieltä pian lähettää tiehenne". Mutta valistajamme viha lauhui sentään kohtalaiseen asteeseen, kun loppuosa kirjojussarjasta julaistiin prikulleen sellaisenaan.

Tämän jälkeen sitte otimme toimituksen puolesta suurlakkoutun uudelleen esille. Yritimme selittää ystävällemme ja lukijoillemme, että todellisuudessa oli ystävämme "teoreettisen suurlakon" kannalla, vaikka hän ei sitä itse älynnyt. Syy, miksi me emme ottaneet ja julistaneet koko maata käsittävää suurlakkoa Astoriasta käsin, oli juuri se, että se olisi jäänyt vain "teoreettiseksi suurlakoksi", vaikka Astoria olikin meidän mielestämme koko Amerikan keskus ja meidän lehtemme tärkein lehti koko maassa, ellei koko mailmassa. Suurlakon onnistuminen ei näet riipu kuitenkaan vain näistä kylläkin tärkeistä seikoista. Se vaatii ensiksikin työläisten järjestymistä. Sitä pieneltä näyttävää asiaa ei saa jättää huomioonottamatta suuren vallankumouksen yhteydessä. Buttessa oli — niin selitimme — käsitetty mielestämme väärin, oli alettu väärästä päästä tämä kapitalismin kukistamistouhu. Siellä puuhailtiin näet siihen aikaan union hajottamispuuhissa, jonka "vallankumouksellisen" yrityksen huippuna oli union haalin räjäyttämisen. Päinvastaiseen suuntaan olisi pyrittävä. Kapitalistit moisesta "radikalismista" vain nauravat. Varokaa sellaista "vallankumouksellisuutta", se vie männikköön, varottelimme.

Ja sen johdosta tuli sitte kirjoitus, joka uhkasi "hajottaa koko keltasen huijarisakin" (s. o. toimituksen ja lehden) kuten mainittu suurlakkovalistajamme, joka senkin kirjoituksen laatija oli, vakuutti. Toimituksen "haljumaisen kirjoituksen johdosta" yltyi ystävämme laatimaan uuden kirjoitussarjan, kolme vertaa laajemman kuin oli ensimmäinen suurlakkokirjoituksensa. Perinpohjin oli siinä meidät suomittava. Kirjoituksessa annettiin ensitöiksi lukijain ymmärtää, että lehti toimittajineen oli myyty muutamasta kymmenestä tuhannesta dollarista lännen kapitalistille, "jotta lehden avulla sitten sotkettaisiin selvää vallankumouksellista teollisuustyöväestön sosialismia kurjilla kieroiluililla ja uhkauksilla". (Tämä oli muistaakseni kymmenes kerta kun jo minunkin aikanani tuollainen panos räjäytettiin. Minun edelläni olleen toimittajan sanottiin jo menneen kulluttelemaan niitä tuhansia, joita hän oli osakseen saanut. Kieroilukseen vain oli muka vipannut joltakin toverilta matkarahat toiseen lehteen mennäkseen, samoin kuin minä sinne tullakseni olin tehnyt).

Ystävämme kirjoituksen oli määrä tulla julkisuuteen heti. Ja rehellisesti sanoen ei meillä ollut mitään aikomusta sitä vaatimusta vastaan tapellakaan. Mutta esteitähän sitä inhimillisissä pyrkimyksissä

sissä sattuu. Kaikki asiat eivät mene aina mielen mukaan. Näytti tosiaankin siltä, että kohtalo olisi tahtonut musertaa meidät vastustajamme iskujen kautta, asettamalla meidän tarkottamattamme eteemme kaikenlaisia kolttoisia. Ja tässä tapauksessa näytteli tärkeätä osaa seuraava pieneltä näyttävä seikka.

Meillä tahtoi olla puutetta kirjapainossamme sopivista otsikkokirjasimista. Kirjapainossamme oli kylläkin otsikkokirjasimia useampaa eri mallia, mutta niistä puuttui vain ä ja ö kirjaimet useammista. Amerikan suomalaisissa sanomalehdissä on yleensä totuttu lukemaan a ääksi ja o ööksi monesti lukijan hyvän tahdon avulla. Mutta voiko nyt puhua hyvästä tahdosta sellaisissa kuin suunta-jupakoissa? Kaikkea muuta.

Tämä juttu se, kuten sanottu, näytti olevan tässä asiassa tärkeä. Sen huomasi minäkin ensiksi vasta sen jälkeen, kun kirjoituksesta oli ensimmäinen painettavaksi tarkotettu osa ollut latomossa päivän toisensa jälkeen, eikä alkanut kuulua lehteen. Kysästyäni faktorilta syytä siihen viipymiseen, vastasi siihen painon oppipoika, joka oli nokkelampi faktoria, että "ei ole ollut äitä eikä öitä". "Olen antanut sen hiukan viivähtää," selitti faktori sen lisäksi, "olen ajatellut, että ennättäpä tuon. Ja kyllähän ne äät ja öötkin kiusaa tekevät." — Niin kului taas päivä ja pari. Saapui jo buttelaiselta ystävältämme tulikivenkatkuinen "huomautus". Tiedustelin taas, eikö kirjoitusta jo voitaisi panna lehteen. "Miksi ei", myönteli faktori, mutta poika ehätti selittämään että jobityöt, joita sinä päivänä oli tullut tavalista enemmän, sisälsivät myöskin tavallista enemmän ä- ja ö-kirjaimia sisältäviä sanoja. Minusta tuntui tuo juttu hauskalta, sillä totta puhuen en muistanut enää kuinka suuressä määrässä tuon kirjoituksen julkasemisen alkaminen tosiaankin oli riippuvainen siitä, jota poika nimitti "ä- ja ö-jutuksi". Mutta tässä yhteydessä muistin kumminkin taas huomauttaa liikkeenhoitajaa tarpeellisten välineitten ostamisen välttämättömyydestä. Sehän tarjosi mainion tilaisuuden.

Näin sivumennen sanoen merkitsi tämänlainen juttu säännöllisesti pitkää ja perusteellista ajatuksenvaihtoa minun ja liikkeenhoitajan välillä. Meillä oli olemassa sovittamaton periaatteellinen erimielisyys eräässä tärkeässä asiassa. Voidaanpa sanoa, että tämä erimielisyys ei ollut vain meidän henkilökohtainen erimielisyytemme, vaan olen taipuvainen uskomaan, että se oikeastaan edusti kahden ammattikunnan erimielisyyttä, kahden ammattikunnan elämäntähtäystä, jos lennokkaammin sanoisin. Siinä esiintyi yhdeltä puolen sanomalehden toimittajain ammattikunnan filosofia ja toiselta puolen liikkeenhoitajain ammattikunnan filosofia. Kumpanenkin koetti meistä parhaemmin pitää ammattikuntansa lippua korkealla. "Vai usia kirjasimia", alkoi liikkeenhoitaja. "Ja mitä varten? Lehteä

varten tietenkin, ei suinkaan jobitöitä varten. Aina teille pitäisi olla jotakin... jotakin ekspenssejä on teillä aina tarjottavana. Mutta muistattekos mistä niitä rahoja tulee?" "Hittojakos se meille kuuluu", laukasin minä taas ammattikuntamme puolesta, "sinun tehtäväsi on siitä huolehtia". "Joo, osaatte kyllä suuta pruukata. Mutta tiedätkös mitä koko tuo lehden toimittaminen maksaa?" Ja sitte lateli hän minulle tavallisesti sarjan numeroita, joita minä en lainkaan muista, sillä en koskaan kiinnittänyt niihin niin paljon huomiota, pelkästä ammattilypeydestä. Hän veti esiin vielä kustannustaulukon numerosarjoineen. Se oli hänen päävaltinsa aina. Se oli hänen ammattikuntansa kilpi, ihmeellinen laitos. Siinä taulukossa oli kullakin liikkeemme osastolla tupakkakaupasta aina toimitukseen asti oma sarakkeensa. Ja numerot osottivat murhaavasti sen, että lehden toimitusdepartementti oli ainoa, joka koko liikkeessä muodosti vuotoaukon. "Katsoppas menojen saraketta ja katsoppas taas tulojen saraketta", sanoi liikkeenhoitaja. "Tupakka- ja paperikaupassa toimii vain yksi tyttönen — ja hän tekee sen lisäksi vielä muitakin töitä liikkeen muissa osastoissa — ja silkkaa voittoa on tullut noin ja noin paljon. Mutta miten on toimituksen laita? Kuinka monta teitä siellä on — aikuista miestä — ja mitä on kuluja siitä ja mitä tuloja?" Tähän suuntaan meni liikkeenhoitajan ammattikunnan filosofia. Minä taas juttelin: "Kustannuksiapa tietenkin tästä kapitalismin kukistamisesta on, se on selvä. Mutta tupakkabisneksellä ei kapitalismia kukisteta. Ymmärrätkös? Meidän puolestamme menkööt saunat ja maltaatkin kustannuksiin." Niin minä juttelin. Ja tuhlaavaisia me olimmekin, sen totesi liikkeenhoitaja. Niinpä olimme me kuluttaneet kokonaisen pullollisen paperiliimaa viimeisen tiliuosineljänneksen aikana. Sen kuulemma osottivat tilikirjan kiusalliset numerot. Oli hän ajatellutkin jo pätevää säästämisreformia tässä suhteessa. Loppujen lopuksi tuli hän seuraavaan johtopäätökseen: "Oikeastaan on koko toimitustouhu liikkeessämme tuollainen välttämätön paha. Eikä sen niin välttämättömän tarvitse olla. Voidaanhan se poistaakin. Muutetaan koko hököty jobipajaksi. Se vain näyttää olevan tuottava haara tässä."

En enää niin tarkoin muista, mitä kaikkia argumentteja minä käytin ammattikuntamme käsityksen puolesta, mutta eivät ne ainkaan miedompia olleet ja summa oli se, että meidän periaatteellinen erimielisyytemme näytti olevan toivottomassa määrässä sovittamaton. Niitä otsikkokirjasimia ääneen ja öineen ei siis — palataksemme sen kirjoituksen julkasemiseen — tullut. Ja siinä se onnettomuus piilikin.

Muutaman buttelaisen "huomautuksen" johdosta sanoin äkämysteeneä kirjapainon faktorille, että panee sen buttelaisen kirjoituksen nyt ensi numeroon, vaikkahan sitte sataisi tulta ja tulikiveä.

Ja niin se pantiin. Sen laajan kirjoitussarjan ensimmäinen pätkä ilmestyi lehdessä. Ilmestyi vielä toinenkin pätkä siitä, mutta sen jälkeen ei siitä enää yhtään riviä julastu, ei niin kirjaintakaan.

Se ei ollut mikään siirappisanainen se kirje, joka Buttesta saapui toimitukseen sen jälkeen kuin kirjoituksesta oli ensimmäinen annos päässyt lehden palstoille. Muistan sen hyvin, vaikka en eräistä syistä käy sen kirjelmän voimakkaimpia sanoja lainailemaan. "—nan skonkit! Luulettekos te tuollaisella tempulla petteväanne vallankumouksellisen teollisuustyöväen asiaa? Lukekaa nyt se kirjoituksen otsikko uudelleen! Lukekaa! Mutta me tulemmekin täältä Buttesta seuraavaan yhtiökokoukseen tekemään hiukan selvää!"

Sellainen oli sen kirjeen säädyllysin osa.

Mutta mikä siinä kirjoituksen otsikossa sitte oikein rikeeraa, kysyimme. Sehän on virheetön kuin paavin meininki. Otsikkohan kuului näin: "Ei niin pelata, pelata, pojat." Se on sangen kansanomainen vaikka ehkä hiukan outo otsikko tuollaiseen juurtajaksaiseen kirjoitussarjaan, tuumailimme. Mutta me olimme tottuneet jo tuon tapaisiin omituisuuksiin, olimme havainneet, että niitä käytettiin vain tyylillisissä tarkoituksissa.

Koko buttelainen purkaus olisi jäänyt käsittämättömäksi meille, ellei kirjapainon poika olisi sitte seuraavana päivänä kysässyt minulta, jotta "pannaankos ne ää-pisteet nyt jo paikoilleen?" Hän sanoi faktorin tuumailleen, ettei taida maksaa vaivaa enää niitä nyt paikoilleen asettaa, kun kerran alusta jäivät pois. Ja juttu selvisi. Otsikon olisi pitänyt kuulua käsikirjotuksen mukaan: "Ei niin pelätä, pelätä, pojat." Tarkemmin käsikirjotusta tutkittuamme havaitsimme, että tämä otsikon ajatus soveltuvi yhteen tekstin alkuriveissä olevan ajatuksen kanssa. Kirjotus alkoi näet sillä, että osotettiin aluksi miten Toverin toimitus tahtoo pelotella vallankumouksellista työväestöä suurlakon epäonnistumisella, sen perusteella muka, että työväki ei ole järjestynyt. Tämä juuri on ilmeisin todistus siitä, että lehden toimitus on kapitalistien ostama. Mutta otsikkohan ei nyt tullut sellainen kuin sen olisi pitänyt tulla. Siinähan puhuttiin "pelolaamisesta", vaikka sen piti olla rohkea pelottomuuden julistus. Buttelainen ystävämme kielsi mainituksaan kirjeessään julkasemasta enää riviäkään loistavaksi aiottua kirjoitustaan. Ja niin se sitte jäi. Se jäi siitä syystä, että painon oppipoika ei ollut ennättänyt viillata kaksoispisteistä ään pisteitä kyllin nopeasti. "Kolmehan minä niitä jo ennätin viillata", selitti poika sitte jälkeensä, mutta neljäs jäi puolimoihin — taskuuni." Ja faktori selitti: "Sinä päivänä olikin toimitussivulla seuraavanlaisia otsikkoja, kuten: "Vääriä päämääriä", "Hämärästä hämäärään" y. m. s. Ne olivat kauemmin odottaneet vuoroaan ja piti nekin julasta. Buttelaisen kirjoitus meni sitte sellaisena kuin se meni, koska toimittaja kerran käski sen siihen numeroon

välttämättä panemaan.” Näin puolusteli järjestyksestä kiinnipitävä faktori. Ja pätevät syyt oli kummallakin, niin oppipojalla kuin faktorillakin.

Mutta eihän tuo erehdys nyt niin suuri ollut, jäihän mailman jälkeen vielä pyöriä retuuttamaan, saattaa lukija sanoa. Niin minustakin. Mutta siihen aikaan oli joku tavallisen kuolevaisen silmissä pieneltä näyttävä asia hirvittävä katastroofi, tai oikeammin se merkitsi sellaista. Tässä tapauksessa piti tämän jutun merkitä katastroofia Toverin silloiselle toimitukselle — Buttesta käsin. Sitä ei kuitenkaan tullut. Yhtiökokous meni tavalliseen tapansa, s. o. siihen tapaan kuin meillä sellaiset kokoukset menevät. Muistaakseni ei se kestänyt kuin viisitoista päivää vain. Jos muistan väärin, ovat paremmin muistavat oikasta sen. — Buttesta saapui kyllä mies, mutta hän oli sangen varovainen. Ei lähtenyt pistouvaamaan kahviakaan, vaikka toimituskunta sitä tiukkasi, kumoamattoman oikeutensa perusteella, jota se aina käytti hyväkseen jokaista ulkoapäin tulevaa tulijaa verottaakseen. Niin varovainen oli Butten mies, ettei lähtenyt. Oli kertonut sitte Butteen palattuaan, että “eivät saaneet p—leen keltaset ansaan, vaikka yrittivät. Koettivat houkutella muka kahville — voidakseen piestä tai järkiään hirttää johonkin soppeen.”

Synä buttelaisen ystävämme rauhalliseen esiintymiseen oli kai sekin, että silloin oli jo alkanut ilmestyä muuan lehti, joka oli toiminut sopivana varaventtiilinä buttelaisillekin. Ja Lantalakin oli muistaakseni silloin jo ikuisessa rauhassa.

Niin tyyntyi myrsky sen jälkeen.

Vaikka sanomalehden toimitus onkin kustannuksensa vaativaa touhua — tuumailimme siinäkin yhtiökokouksessa — on sitä kuitenkin jatkettava. Ja vaikka siinä on vaivoja ja vaarojakin, on tappeleluun kuitenkin käytävä, tuumailivat lehden osakkeiden omistajat. Valjaisiin taas kumpikin ammattikunta — ja eteenpäin, mars!

EEMELI PARRAS.

SIVUTEHTÄVÄT

Antti Mäki

Noin kymmenen vuotta sitten sain Hoquiamin S. S. Osastolta sivutehtäväkseni olla kirjeenvaihtajana Toverille. Tuon toimen saatuaani ajattelin: meneepähän se siinä, varsinkin kun homma on sivutehtävänä. Sittemmin olen tuota asiaa aprikoinut ja tullut siihen varmaan vakaumukseen, että kaikki hommat ja toimet mitä minulla ikinä lieneekin, ovat sivutehtäviä; sillä kaikki tehtävät mitä minulla on ollut ja tulee olemaan, on minun tehtävä jonkun toisen tehtävän ohella. Se tahtoo sanoa: minulle ei ole koskaan uskottu sellaista tointa, jossa tulot olisivat vastanneet menoja. — Siitä huolimatta pidän itseäni tietysti hyvinkin tärkeänä elostelijana tässä mailmassa, vaikkakin minulla ei ole mitään päätehtävää tai tointa.

Koska minä nyt kerran olen tärkeä olio tämän mailman melkeissä — voisipa sanoa: ihan välttämätön — niin on toki asiaan kuuluvaa ja välttämätöntä, että minä teen selvää siitä sivutehtävästäni, joka minulla on ollut tärkeimpänä, nim. Toverille kirjeitten vaihtaminen. Mutta koska minulla on samalla kertaa ollut muitakin touhuja, niin johdonmukaisuutta silmällä pitäen on minun sotkettava kaikki meininkini tähän samaan sapiskaan. Se tahtoo sanoa: kaikki ne sivutehtävät, joita osakseni on tällä kuluneen kymmenen vuoden ajalla sattunut, tulkoot nyt mailmalle hoilatuksi. Nimittäin sellaiset sivutehtävät, jotka jollakin tavalla ovat kosketuksissa Toverin kanssa.

Kun minä tulin “iististä” tänne “rentoon länteen” — se oli ennen Toverin olemassaoloa — esitettiin minulle sittemmin vainaitten valtakuntaan muuttanut Lännen Utiset — “työväen lehtenä”. Ihmettelin vähän, mutta asiaa vakuutettiin todeksi sellaisella hartaudella, että katsoin parhaaksi vastata: hyvähän se on, jos niin on. Pian kuitenkin tulin huomamaan, että asia ei ollut niin kuin sitä minulle vakuutettiin, sillä juuri niinä aikoina tekivät rautatien työläiset — tosin vaan pienempi joukko — lakon, vaatien parempaa palkkaa. Silloin tuo mainitsemani “työväen lehti” ajoi työväen asiaa näillä sanoilla: “Tällaisena aikana tekevät lakon, eivätkä älyä olla kiitollisia siitä, että saavat olla edes työssä.”

Tuo yllä lainaamani lause ja monet muut samantapaiset mainitun "työväenlehden" älyvarastosta muljahtaneet lauseet ne alkoivatkin korista lehtipahasen henkitorvessa kuolemaa ennustavalla korinalla, ja syyttivät kipinän lännen suomalaisen työväestön mieliin oman lehden perustamisesta. Täytyy kuitenkin ihmetellä sitä seikkaa, että niihin aikoihin oli osastoissa koko joukko jäseniä, jotka selittivät, että kun meillä nyt kerran on "Lännen Uutiset, joka on työväen lehti, vaikkakaan se ei ole puoluelehti, niin on kerrassaan hulluttelua alkaa perustamaan lännelle toista lehteä". Nämä samaiset ainekset usein myös vetosivat siihen, että "jos haluaa syvällisempää tietoisuutta, niin on tilattava jokin sellainen lehti, johon kirjottaa Matti Kurikka" (hänkin jo muuttanut suuremmille suorituslaitumille, rauha hänen pölylleen!). Tuo suunta oli kuitenkin pian voitettu, sillä ne iikat olivat vain piskuinen lauma niitä "heimoveljiä", jotka Malkosaarella lämmitä ruusua sairastellessaan olivat "kiteytyneet henkisiin väreilyihin"...

Heikäläisiäkään ei sentään sovi aivan tykkänään unhottaa, sillä he ovat erinomaisella hartaudella seuranneet Toverin "korehtuuvirheitä" ja niistä laatineet yhtiökokouksiin sangen pohjajoukkomaisia alustuksia ja argumenttia. Nyt he tosin ovat ottaneet puntelinsa ja menneet radikaalisille laitumille, mistä he vaan silloin tällöin joutavat pistämään nokkaansa työläisten asioihin... "Ja herra johdatti heitä", sanotaan sanassa.

Toveria perustaessa olivat kaikki muut jutut pieniä ja mitättömiä sen Toverin kotipaikka-jutun rinnalla, sillä kaikki länteläiset olivat siksi rentoja ja suvaitsevaisia, että olisivat suvainneet Toverin oman ruumansa viereen. Vihdoin kuitenkin, noin vaan ensi hätään, päätettiin perustaa Toveri Astoriaan. Sittemmin on sitä yritetty kiikuttaa sinne jos tännekin, ja ennenkuin vanha veljemme, Kaapro, ehti käyttämään tuosta erinomaisen materialistisesta asiasta suunvuoroa, oli jo kaikki mahdolliset ja mahdottomat asuinpaikat niin tyyten ehdoteltu, että hänen täytyi turvautua Noakki-äijän kons-teihin...

Toverin kotipaikka-juttu se onkin Toverin yhtiökokouksissa rikeerannut miltei suurimpana tekijänä; muut asiat näyttävät jääneen osastoilta sivuseikoiksi. Siitäpä kysymyksestä ovat useat osastot laatineet mullistavimmat alustuksensa; siitä, Toverin kotipaikasta, on sanottu riippuvan koko työväenliikkeen menestyminen lännellä... Onhan tosin ajan ratoksi joskus päätetty levittääkin Toveria ja ostaa siihen osakkeita, mutta ne päätökset on vaan pidetty jutun jatkona, sillä eivät ainakaan ne osastot, jotka Toverin muuttamisesta ovat sydämellisimmin puhuneet, ole koskaan yrittäneet levittää Toveria, vaikkakin ovat levityssuunnitelmia olleet hyväksyvinään... ovatpa vielä kehuneet ruumansa vieressä olevan paljo Toveriin kelpaavia

uutisiakin, mutta silti eivät ole noita uutisia alistuneet Astoriaan lähettämään.

On sentään niitäkin osastoja, jotka eivät Toverin muuttamisesta ole kovin suurta suuta pitäneet, vaan ovat sen sijaan muistaneet, että dollarit ne vain tässä maassa jotain painavat. Tuon dollarijutun mielessäni pyöriessä en voi olla mainitsematta Hoquiamin s. s. osastoa. Noin 6—7 vuotta taaksepäin oli mainituksessa osastossa ehkä 40—50 jäsentä, mutta jäsenmääränsä pienuudesta huolimatta kokosi osasto monta kertaa Toverille satasen tolsua silloin kun monen osaston osastot toverit odottelivat parempia aikoja. Hoquiamin osasto on myöskin pitänyt huolta siitä, että Hoquiamista on ollut Toverilla aina vakituinen kirjeenvaihtaja; ja kirjeenvaihtaja on myöskin velvotettu täyttämään tehtävänsä. Tietysti on Toveri tuolla kymmenvuotis-taipaleellaan tarvinnut kaikkien meidän apuamme, ja kaikinhan sitä on mukana oltu, toiset enemmän, toiset vähemmän — ehkäpä kukin voimiensa mukaan — ja niin on hiljoilleen voitettu yksi este kerrallaan. Ja tänäpäivänä voimme sanoa, että meillä on täällä lännelläkin työväenlehti, ja se lehti on Toveri.

Sitä on muistaakseni noin kahdeksan vuotta kulunut, kun minulla oli kunnia lähteä Toverin yhtiökokoukseen, Hoquiamin S. S. Osaston antamat petyykkitaskussani. Silloin olin aivan vaatimaton ja vallan piskuinen iikka, suurmiesten suurissa asioissa. Kovin silti kohoili jät-kämäinen rinta-ryhäni pudistelllessani lautakylän sahajauhot hatustani ja lähtiessäni sinne, missä mieltä kysytään. No, olihan sitä tultava, kun kerran matkalle pantiin ja eväät mukaan leivottiin.

Astoriaan saavuttuani ja hiukan toinnuttuani matkahämmennyksistä, menin tietystikin silmäilemään silloista Toverin ruumarustinkia. Maalaispojan häveliäisyydellä koputtelin ovipielukseen samalla tarkasti kuunnellen, millä kielellä minua käsketään sisälle... Aikani töllisteltä ja koputeltua, alkoi sisältä kuulumaan riivatunmoinen ryske ja pauke. Käytin tilaisuutta hyväkseni ja työnsin luuni sisälle, sen enempää koputtelematta tai keltään lupaa kysymättä. Sisään tultuani huomasin, miten kaikki minulle tuntemattomat mööpelit oli viskeltä aivan huiskin haiskin, ja ihmiset ryntäsivät huoneesta toiseen, jotta kolvet kolisivat. Ensi silmäyksellä tuli ehdottomasti siihen käsitykseen, että koko tuossa erinomaisen juoksu-vimman saaneessa joukossa ei kenelläkään ollut pienintäkään älyn kipinää. Mutta kun menoa hetken seurasin, huomasinkin tuon joukkueen ki-roavan aivan hyvässä järjestyksessä, joten mikään järkeä riivaava taudinkohtaus ei voinut olla kysymyksessä. Kiroilu toimitettiin perinpohjaisella kärsivällisyydellä ja hartaudella, kaikkine pulskistavine sananpaukauksineen. Kasvojen ilmeet myös osottivat, että jokai-

nen kirosanan sanoja oli tarkoin selvillä tehtävänsä syvällisestä merkityksestä, sillä kasvot väänntyivät asianmukaiseen ilmeeseen, aina sen mukaan, miten syvämielinen kirosana suusta kajahti. Minun oli siis helppo käsittää olevani ihan täysijärkisten ihmisten seurassa, joten en ollenkaan epäillyt turvallisuuttani. Ymmärsin, että asia, josta moinen rytäkkä oli alkunsa saanut, oli siksi mullistavaa laatuja, ettei minun älyni riitä siitä mitään arvaillemaan. Päätin tyyneesti odottaa, kunnes rukoukset on toimitettu ja juokseminen laukannut.

Vihdoin kuului ääni joukosta: "Täällähän se kuotaleen härvilö on minun taskussani". Se sana vaikutti, sillä sen kuultuaan alkoi jokainen kokoilla huoneissa olevia mööpeleitä paikoilleen.

Asian alku oli se, että eräisen naimallmotukseen tarvittiin kaksi ärrää, eikä Toverissa niihin aikoihin ollut liikoja kirjasimia; ärrää tosin oli kaksi, mutta toisen niistä oli jokin Toverin työläinen pistänyt taskuunsa, ja nyt kun ärrää tarvittiin, ei tallettajan mieleen juolahtanut kopeloida omia taskujaan. Niinpä alettiinkin etsiä kaikista lokeroista "tuota härvilöä", ja ennenkuin ärrän talteenpanija huomasi koetella taskujaan, oli kaikki paikat jo ehditty kääntää nurin ja saatu entiseen sanomalehtimiesten varastoon lisättyä monta syvällisen vaikutuksen tekevää varsin mehevää kirosanaa.

Kun rytäkkä oli ohitse, kysäsin minä: missä saisi tavata sitä Toverin ja koko länsipiirin "päättä," sillä niihin aikoihin ei lännellä ollut vielä piirikomiteoja sihteereineen ja presitenteineen. Minulle selitettiin, että "pää" nykyään keikkuu kahden tikun nokassa syystä että hän on jossakin yhteiskunnan kolossa vääntänyt kintunsa poikki... Jaa, jaa, se koloinen mailma, mutkaisine polkuineen...

No, mitäpäsi siinä, kun sitä "päättäkään" ei näkynyt, läksin lenkuttelemaan muutamaa astorialaista kintupolkua pitkin miitinki-paikkaa kohti. Jonkun matkaa mentyäni huomasin eräässä polkujen risteyskässä kaksi tikkuja, joiden yläpäässä pyörähteli jonkunmoinen myrskynmerkkiä muistuttava kallon kaltainen pyöräykkä... Ajattelin itsekseni, että onpas siinä soma koriste. Koristuksen kohdalle päästyäni, pyörähti tikkujen päässä oleva pyöräylä minuun päin ja ääni kuului kuin hongan kolosta: "Oletkos edustaja?" Sylkäsin ja siunasin itseni, sillä tunsin koko olemukseni niin veltoksi, että luulin maallisen ruppurustinkini hajoavan ihan atoomeiksi, paljaasta säikähdyksestä. Tikkujen välissä kiikkuva riekale leuhahti lähemmäksi, ojensi kätensä ja selitti olevansa Toverin pää. Ja katso, minä huomasin, että siinä oli yksi tämän yhteiskunnan ruhjoma ihminen... ihan elävä ihminen, sillä hän puhui ja kahden tikun varassa leuhautteli ruppurustinkiaan eteenpäin. — Hän oli Toverin ja koko länsipiirin silloinen pää.

Kokouksen menoa en aio tässä kertoa, sillä se kävisi liian

pitkäksi. Mainitsenpahan vain pääasian. Kokouksessa oli pääasiana se että kumman on lähdeittävä kävelemään, Toverin vastaavanko, vaiko liikkeenhoitajan. Nämä kaksi iikkaa eivät sopineet kuulemma yhdessä olemaan sentakia että kumpikin tunsii olevansa toistaan parempi. Asiaa jauhettiin parisen päivää. Sitte äänestettiin liikkeenhoitaja, W. Marttila, eroon, ja hän jätti hyvästit näillä sanoilla: "Hyvästi vaan pojat; jos haluatte tietää, mitä minä tiedän, niin tilatkaa New Yorkin Uutiset; siellä tavataan." Sittemmin kylläkin olemme tavanneet Marttilaa jo muuallakin. ...Niin, niin, ihminen, joka johonkin kerkiää, häntä saa tavata joka paikassa ja vielä muualakin.

Sittemmin on ollut jo Toverilla monta miitinkiä, ja monessa olen minäkin mukana ollut, mutta eipä tuon kertomani miitingin jälkeen ole enää olleet edustajat kaikissa asioissa "pään" kannalla, kuten olivat silloin. Se kai johtunee siitä, että länsipiirin "pää" on nyt jossain muualla, eikä keiku Astoriassa, kahden kainalo-tikun nokassa.

Kun sain ensimmäisen Toverin numeron kynsiini ja huomasin, että kirjeenvaihtajia tarvitaan, tartuin minäkin kynään ja tuhurasin kaikesta mailman asiat paperille ja lähetin Toveriin, enkä siitä koko töherryksestä ole sen perästä mitään kuullut. Kysäsin kerran, että milloin se minun artikkelini julaistaan, ja sain vastauksen että sitte kun se saadaan fiksatua siihen kuntoon, että sitä kehtaa julkaista. Tietysti vastauksen saatuaani mökötin pitkän aikaa, ajatellen, että kyllä painatte lehteen silloin, kun teille tarjoankin painamista. Mutta se ei näyttänyt auttavan. Toveri vaan ilmestyi ilman minun apuani, joten päätin yrittää uuden kerran. Yritin ja yritin, ja tuloksena oli, että vihdoin alkoi silloin tällöin ilmestymään henkeni tuotteita Toverin palstoilla. Niinpä olenkin tullut huomaamaan, että mököttäminen ei auta, täytyy vaan yrittää. Ja niin minä olen yrittänyt, ja edelleenkin aion yrittää, aina kun muut sivutoimeni myöten antavat.

Palkkiokseni olen saanut joskus joltakin hyvältä ystävältäni nuuskaa suuhun ja joltakin pitkiä p...leitä ja siihen olenkin ollut tyytyväinen.

Nyt on minulta vielä sanomatta että kirjeenvaihtajan hyviin avuihin kuuluu: olla pitkä- ja paksukorvainen; nopea leppymään, mutta hidas suuttumaan; hänen täytyy kyetä kertomaan kahden mailin pituinen asia viiden tuuman alalla; hänen täytyy kyetä käsittämään kaikki toimittajat viisaammiksi ja ymmärtävämmiksi itseään; olla suvaitsevainen, pitkämielinen ja anteeksiantavainen. Sellaisia meidän täytyy olla, ja sellaisia me olemme; siis päloitkaamme, että saamme kuulua noin ylevään joukkoon.

UTUSIMPPA.

MENNEILTÄ AJOILTA

JHMISMIELTÄ tuntuu ikäänkuin hyväilevän, kun tosinaan joutuu muistelemaan kuluneitten aikojen touhuja ja tapahtumia. Sillä nykyinen aika aina pitää olevansa mennyttä aikaa viisaampi.

Seitsemättä vuotta sitten, kun Toverin liikkeessä päätettiin ruveta julkasemaan naisten lehteä, jos varma määrä tilaajia saadaan kootuksi etukäteen, sai mainittu puuha mielet poreilemaan koko vankasti muuten siihen aikaan enemmän hiljaisessa suomalaisessa sosialistijärjestössä. Järjestön varsinaiset lehdet niin

idässä kuin lännelläkin sisälsivät kysymyksessä olevasta asiasta mielipiteitten purkauksia monenlaisessa, mutta enimmäkseen sangen kiivaassa äänilajissa.

Asiasta kirjottivat ja sa nailivat enimmäkseen naiset. Olihan kysymyksessä naisten oman erikoisen lehden perustaminen.

Huomattavin mielipide, mikä naisten kesken siihen aikaan ilmausi, oli se että "koska nuo miehet ovat meille naisille niin pahoja, niin tottakai meillä naisilla pitää olla oma lehtemme, jossa vapaasti saamme sanoa sanottavamme." Tosin

he eivät "yleisön edessä" sitä noin suoraan sanoneet,

mutta *se henki hehkui* melkein jokaisesta lehden perustamista puoltavasta kirjotuksesta, ja vieläkin selvemmin

Lyydi Gratchef,
Toverittaren entinen toimittaja.

se tuli ilmoille persoonallisissa keskusteluissa ja väitteilyissä.

Vähemmän huomattiin, että lehden alkuperäinen tarkoitus olikin tulla olemaan sosialismin levittäjänä vielä pimeäin työläisten, etupäässä pimeäin työläisnaisten keskuuteen eli siis, että siitä meinattiin perustaa sosialistinen agitatsioonilehti. *Sellaisen* lehden tarpeellisuutta tuskin voitiin silloin enempi kuin nytkään kieltää, sillä pimeydessä vaeltavalle kansalle on melko vaikea saada kaupatuksi verrattain kallishintaisia sosialistisia päivälehtiä. Mutta sukupuoliasiain tai paremmin sanoen sukupuolivihan käsittelemistä varten ei juuri kannata lehteä, ei edes viikkolehteä, perustaa. Sosialistien ainakaan ei kannata sitä tehdä.

Samaan aikaan, seitsemättä vuotta sitten, paljon mellastettiin sosialistisesta naisasiasta. Mutta tässä jääköön sivuasiaksi, mikä se "sosialistinen naisasia" on — jos sitä on ollenkaan. Sanottakoon vain lyhyesti, että ei se ainakaan ole kinastelua eikä ilmitappelua naissuvun paremmuudesta miessukupuolen rinnalla.

Vaikeaa on näin äkkipäätä sanoa, onko puheena oleva naisten lehti, ja missä määrin se on, asiaansa ajanut sosialistisena naisten lehtenä tai yleensä agitatsioonilehtenä. Eikä se kuulu tämän kirjotuksen sisältöönkään. Sitä pohdittakoon ja punnittakoon *sen* lehden täyttäessä kymmenennen ikävuotensa.

Tosiasia vain on, että sosialistinen valistus naisten — tämän maan suomalaisten naisten — keskuudessa on vielä melko heikkoa. Heillä on vieläkin halu isosti puhua naisasiasta ja sellaisena naisasiana esittää miessuvun huonojen puolien penkomista sekä vaikeroida

Selma Jokela,
Toverittaren toimittaja.

omaa muka surkeuttaan miessuvun sormon alaisena. Tähän ovat todistuksina monet edellämainitun naisten lehden avustajien kirjoitukset.

Mutta kehityksen kuluessa kukin kehitysaste vaatii oman aikansa, ja parhainta mitä työläinen voi luokalleen tehdä, on koettaa esittää sosialismia ja sen päämäärää *ehdottomasti puhtaana*, vapaana kaikenlaisista siihen kuulumattomista sivuseikoista.

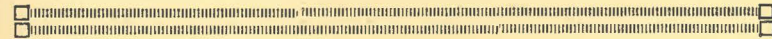
Niin sosialistinen valistus yhä enemmän ja varmemmin voittaa alaa työläisten keskuudessa, ja työläiset, työväenluokka pelastuu oman itsensä kautta kapitalismin orjuudesta.

LYYDI GRATCHEF.

TOVERITTAREN KIRJEENVAIHTAJIA, AVUSTAJIA JA ASIAMIEHIÄ.

(Yläriivi) Lydia Hovi, Anna Kangas, Lyyli Simonson.
(Alarivi) Klaudie Parkkonen, Regina Hyrkäs, Emilia Gren,
Mandi Aho (kuollut).

KIITOS HEILLE

Nämä kuvat esittävät vaan muutamia uutterimmista, väsymättömmistä, itseään säästämättömistä tovereista, joihin olen Toverittaren toimituksessa ollessani saanut tutustua. Nämä toverit ja toiset samanlaiset ne tulivat avuksi ja nostivat Toverittaren "allikosta". Miten tekivät he sen? Hankkimalla uutterasti tilauksia Toverittarelle, kirjottamalla paikkakuntakirjeitä, kertomuksia, näytelmiä, runoja, artikkeleita. Siten he tekivät Toverittaresta todellisen *työläisnaisten* lehden, *oman leh- tensä*.

Nämä toverit, joiden kuvat tässä esitämme, ovat tyypillisenä esimerkkinä toisista samanlaisista. Muori H—i, erinomainen paikkakunnan kirjeenvaihtaja, raataa päivät palkkatyössä, hoitaa taloutensa, toimii työväenliikkeessä ja yötyökseen kirjottaa pitkiä, kuvaavia, mielenkiintoisia kirjeitä työväenlehtiin.

Anna, uudisviljelijän vaimo Canadassa, neljän pienen lapsen äiti, hoitaa taloutensa, karjansa ja raataa farmitöissä, mutta silti raihnaisesta terveydestään huolimatta saa aikaa kirjottamaan näytelmiä, kertomuksia ja novelleja nuorisolle, näytelmiä ja kertomuksia lapsille. Mökin Maijan Lyyli, yksi Toverittaren lasten osaston suosituimmista avustajista ja innokkaimmista lehden puhvaajista. Klaudie Parkkonen, neljän lapsen äiti, puuhaa ahkerasti sosialistiosastossa, ja yöllä "varastaa aikaa" kirjottaaksensa nuorille, vanhoille ja lapsille näytelmiä, runoja, kertomuksia, paikkakuntakirjeitä j. n. e. Regina H—s kertoilee köyhälistön kärsimyksistä runoissaan, joita Toverittaresta olemme usein saaneet lukea, ja levittää ahkerasti Toveritarta. Miilia, heikosta terveydestään huolimatta, muistaa aina lähettää jotain Toverittaren lasten julkaisuihin ja usein kertomuksia ja pitempiä romaanejakin Toverittareen. Hän meille kertoi, "miten Alitalon Antista tuli sosialisti." Mandi Aho, äsken joukostamme poismuuttanut toveri, aina kuolemaansa saakka toimi ahkerasti Toverittaren levittämiseksi viimeksi Canadassa, samalla avustaen lehteä kirjoituksillaan.

Suuri joukko on toisia tovereita, joiden kuvia emme olleet tilaisuudessa tähän laittamaan, jotka kaikki työn raskaan raatajina ovat ansiokkaasti osansa suorittaneet. Kaiken tämän ovat he tehneet, paria kolmea poikkeusta lukuunottamatta, edes kiitosta pyytämättä, vaikka tiedän, että monelle heistä on postimerkkien ja kirjoituspaperin hinta ollut suuri uhraus taloudellisiin oloihinsa katsoen.

Nämä tällaiset toverit kautta laajan Amerikan ovat niitä, joiden turvissa sosialistinen liikkeemme edistyy. Kiitos heille!

SELMA JOKELA-McCONE.

Fort Braggin lakko

Useilla paikkakunnilla lännen valtioissa ja epäilemättä laajemmallakin kiertelee vielä työläisiä, jotka ottivat osaa lakkotapahtumiin Fort Braggissa, Calif., vuonna 1903. Silloiset työtetelöt pienessä länsirannikon punapuukylässä muistetaan melkein yksinomaan "lakon" nimellä, huolimatta siitä, että silloin todellisuudessa tapahtui työnsulku, johon paikallinen puutavarayhtiö turvautui, murtaakseen työläisten rintaman ennenkuin järjestäminen sai heidän keskuudessaan oli päässyt kunnolliseen alkuun.

Arvid Nelson.

Metsätyöläisten järjestämistä oli harjoitettu kaikessa hiljaisuudessa Union Lumber Co:n kämpiköillä Fort Braggin lähiseutuilla jo useita kuukausia, ennenkuin yhtiö ryhtyi erottamaan palveluksestaan sellaisia työläisiä, jotka olivat uskaltaneet kirjottaa union jäseniksi. Erottaminen kehittyi pian niin pitkälle, että useita kymmeniäkin työläisiä sai luopua työpaikoistaan samalla kertaa.

Työvoiman saanti rannikon kämpiköille oli siihen aikaan verrattain helppoa San Franciscossa sijaitsevien työnvälitystoimistojen välityksellä, joten yhtiö nähtävästi katsoi edullisemmaksi erottaa palveluksestaan sellaiset työläiset, jotka valmistautuivat vaatimaan palkanylennyksiä sekä korjauksia työoloihinsa, ja hankkia heidän tilalleen uusia palkkaorjia. Yhtiö tietysti samalla huomasi tässä tilaisuuden syöstä järjestää rakentavat työläiset ennenaikaiseen lakkotilaan. Yhtiö siis käytti ensimmäistä tilaisuutta hyväkseen, lyöden ensimmäisen iskun takaapäin, ja lopulta murskaten Mendocino-kauntin metsätyöläisten järjestämissyrityksen niin perinpohjaisesti, että he eivät ole kyenneet muuta kuin kerran hiukan kohottamaan päätään sen jälkeen.

Erottamisien seurauksena melkein kaikki työläiset yhtiön metsäkämpillä kävelivät kaupunkiin ja sinne päästyään nekin liittyivät unioniin, jotka eivät olleet siihen aikaisemmin yhtyneet. Suuri osa yhtiön sahatyöläisistä myös yhtyi samaan unioniin, joka tunnettiin nimellä Federal Labor Union no. 10917. Unio kuului Californian työväenliittoon ja samalla Amerikan työväenliittoon (American Federation of Labor).

Unio julisti sen jälkeen lakkotilanteen vallitsevaksi Union Lumber Co:n työmailla, päävaatimuksena ollen union tunnustaminen yhtiön taholta sekä työpäivän lyhentäminen 12 tuntisesta 10 tuntiseen.

Muillekin paikkakunnille Mendocino-kauntissa perustettiin sitten unioita, jotka vuorostaan synnyttivät lyhyeksi aikaa Mendocino-kauntin työväenliiton (Mendocino County Federation of Labor) sekä Fort Braggin työväen neuvoston (Fort Bragg Labor Council).

Fort Braggin union presidentin virkaa hoiti ensimmäiseksi eräs J. E. Sutch, joka oli myös lakon huomatuin "johtaja" suurimman osan siitä ajasta, minkä lakkoa kesti. Virka oli välillä myös A. C. Blount'illa ja aivan viimeiseksi tov. Chris F. M. Hoyerdahl'illa, jolle se joutui, ei sen vuoksi että hän omasi jo siihen aikaan sosialistisen mailmankätsomuksen, vaan sen vuoksi, että joukko sosialistisia mielipiteitä vierastavia union jäseniä oli mennyt kokousiltana katsomaan maksua vastaan esitettyä nyrkkitappelia, sen sijaan että olisivat saapuneet unionsa kokoukseen valitsemaan virkailijoita.

Tov. Hoyerdahl'illa, joka nykyään kuuluu jäsenenä Fort Braggin suomalaiseen sosialistiosastoon, kun paikkakunnalla ei ole englanninkielistä osastoa, on vieläkin hyvässä tallessa silloin hänen haltuunsa joutunut puheenjohtajan valtikka, samoin kaikki union jättämät jäsen-, tili- sekä pöytäkirjat, y. m. rahallista arvoa vastaamaton omaisuus.

Fort Braggin metsäkämpiköillä työskenteli siihen aikaan ehkä suurempi määrä suomalaisia kuin koskaan ennen tai myöhemmin. Luonnollista siis oli, että huomattava määrä lakkolaisista oli suomalaisia. Tällä seikalla oli m. m. sellainenkin seuraus, että Union Lumber Co. peruutti erään rahalahjotuksen, jonka se oli kirjottautunut suorittamaan Suomessa nälänhätää kärsivien asukasten avustamiseksi.

Suomalaiset lakkolaiset sekä suuri osa muunkielisiäkin, lukuunottamatta italialaisia, asuivat lakkokesän enimmäkseen kaupungin kahdessa suomalaisessa hotellissa, joita "runnasivat" Andrew Lapinen ja tov. F. O. Hyväri. Italialaiset asuivat omilla majailuhooneissaan omassa kaupunginosassaan.

San Franciscon näytelmäseuran jäseniä tanssimassa puuna puunkannon päässä, Fort Bragg, Cal.

Union toimeenpaneuvassa neuvostossa (Executive Board) sekä muuallakin union toiminnassa edusti suomalaisia tunnettu kansalainen John Jansen. Neuvoston jäsenenä toimi myös lyhyen aikaa T. H. Maikkula sekä tov. Andrew Rantala.

Korkeimmillaan ollessa Mendocino kauntin unioiden jäsenmäärä oli yhteensä noin 1,600, joista suurin osa kuului Fort Braggin unioniin. Useita satoja lakkolaisia kulutti Fort Braggissa kokonaisen kesän. Avun tarpeeseen joutuneille perheellisille miehille, sekä yksinäisillekin, maksettiin lakkoavustusta union toimesta. Tähän tarkoitukseen kulutettiin union varoja useita tuhansia dollareita.

Union asettamat lakkovartijat vartioivat uskollisesti useita kuukausia kaikkia Fort Braggiin johtavia maanteitä, estääkseen rikkurien tuonnin, mikäli se oli heille mahdollista. Asetetut hurtat samalla vartioivat sahayhtiön omaisuutta. Yhtiön sahan ja lautatarhan ympäri rakennettiin lakkokesänä 10 jalkaa korkea lauta-aita, jonka päällä oli vielä piikkilankoja ylipääsyn estämiseksi.

Lakkotilanteen kestäessä union toimesta juhlittiin usein ja pantiin toimeen katukulkueita. Tavalliset kalenterissa olevat amerikalaiset juhlapäivät vietettiin union toimesta loistavammin kuin niitä on koskaan muulloin vietetty Fort Braggissa. Puhujina näissä tilaisuuksissa kävivät m. m. Californian rakennustyöläisten neuvoston monivuotinen presidentti ja myöhemmin San Franciscon majuri, P. H. McCarthy, sekä saman neuvoston sihteeri, O. A. Tveitmoie. Yhtä kyvykkäänä, joskaan ei niin tunnettuna, puhujana esiintyi samaan aikaan paikallinen toveri, Thomas Gallagher, joka oli työväenliikkeen mukana jo silloin kun tällekin pienelle paikkakunnalle yritettiin pystyttää "työn ritarien" (Knights of Labor) paikallisosastoa.

Huolimatta siitä, että työläiset vielä siihen varhaiseen aikaan, jolloin Fort Braggin lakko käytiin, tiesivät paljoa vähemmän järjestyneen työväen menettelytavoista kuin nyt puolentoista kymmenen vuoden kokemuksen ja kehityksen jälkeen, lakkotaistelu yleensä oli sangen rauhallista. Elokuulla lakkovuonna tapahtui kuitenkin vakavanluontoinen kahakka asetettujen hurttien ja lakkolaisten välillä. Siitä muodostui tämän lakkotaistelun verilöyly.

Ehkä pariinsataan nouseva joukko lakkolaisia oli lähtenyt käymään yhtiön tukkikämpillä Noyo-joen varrella noutaakseen sieltä makuu- y. m. vaatteitaan, jotka usealta olivat jääneet sinne, kun työnsulun puhjetessa poistuivat kaupunkiin. Samalla oli arvattavasti aikomus tehdä lakkoagitatsionia kämpällä olevien rikkurien keskuudessa. Yhtiö oli lähettänyt kämpälle vaunulastin pyssyhurtia uskollisen kaupungin marsalkan johdolla. Nämä ottivat lakkolaiset vastaan kuulasateella. Viittä lakkolaista ammuttiin. Yksi heistä, suomalainen Andrew Saukko, sai kiväärin luodin suolistonsa lävitse ja

tointui vasta pitkällisen sairauden jälkeen. Useita lakkolaisia vangittiin ja pidätettiin seuraava yö kaupungin vankilassa.

Koska useimmat lakkokahakassa haavottuneista miehistä olivat suomalaisia, yritettiin union toimesta saada San Franciscossa oleva Venäjän konsuli sekaantumaan asiaan ja vaatimaan haavottuneille hyvitystä, mutta konsuli ei katsonut tarpeelliseksi vaivata itseään sellaisen asian takia.

Lakonrikkurien pahoinpitelyä tapahtui lakon loppupuolella usein. Unioniin oli tarjoutunut jäseniksi m.m. joukko edesvastouttomia, kaikkia tietoja vailla olevia lurjuksia, jotka harjottivat kaikenkaltaista provoseerausta ihan töikseen. Kaupungin liikemiehet ja muut "kunnialliset kansalaiset" käyttivät sitten tätä seikkaa valttinaan ja vaihtoivat sen myötätuntoisuuden, jota heillä lienee ollut lakkolaisille, myötätuntoisuudeksi yhtiötä kohtaan. Tämän johdosta syntyi paikkakunnalla "kansalaisten liitto" (Citizens' League), joka teki voitavansa lakkolaisten ponnistuksien lopullisessa nujertamisessa.

Keväällä v. 1904 Fort Braggin unionissa oli vielä senaikuisten raporttien mukaan yli 300 jäsentä, joista osa oli työssä muilla kuin Union Lumber Co:lla ja loput edelleen lakossa. Yhtiön suurin osakas, sanfranciscolainen miljoneeri C. R. Johnson alistui lopulta union kanssa jonkinlaisiin sovinnonehtoihin lakon lopettamiseksi, mutta perääntyi kertomuksien mukaan "kansalaisten liiton" vaatimuksesta. Yhtiö kuitenkin myöhemmin omasta aloitteestaan lyhensi työpäivän 10-tuntiseksi, joka oli ollut union päävaatimuksia.

Yksi lakon seurauksista oli unionistisen sanomalehden perustamisyritys. Paikkakunnalla ilmestyi siihen aikaan vain yksi pieni viikkolehti, joka aina on ollut täydellisesti paikallisen puutavarayhtiön määräysvallan alainen. Suurkaupunkien päivälehdet olivat jo silloin oppineet väaristelemään työläisten järjestymispyrkimyksiä koskevat tiedot "päin helvettä," jos ollenkaan niistä mainitsivat. On mielenkiintoista nyt muistella, kuinka m.m. San Francisco Chronicle kertoi silloisen Fort Braggin lakkokahakan — joka todellisudessa tapahtui metsässä — tapahtuneen kaupungissa erään kapakan edessä. Tietysti sen olivat alottaneet lakkolaiset ja Chronicien uutisen mukaan "miehet tappelivat tiikerien julmuudella," kunnes eräs työnjohtaja, nähtyään rikkurien joutuvan häviölle, ampui lakkolaisia.

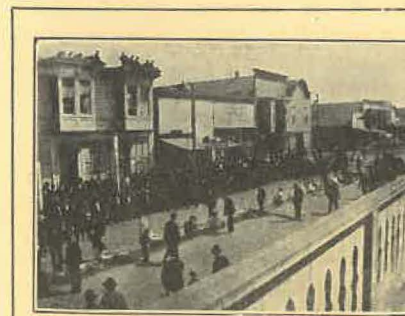
Oman lehensä perustamiseksi union jäsenet laillistuttivat Mendocino-kauntin kustannusyhtiön, joka ryhtyi julkasemaan Fort Bragg Mail-nimistä viikkolehteä. Liike sijoitettiin P. O. Hardellin liiketukukseen, jossa union päävirastokin sijaitsi. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi heinäkuun 8 p:nä, 1904, silloin ollen union toimesta erikoinen juhlapäivä. Lehden painossa laskettiin sinä päivänä käyneen 2,000 vierasta, jotka kaikki saivat katsella ensimmäisen latoma-

koneen toimintaa mitä Fort Braggissa on käytetty. Nykyiset paikkakunnan lehdet ovat nyt vasta hiljattain hankkineet itselleen latomakoneet. Mail'in ensimmäisenä toimittajana oli F. V. Owen ja seuraavana C. W. Bailey.

Muutamia kuukausia kestäneiden ponnistuksien jälkeen lehti-liike joutui vaihtamaan omistajia. Oltuaan ilmestymättä ja taaskin ilmestyttyään jonkun aikaa, lehti vihdoinkin katosi vararikkoitoimpiteiden välityksellä.

Unionistinen toiminta paikkakunnalla lamaantui kokonaan samaan aikaan, jättämättä jälkeensä muuta kuin pienen joukon karaisuja työväenliikkeen veteraaneja, jotka pian senjälkeen onnistuivat istuttamaan sosialistisen toiminnan pysyväisesti siihen maahan, jossa sen edelläkävijä oli vaivaloisen elämänsä lopettanut.

ARVID NELSON.

Köyden veto-kilpailu Fort Braggin lakkolaisien toimeenpanemassa juhlatilaisuudessa. Keski kaksi tuntia ja 55 minuuttia ja päättyi suomalaisten voitolla, joten siitä puhutaan vieläkin.

OSA TOVERIN ASIAMIEN- JA KIRJEEN- VAIHTAJA-JOUKOSTA

□□□□□□

Nimet edellisellä sivulla olevien Toverin asiamiesten ja kirjeenvaihtajien kuviin:

YLIMMÄINEN RIVI—U. Lind, San Francisco; J. W. Allin, Tacoma; J. Miettinen, Aberdeen; J. Falls, Pendleton; A. Palo, Los Angeles.

TOINEN RIVI—Leo Leino, Kirkland; E. Mäki, Hoquiam; N. Williams, Eureka, Cal.; J. Sjölund, Portland; P. Kähkönen, Portland; H. Mäkinen, Vancouver, B. C.

KOLMAS RIVI—J. O. Salo, Rochester, Wash.; E. Hendrickson, Renton, Wash.; A. Laakso, Svensen, Ore.; A. Newman, Noyo, Cal.; V. Jalo, Berkeley; F. Matson, Winlock.

NELJÄS RIVI—A. Sinkko, Cleveland, O.; V. Salmi, Butte; A. Taimi, Stockett, Mont.; H. Joutsen, Berkeley; Mandi Fräki, Ft. Bragg; Gust. Fräki, Ft. Bragg; J. Sakki, Butte.

VIIDES RIVI—Aug. Mäki, Enaville, Ida.; J. Hannula, Seattle; H. Kettunen, Leadville; Carl Norman, Juanita Wash.; E. Virta, Aberdeen; J. Y. Hopeavaara, San Francisco; L. Niemelä, Wilkeson.

KUUKES RIVI—H. Sand, Hoquiam; A. Lantto, Mullan; Wm. Heino, Wilkeson; T. Paavola, Hanna; J. T. Lassila, Burke, Ida.; W. Manninen, Raymond.

SEITSEMÄS RIVI—Ida Frilander, Portland; S. Luopa, Tonopah; M. Koivu, Chase River, B. C., Can.; O. Hartman, San Francisco; H. Paavila, Hoquiam; V. Ojala, Cumberland, Wyo.

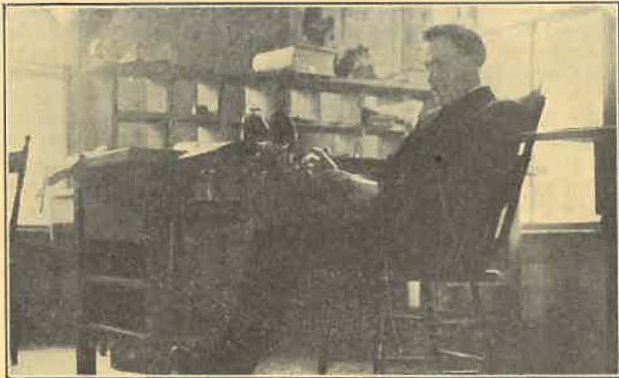
KAHDEKSAS RIVI—A. Arola, Sand Coulee, Mont.; O. Lammi, Mt. Solo, Wash.; F. Mäkelä, Fort Bragg; J. Johnson, Bingham, Utah; A. V. Virta, Svensen, Ore.; Ellis Kari, Raymond, Wash.

TOVERIN TYÖLÄISIÄ

Kirjansitoja Aaro Jääskeläinen.

Toimittaja Adolph Salmi.

LYHYT SILMÄYS WYOMINGIN SUOMALAISTEN PYRINTÖIHIN

VANHEMPI AIKA

Suomalaisia lienee Wyomingissa asustanut noin 40 vuoden vaiheilla, Carbon-niminen kaivoskylä ollen ensimmäinen paikka, jonne kansalaisiamme on enemmältä asettunut.

Työsuhteet olivat noina varhaisempina aikoina näissä kaivannoissa suhteellisesti suotuisat. Palkat tosin nykyisiin verraten eivät olleet kovinkaan suuret, \$2.50 päivältä, mutta eihän silloin miehen kuukauden ruokaankaan mennyt kuin \$16.00, ja kaikki muut tarpeet maksoivat luonnollisesti samassa suhteessa. Miehet olivat järjestyneitä, kuuluu Knights of Laboriin, joka yleensä järjesteli työsuhteita kovakouraisesti, varsinkin niinä aikoina kuin se oli ehdottomasti määräävänä.

Hävittääkseen nämä silloiset työväenjärjestöt ja masentaakseen uppimiskaisia työläisiä, komppaniat tuottivat näihin kaivantoihin suuressa määrin kiinalaisia. Mutta kiinalaisjunnun riisikuppineen osotautui liian heikoksi sellaiseen ylivoimaiseen työhön kuin oli vanhemmanaikainen käsin katkastaava hilenirrottamistapa. Täytyi löytää voimakkaampaa työvoimaa. Ja sitä löytyi. Hiiliparoonit iskivät silmänsä suomalaisiin.

Suomalaiset omasivat siihen aikaan kaikki ne edellytykset, mitä kunnolliselta orjalta voidaan vaatia; olivat terveitä, jäykkäniskaisia, karhun voimilla ja muulin kärsivällisyydellä varustettuja, ja tottuneet jo vanhassa maassa kaikenlaiseen tyhempäänkin puskemiseen; ja ennen kaikkea, ei minkäänlainen edes alkeellisempikaan luokkaymmärrys ollut järkyttänyt heidän korkeakirkollista mailman-katsomustaan. Tämän oivalsivat kaivosruhtinaat ja heistä tuli suomalaisten ihailijoita ja "lämpimiä ystäviä", jopa siihen määrään, että kun vain "Finni" oli saatavissa, niin kyllä muut kansallisuudet saivat poistua työpaikasta. Monet kerrat, kun työvoimasta tuli puute, lähetettiin mies itään tai aina vanhaan maahan asti kontrahtikaupalla hakemaan suomalaisia, saaden hakija määrättyt dollarit päältä, kuten teuraskarjasta.

Tällä tavoin ja tällaisten olosuhteiden vallitessa suomalainen asutus sai sen juurevan jalansijan Wyomingissa, mikä sillä parhaana aikana oli muihin kansallisuuksiin verraten.

Yhteispyrinnöt olivat noina aikoina luonnollisesti tilanteen mukaiset. Tavallisesti oli kaksi seurakuntaa, joilla kummallakin oma pulskasti voipa paimenensa. Kirkko, jopa kaksikin, rakennettiin joka kylään ja hirveä tora oli käynnissä näiden kirkkokuntain välillä, ei uskontunnustuksen oikeamuudesta, sillä se oli kummallakin sama, vaan kerittävästä karjasta. Tätä riitaa käytiin kylässä ja kotona, oikein erityisemmin palkatut kirjeenvaihtajatkin olivat sitä ylläpitämässä senaikaisissa sanomalehdissä. Siinä käytettiin rumia ilmiantoja ja vangitsemisia, ja toisinaan kun ei muu enää näyttänyt tepsivän, panttiin oikein joukkotappelutkin kapakoissa toimeen sen selvittämiseksi.

Raittiusseurat syntyivät vähän myöhemmin kuin seurakunnat. Niiden ohjelma ja työskentelytavat olivat myöskin ajan vaatimusten mukaiset, uskonnolla hapatetut, äärimmäisen ahtaat. Ei mitään sijaa löytynyt yhteiskunnallisten kysymysten käsittelylle — siinä ymmärryksessä kuin niitä tänäpäivänä käsitellään — ei edes vaatimaton kieltolakikaan saanut sijaa näiden seurain ohjelmassa. Sensijaan koetettiin vaikuttaa rukouksilla, kauneilla seremonioilla, nuhteilla y.m. yksilöllisillä elämänparannuskonsteilla jäsenten tunteisiin, että ne olisivat voineet seistä viinapaholaista vastaan, jossa tietysti epäonnistuttiin aivan täydellisesti.

Tästä huolimatta olivat kuitenkin senaikuiset raittiusseurat ne laitokset, joissa suomalaisten poliittinen mielipide muodostettiin, se on, saatettiin niiden äänet republikaanipuolueelle.

Aina vaalikaikoina luovutettiin "puplikien" vaalikassasta koko huomattavia summia raittiusseuran johtomiehille suomalaisten äänen hankkimista varten. Niistä rahoista sitten joku osa liikenä pikku juhlain toimeenpanemiseen, joissa syömisen ja juomisen keralla kävivät republikaanien kokelaat (tavallisesti kapakoitsijoita) pyylevine vatsoineen imartelemassa suomalaisten "korkeaa sivistystä ja hyveitä."

Kaikesta näiden raittiusseurain takaperoisesta toiminnasta huolimatta on niistä käsittääkseni ollut kuitenkin jotain hyötyäkin, ainakin mitä Wyomingin suomalaisten oloihin tulee.

Ensinnäkin ne opettivat kansaa kokoontumaan muitakin kuin kapakka- ja kirkkotarkotuksia varten ja onnistuivatkin siinä kokouksilla, koska niissä parhaana aikana lienee ollut kuudesta seitsemään sataan jäsenenä. Tämä alkuperäinen järjestyminen oli käsittääkseni koko suuresta merkityksestä sitte jätettiin kun varsinaista luokkaherätystyötä täällä alettiin tekemään.

Toiseksi ne laitoivat näihin kaivoskyliin koko huomattavat kirjastot, joissa kaikesta vajavaisuudestaan huolimatta oli joitain arvokkaitakin teoksia. En luule osuvani kovinkaan paljon harhaan, jos väitän että suurin osa niistä kotoisista voimista, joiden tehtävänä varsinainen Wyomingin raivaustyö oli, ovat saaneet alkusysäyksen siitä vapaamielisestä kirjallisuudesta mitä näissä kirjastoissa oli.

Kolmanneksi ne rakensivat näihin kaivoskyliin kokoushuoneet, joten sosialistien ei ole tarvinnut niiden suhteen muuta vaivaa nähdä, kuin muuttaa niiden omistusoikeus toisiin käsiin.

Sikäli kuin vapaampi maailmankatsomus vallotti alaa muuallapain suomalaisten keskuudessa ja siitä viestit saapuivat tännekin, alkoi täälläkin nuorempi polvi käsittelemään asioita enemmän arvostelemalla. Olemassaolevain käsityskantain arvostelu tietysti johti välit vanhoillisen johtajajoukon kanssa aivan ilmiriitaan. Erimielisyydet alussa

Murrosaika.

eivät suinkaan olleet erittäin vakavaa laatua, väiteltiinpäin vain sen tai tuon raamatunkohdan mahdottomuudesta j.n.e., mistäpä sitä muustakaan voi juttua saada sellaisen henkilön kanssa, joka uskonnostaan tahtoo muodostaa itselleen sellaisen kuoren, johon voi vetäytyä ikäänkuin piiloon, silloin kun yhteiskunnalliset asiat vaatisivat kipeästi kaikkien olemaan mukana. Tämä tällainen narrinkuori oli lyötävä pirstoiksi. Ja se särkyi.

Raittiusseurat luonnollisesti tulivat näiden alkuturnausten keskipisteeksi (lukuunottamatta Rock Springsiä, jossa varsinainen raivaus-

Rock Springs, Wyo.

väkseni tuli esittää tämä tärkeä kysymys. Tein sen nolosti, kuten koulupoika ainakin, varsinkin kun vielä vaikutti se että täytyi se tehdä papin edessä. Saivathan ne kuitenkin selvän mitä minä meinasin. Seurasii ilman keskustelua äänestys. — He nähkääs tunsivat joukkonsa, ettei sitä tarvinnut niin selvässä kysymyksessä agitoida.

Puheenjohtaja määräsi seisoalleen nousemisen äänestystavaksi. Ensii nousivat ne, jotka olivat vastaan, jolloin koko haali kohahti seisoalleen kuin salaman iskusta, sitten meitä kolme mitättömän näköistä iikkaa seurasi toista kutsua, ja siinä me sitte seisoo nuohasimme, kun kunniapuheenjohtaja tunnetulla taidollaan meidät oikein perinjuurin häpäsi. Ihan sulasta sääliväisyydestä ja meidän nuoruuteemme ja kokemattomuuteemme katsoen, kehuu oltavan niin hyviä ettei meitä anneta ilmi anarkisteina ja yhteiskunnan vihollisina viranomaisille.

Ikävin puoli näissä taisteluissa oli se, kun nämä kirkon pönkät — kun ei muu enää näkynyt auttavan — turvautuivat väkevemmän veljensä, komppanian, apuun, joka heille hyvien tuttavuussuhteiden perusteella ja yhteiseen asiaan katsoen oli varsin helppoa. Meikäläisestä "villitsijästä" ja "anarkistista" pääsi eroon hyvin näitisti. Ei muuta kuin nimi lapulle ja se komppanian konttoriin, niin sillä hyvä, oli lähteminen määrätyn ajan sisällä, jos ei mielinnyt vangituksi joutua.

Juuri tällä tavoin kirkon pönkät karkottivat monia parhaita voimiamme pois koko valtiosta.

Pirullisimmatkaan konstit eivät kuitenkaan auttaneet, sillä olimme nimenomaan edeltäpäin suunnitelleet hinnalla millä hyvänsä valottaa nämä vanhoillisten linnotukset, raittiusseurat ja niiden jäsenistön, parempain asian palvelukseen. Vähä kerrallaan sitä kuitenkin mentiin eteenpäin, sikäli kuin komppaniat kiristivät työsuhteita ja kamasaksain välityksellä tiukensivat toimintavapautta, ja ehti saapua varsinaista työvään kirjallisuutta, joka antoi tälle taistelullemme rikkaamman sisällön, siirtämällä sen enemmän yhteiskunnallisten kysymysten piiriin.

Ensimmäinen yleisempi yhteenotto vanhoillisten kanssa sattui Diamondvillessä kesäjuhliilla v. 1905, kun meitäkin jo oli edustamassa kaksi puhujaa, J. Pesola ja N. Koppala. Mutta tästäkin vielä oli se ikävä seuraus, että Koppala tovereineen tuon puheen johdosta vähän

työ suoritettiin nuorisoseurassa). Monta huvittavaa tapausta voi muistella näiltä ajoilta. Äärimmäistä kärsivällisyyttä ja kokouksilla varovaisuuttakin kysyivät nämä alkuaskeleet meikäläisiltä. Muistan eräänkin tapauksen, jolloin meitä kolme pojanloppia päätti eräänä sunnuntaina pyytää Matti Kurikalle haalia luennoihin. En tiedä mistä olivatkaan saaneet tietää meidän aikomuksemme. Haali oli täpötäynnä jäseniä ja pastori Riippa oli oikein kutsuttu kunniapuheenjohtajaksi tähän tilaisuuteen. Minun tehtä-

jälemmin vangittiin ja karkotettiin pois valtiosta. Vuodessa kuitenkin päästiin sen verran eteenpäin, että seuraavilla kansanjuhlilla Hannassa jo tuomittiin lakonrikkurit ja kiellettiin niiltä osanotto juhlisiin.

Eivät yksin raittiusseurat, mutta kaikki muutkin yhdistykset, joihin vain suinkin jäseneksi päästiin, olivat saman agitatsionin alla. Yksinpä täällä silloin olevat suomalaiset salaseuratkin olivat lopulta niin kontrollimme alaisia, että kun esimerkiksi Rock Springsiin alettiin keväällä v. 1907 organiseraa unionia, niin jo viikkoa ennen sen perustamista molemmissa salaseuroissa päätettiin, että niiden jäsenten on seurasta erottamisen uhalla heti tilaisuuden saatuaan yhdyttävä unioniin.

Yleinen mielipide suomalaisten kesken olikin noiden kolmen tai neljän vuoden ajalla, jolloin oli valoa kohden todella pyritty, niin täydelleen vallattu sosialismille että oli aivan ilmeistä että sopivan tilaisuuden tullen täällä syntyy "ilmi kapina". Ja tällainen tilaisuus ilmeni, kun U. M. W. of A:n järjestäjät keväällä 1907 ilmestyivät Rock Springsiin, tarkoituksella järjestää tämän valtion hiilenkaivajat.

Tästä unoitettiin perustamisesta olisi kerrottavana monta hauskaa ja opettavaista juttua, sillä olihan se sellaista helluntai-huumauksen aikaa, mutta tila ei sitä myönnä, riittää kun mainitsen, että se agitatsionityö mitä suomalaisten kesken oli vuosia tehty, toi nyt tuloksia. Suomalaiset muodostivat jokaisella kämpiköllä selkärangan tälle liikkeelle, ja voipa aivan hyvin sanoa, että näiden unoitettujen perustaminen ei olisi niin loistavasti onnistunut ilman suomalaisia. Sivumennen voim tässä mainita, että olisi sosialisteilla silloin ollut tilaisuus mitata kätyreille samalla mitalla kuin hekin aikoinaan meille mittailivat, se on karkottaa ne pois valtiosta, mutta tietääkseni ei tuota valtaa kertaakaan käytetty.

Samalla kun unionit paransivat työsuhteita, avasivat ne myöskin vapaat mahdollisuudet poliittisellekin järjestymiselle. Niinpä heti unoitettujen perustamista seurasi suomalaisten sosialistiosastojen perustaminen jokaiseen kaivoskylään missä vähänkään suomalaisia asusti. Tosin Martin Hendrickson jo v. 1905 täällä luentomatalla ollessaan, perusti osastot Diamondvilleen ja Rock Springsiin, mutta näistä jälkimäinen ei ottanut eläkkeeseen ja Diamondvillenkin osaston toiminta ei sanottavia merkinnyt. Rock Springsin nykyinen osasto perustettiin joitakin viikkoja ennen kuin unioni, mutta julkisen toiminnan sekin voi vasta alkaa unionin perustamisen jälkeen, joten varsinaisen sosialistiosastojen toiminta voidaan katsoa Wyomingissa alkaneen vasta keväällä v. 1907.

Heti osastojen perustamisen jälkeen heräsi kysymys kiinteämästä yhteistoiminnasta niiden kesken. Niinpä jo saman vuoden lokakuulla saatiinkin Rock Springsin osaston aloitteesta ensimmäinen *Osastojen toiminnan aika.* osastojen yhteinen neuvottelukokous kokoon Rock Springsiin, jossa olivat edustettuina kaikki muut osastot paitsi Hannan osasto. Tuon kokouksen päätöksistä useat ovat koko kauaskantoisia ja sinään ehkä mainitsemisen arvoisia.

Siinä kokouksessa se juuri meni päätökseen se kokoushuoneiden "ryöstöjuttukin", josta kansallinen sanomalehdistö aikoinaan niin paljon rähinää piti, kun nimittäin päätettiin, että osastojen ei saa sellaisilla paikkakunnilla missä on ennestään raittiusseuralla haali, ryhtyä rakentamaan haalia, vaan täytyy osaston jäsenten mennä raittiusseuraan ja laillisessa järjestyksessä muuttaa raittiusseuran

omistaman kokoushuoneen omistusoikeus suomalaiselle kansalle. Tämän suunnitelman mukaan onkin Wyomingissa aivan yleisesti toimittu, ja näin on säästetty siitä suuresta rasituksesta mikä olisi niskoillemme langennut, jos täytyi ruveta kokoushuoneita rakentamaan. Nyt sensijaan olemme vähälukuisinakin voineet suhteellisesti koko runsaasti avustaa puolueliikkeitämme.

Myöskin tuossa kokouksessa pantiin alulle Wyomingin s. s. osastojen valtiojärjestö ja päätettiin ottaa kesäjuhlat raittiusseuroilta sosialistien haltuun.

Tällaisia neuvottelukokouksia on pidetty joka vuosi kesäjuhlain yhteydessä, ja ovat niiden tekemät suunnitelmat ja päätökset monessa suhteessa huomion arvoisia puolueliikkeillemme. Lukuunottamatta niitä monia kotoisia, kylläkin tärkeitä kysymyksiä, mitkä ovat löytäneet ratkaisunsa noilla käräjillä, on niiltä lähtenyt monia tärkeämerkityksellisiä esityksiä länsipiirille ja vieläpä koko S. S. Järjestöllekin. Ennen kaikkea kannattaneet mainita mitä nämä neuvottelukokoukset ovat aikaansaaneet Toverin hyväksi.

Kun Toveri alkoi ilmestyä, niin tuntuipa ensin alkuaikoina aivan mahdottomalta saada sitä leviämään Wyomingiin. Työmieheen ja Raivaajaan oli jo niin ennätetty kiintyä, että ei kolmatta puoluelehteä ensinkään tunnuttu kaipaavan. Aivan yleensä työläisten kesken muristiin että se on ylellisyystavaraa. Siihen vaikutti osaltaan sekin että Toveri ei ollut edes uutisiin nähden parempi wyomingilaisille kuin Työmieskään. Näinollen täytyi lähteä oikein ylimääräiseen agitatsionin tekoon Toverin hyväksi tässä valtiossa. Valtiokomitea oivalsi aseman ja sen alustamana tuli asia esille osastojen neuvottelukokouksessa. Alustuksessa painostettiin sitä puolta, että Toverin taakse on saatava järjestetyksi koko länsipiiri, kuten toisetkin piirit ovat ryhmittyneet äänenkannattajainsa ympärille, ja että vain tällä tavalla me voimme tämän hajanaisen piiri-järjestömmekin koota ja että Wyomingin osastojen tulee ensitilalle asettaa Toverin levittäminen ja tukeminen. Neuvottelukokous hyväksyi tämän suunnitelman ja on se sittemmin samansuuntaisena hyväksytty jälkeisissäkin neuvottelukokouksissa. Tulos tästä agitatsionista ei ole ollutkaan mitätön, sillä onpa valtiossamme paikkakuntia, joihin parhain aikoina on tullut Toveri jokaiselle miespuoliselle henkilölle ja Toveritar jokaiselle naiselle, ja sitäpaitsi omistavat Wyomingin osastot koko huomattavasti kukkarovaltaakin Toveriin, 380 osaketta, joka sekään ei ole huono saavutus siihen katsoen miten vähän meitä täällä asustaa. Niin ja onhan sitä monella muullakin tavalla tšekäläisten osastojen ja valtiojärjestön taholta oltu vaikuttamassa Toverin kohtaloihin. Jo silloin Toverin alkuvuosina, Lohiluodon toimittajana ollessa, kun pikkuporvarit pyrkivät valtaamaan Toveria, nousiin täällä ilmisotaan tuota suuntaa vastaan, ja seurauksena oli Lohiluodon ero toimituksesta. Ja kun anarko-syndikalistit J. Viidan avustamina pyrkivät valtaamaan Toveria, oli se juuri Wyomingin s. s. osastojen neuvottelukokous, joka seneli pohjan sille taistelulle, jonka lopputulos oli kaikkien syndikalistien karkottaminen Toverista. Osaltaan näihin asioihin kuuluu sekin, kun Taavi Heinin puhujamatka katkastiin eräässä tšekäläisessä neuvottelukokouksessa ja siten tehtiin tyhjäksi se entisellä Työväenopistolla leivottu lännen valloitus suunnitelma, jota juuri tämäkin hajotussankari oli lähetetty toimeenpanemaan.

Lukuunottamatta niitä kasvatus- ja agitatsioonitilaisuuksia mitä piirin ja järjestön luennoitsijat ja kotoiset puhujat ovat toimeen panneet, on meillä Wyomingissa ollut kahdet kurssitkin. Ensimmäiset kurssit olivat keväällä v. 1908 Rock Springsissä. Luennoitsijoina toimivat A. Rissanen ja M. Hahl ja oppilaita oli kaikkiaan 19, sellaisia nimittäin, jotka seurasivat koko ajan päiväluentoja. Jos koskaan luentokurssit ovat olleet tarpeen, niin ne olivat juuri tuona aikana. Asiaan tila näet oli sellainen, että kun uniot avasivat tien vapaaseen toimintaan, tahtoi jokainen pyrkiä puolueen jäseneksi; yksin pimeimmät kirkollisetkin ojensivat veljenkättä ja tahtoivat tulla mukaan. Näin kasvoi osastojen jäsenmäärä, mutta tietoisuutta puolueosaston tehtävistä puuttui. Monta kertaa sai joku raittiusseuramallinen siveellisyysjuttu veljet peuhutamaan toisiaan kaksikolmattaosaa kokouksen ajasta ja varsinaiset osaston luokkatehtävät jäivät kokonaan toisarvoisiksi asioiksi. Siksi juuri tarvittiin perinpohjaisempaa sosialismin opettamista ja tämän nuoren liikkeen varsinaiseen tehtävään opastamista, ja silloiset luentokurssit käsitteäkseni aivan kiitettävästi täyttivät tämän tehtävän.

Toiset luentokurssit pantiin toimeen kesällä 1913 ja toimi niillä luennoitsijana S. Nuorteva. Nämäkin kurssit onnistuivat koko hyvin, varsinkin juuri sentähden kun niillä käytiin riittävän laajasti Amerikan työtaistelujen historian valaisemana läpi se juuri niihin aikoihin kuumimmillaan ollut suuntakysymyksemme.

Wyomingin osastot ovat kiinteässä yhteistoiminnassa keskenään suomalaisen valtiokomitean välityksellä. Kaikilla osastoilla on samanlaiset toimintasäännöt ja tekevät ne neljännesvuosittain toimintatiedon raportin valtiokomitealle, joka niiden mukaan vuosittain julkaisee osastojen toimintakertomuksen. Viime vuoden (1916) toimintakertomus osoittaa, että Wyomingissa on toiminnassa kuusi suomalaista osastoa, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä oli 363 eli noin 60% niiden palkkakuntain täysikäisestä suomalaisesta asukasluvusta. Kirjallisuutta myytiin tuona aikana 2,300 doll. arvosta eli noin neljän dollarin arvosta työläistä kohden. Toiminnassa oli kolme soitokuntaa ja ompeluseuraa, viisi näytelmäseuraa, y.m. tarvittavat toiminnat. Osastojen puhdas omaisuus oli noin 13,500 dollaria.

Yleensä katsoen ei suinkaan Wyomingin osastojen toiminta ole ollut mitään erityisemmin kiitettävää, sillä monia tehtäviä olisi ehkä tarmokkaamminkin voinut tehdä, mutta kaikesta huolimatta täytyy myöntää että ahertelumme sosialismin hyväksi ei ole mennyt aivan turhaan.

Jospa vain vertaa tämänpäiväistä Wyomingin suomalaista hilenkaivajaa entiseen, niin täytyy myöntää että sen ajatuspiirissä ja pyrkimyksissä on tapahtunut valtava muutos. Sen sijaan kuin entisajan suomalainen työläinen tiedotonna alistui tähän raadantaan, uskoen sen olevan ikuisen mailmanjärjestyksen, jota ei voi muuttaa, ymmärtää tämänpäiväinen työläinen miten tämä tilanne olisi muutettavissa parempaan, jos vain kaikki työläiset saataisiin se ymmärtämään; sensijaan kuin ennen työläisen katse oli käännetty korkeuksia kohden, toivossa saada sieltä apua, etsii tänään työläinen apua luokkajärjestöiltään ja löytääkin sitä.

Jospa vaan kaikki muut kansallisuudet Wyomingissa olisivat niinkään pitkällä luokkataistelun päämäärän ymmärtämisessä kuin ovat suomalaiset, niin ehkä sitä jotain mainittavampaa saataisiin aikaan.

—a.

Hanna, Wyo., Camp 3.

KATSAUS HANNAN OSASTON TOIMINTAAN.

Unionistisen ja sosialistisen liikkeen alkuvaiheet Wyomingissa käyvät siinä määrässä rinnakkain, että toisen toisesta erottaminen on mahdottomuus. Jonkinlaista vaistomaista ja aatteellisesti epä-määräisempää sosialistisen toiminnan alkua oli huomattavissa esim. Hannassa jo joitakin vuosia ennen kuin unionistinen liike kesäkuun alussa v. 1907 yhtäkkiä sai niin voimakkaan jalansijan etelä-Wyomingin kaivoskämpillä, että siten tuli taatuksi ajatuksenvapaus; sosialistisen toiminnan varsinaisen historia Hannassakin voidaan katsoa siitä alkaneeksi.

Osasto perustettiin kesäk. 30 p:nä, 1907, yhtyen siihen heti perustettaessa 53 jäsentä. Heti perustamisen jälkeen lisääntyi osaston jäsenmäärä runsaasti, melkein näyttäen siltä kuin olisi jokainen suomalainen halunnut siihen yhtyä. Ja mikäpä olisikaan ollut johdonmukaisempaa, olihan vuosikautia ajatuksia hallinnut Union Pacific hiilyhtiön valta viimeinkin murtunut, mikäli yhteistoiminta työväenliikkeen eduksi oli kysymyksessä.

Toiminnan voidaankin selittää muodostuneen heti sellaiseksi, jollaiseksi vain luokkatietoisten sosialistien toiminta voi muodostua. Ja milloin ei omissa riveissä ollut riittävässä määrässä henkisiä voimia, hankittiin naapurikylistä lisää. Niinpä teki esim. toveri Malo vainaja Hannaan useita puhumamatkoja Rock Springsistä, jossa hän siihen aikaan asui.

Yhteinen toiminta naapuriosastojen kanssa saatiin niinkään heti alulle, joten jo seuraavassa kokouksessa, jossa päätettiin m.m. yksimielisesti yhtyä Yhdysvaltain sosialistipuolueeseen, valittiin edustajat Wyomingin osastojen yhteiseen neuvottelukokoukseen, sekä asioitsijat Työmiehelle ja Raivaajalle.

Minnesotan raudankaivajien lakko, joka siihen aikaan oli juuri alkanut, sai nuoresta osastosta innokkaan avustajan, ja lakkoavustusta kerättiinkin tuntuva summa. Mahtavana kajahti Kansainvälisen sävel yllämainitussa kokouksessa ensimmäisen kerran vapaasti Union Pacific Coal Co:n pimeimpinä pidettyjen kaivosorjien keskuudessa.

Kun syysk. 3 p:nä pidettiin kolmas kokous, näkyy siinä jo lähetetyt vastalause Minnesotan lakossa harjoitetuista mielivaltaisuuksista Yhdysvaltain presidentille. Samassa kokouksessa annettiin niinkään kannatus Astoriaan perustetulle Toveri-lehdelle, ja valittiin huvitoimikunta, jonka toimesta marraskuun ajalla pidettiin ensimmäiset ilmat Raivaajan, Työmiehen ja Toverin kannatusrahaston hyväksi.

Puoluetoimikunnan rahallinen avustus onkin ollut huomattavana tehtävien joukossa. Varsinkin puoluelehtien ja entisen Työväen-Opiaston osakkeita on lunastettu paljon, ollen osaston omistama osakemäärä eri yhtiöissä seuraava: Toverissa 179 osaketta, Työmiehessä 36, Raivaajassa 7, Työväen-Opiastossa 375, entisessä Chicago Daily Socialistissa 2 ja eräässä puolalaisessa lehdessä 1. Työkansan kustannusyhtiöstä omisti osasto aikoinaan myöskin joitakin osakkeita, mutta kuinka monta, ei ole tiedossani. Raivaajan kirjainkultusrenkaasta on yksi osake.

Lakkoavustusta on kerätty m.m. Suomeen, Ruotsiin ja Canadaan, puhumattakaan niistä lukuisista tapauksista, joissa sitä on kerätty tšekäläisiin lakkoihin, nousten summa noin puolentoista tuhannen dollarin paikkeille. Ja niiden yksityisten toverien lukumäärä, jotka ovat saaneet Hannan osastolta rahallista avustusta, nousee varmaan satoihin.

Mainittakoon vielä, että osaston kirjasto on parhaita tämän maan suomalaisista kirjastoista, ainakin kirjojen sisältöön, ellei lukumääräänkin nähden. Siihen kuuluu 473 nidosta. Sen lisäksi on soittovälineitä, urheiluvälineitä ja näytelmätarpeita noin parin tuhannen dollarin arvosta.

Osastojen pääasiallisimpina rahanhankintalaitoksina ovat niiden alaosastot ja Hannan osaston alaosastot ovat osottaneet mitä niillä voidaan saada aikaan pienelläkin paikkakunnalla. — Hannassa on tuskin koskaan ollut paljon päälle kolmen

Rahantulolähteet.

sadan suomalaisen. Huvitoimikunta, joka on valittu milloin puoleksi vuodeksi, milloin kolmiksi kuukaudeksi kerrallaan, on toiminut jatkuvasti. Samoin on näytelmäseuran laita. Soitosta pitivät osaston pojat ensiaikoina itse näisesti huolta, mutta soittoikuntakin muutettiin osaston alaosastoksi v. 1909, josta lähtien osasto on kustantanut sille johtajan. Osastomme ompeluseuran kunniaksi mainittakoon, että se on ollut toiminnassa yhtämittaisesti jo kahdeksan vuotta. (Missä olisikaan muualla sellaista "rekordia"?). Sen toiminnan tulokset ovat olleet rahallisesti erittäin suuriarvoisia. Voimistelu- ja urheiluseura on pystytetty useita kertoja, mutta pysyväistä siitä ei ole voitu saada. Syy lienee siinä, että suomalaisia ei ole kyllin paljon paikkakunnalla, jotta niiden joukossa olisi saatavissa riittävä määrä urheilun harrastajia. Nekin muutamat, mitä on urheiluintoisia, tarvitaan osaston muissa toimissa, joten uheilulle ei jää aikaakaan.

Yllämainittujen vakinaisten toimikuntien lisäksi on ollut olemassa lukuisia tilapäistoimikuntia ja komiteoita, milloin mitään tarkotusta varten, kuten esim. puoluelehtien osakkeitten myyntiä ja toverilainojen hankkimista varten. Toverilainojakin on välitetty noin 3,800 dollaria, suurin osa siitä Toverille.

Osastollamme ei ole koskaan ollut omaa kokoushuonetta. Ensi aikoina pidettiin kokouksia silloisen raittiusseura Vuoriston Ruusun luvalla sen omistamassa raittiustalossa. Ja kun raittiusseura sittem-

Kokoushuone.

min tehdyn kasvatustyön vaikutuksesta kuoli ja sen huoneusto muutettiin Kansantaloksi, jäi osasto edelleenkin toimimaan samassa talossa. Kun Kansantalolla ei ole muita menoja kuin rakennuksen kunnossapitokustannukset, niin on osastonkin suorittama vuokra verrattain helppo, joten huonepula ei ole koskaan näytellyt osastomme toiminnassa sellaista "historiallista" osaa kuin useilla muilla paikkakun-

nilla, joissa toiminta on muodostunut enemmän haali- kuin vaalitaluiksi.

Ala, jossa on paljon toimittu, on sanomalehtien ja kirjallisuuden levittäminen, ollen siitä todistuksena useita ensimmäisiä ja toisia palkintoja, sekä valtava äänimäärä vaaleissa, enemmistökin yhdessä äänestyspiirissä ja joitakin virkailijoita sosialistien listalta.

Sanomalehtien ja kirjallisuuden levittäminen.

Paitsi sanomalehdistön levittämistä, on koetettu muullakin tavalla tehdä kasvatustyötä paikkakunnan väestön ja toveripiirin keskuudessa. Puhuma- ja keskusteluseurakin on toisinaan ollut olemassa, mutta sen toimintaa ei ole voitu jatkuvasti pitää yllä. Agitatsionikomitea on onnistunut paremmin, ja nuorisoliitto on toiminut viime aikoina kiihittävästi. Sen jäsenet ovat antaneet ohjelmaa lukuisissa iltamatilaisuuksissa, esitellen m.m. näytelmäkappaleita ehkäpä paremmin kuin aikuisetkaan aina onnistuvat. Lasten kesäkoulu on pidetty viitenä kesänä ja on osanotto siihen ollut tyydyttävän runsas. Tu- loksena voidaan mainita, että melkein kaikki suomalaisten 7—8 vuotiaat lapset osaavat lukea ja kirjottaa suomea. Vaikkapa emme sitä sellaisenaan pitäisikään minään sosialistisena saavutuksena, niin tulee sen lisäksi vielä se opetus, joka siinä sivussa on annettu ja joka kaikki on tapahtunut sosialistisen mailmankatsomuksen mukaan. Sillä on arvokas merkitys nuorison keskuudessa.

Kuten muuallakin, on täälläkin näytelmäseuran toiminta ollut enemmän vaillinaista, joskin sitäkin on koetettu pitää jatkuvasti yllä. Voittamattomia vaikeuksia on niin näytelmätaiteen kuin musiikinkin alalla sellaisella paikkakunnalla, jossa asustaa vain joitakin satoja suomalaisia, kaikki työskennellen päivät hiiikaivoksessa. Kuitenkin on varsinkin soittoitaiteen alalla voitu toisinaan esittää verrattain kunnollisia saavutuksia, eikä näytelmätoimintammeakaan ole jälessä samansuuruisten paikkakuntien suomalaisten saavutuksista.

Yhtä ja toista kertomisen arvoista olisi luonnollisesti karttunut kymmenen ensimmäisen toimintavuotemme ajalla, mutta niiden kaikkien muistelemisen on mahdottomuus, eikä tilakaan sallisi sitä. Kunhan seuraava kymmenvuotiskausi lähenee loppuaan niin Toverin, kuin Hannan osastonkin toimintakaudessa, niin ehkäpä voidaan kustantaa täydellisempi historiakin. Nämä säilyttäkööt jälkimailmalle muiston niistä vaatimattomista tehtävistä, joita uranuurtajajoukko on yhteisen asiamme eteen suorittanut.

Hanna, Wyo.

Carneyville, Wyo.

CARNEYVILLEN, WYO., S. S. OSASTON TOIMINTAKERTOMUS

Heinäkuun alussa v. 1907 esittivät naapurikylämme Dietzin s. s. osaston kokoukseen kerääntyneet toverit osaston perustamista Carneyvilleen, jossa siihen aikaan oli joitakin kymmeniä suomalaisia. Esitys tulikin päätökseksi ja pari toveria sai toimekseen käydä yrittämässä osaston perustamista. Se onnistui; osastoon liittyi heinäk. 6 p:nä 21 jäsentä, pitäen kuitenkin parempana toistaiseksi toimia ainoastaan Dietzin osaston haaraosastona, kun ei ollut tietoa kokoushuoneestakaan.

Syyskuun 29 p:nä päätettiin kuitenkin itsenäistyttää osasto, joten pantiin hakemus lupakirjalle. Mutta vaikka osasto nimellisesti erosi Dietzin osastosta, niin toimittiin silti mahdollisimman läheisessä yhteistoiminnassa, tehtiin m.m. vierailuretkiä kummaltakin puolelta. Vuosien 1907 ja 1908 paniikki ajoi suurimman osan suomalaisista pois paikkakunnalta, kun kaivokset osittain sulettiin ja toisissa alettiin tehdä työtä verrattain vähän, joten osaston toimintakin jäi kituvaksi. Osasto pysyi kuitenkin elossa heinäkuun 6 päivään v. 1912, jolloin se päätettiin lakkauttaa suomalaisten vähälukuisuuden takia.

Entiset tilikirjat ja muut ovat siksi sekavia, että niiden perusteella on vaikea antaa mitään numerollisesti tarkkaa toimintakertomusta, mutta mikäli niistä voi päätellä, on osasto alkoinaan omistanut osakkeita kaikkiin puoluelehtiin, sekä avustanut voimakkaasti Minnesotan v:n 1907 lakkotaistelua.

Nykyinen osasto perustettiin 31 p. joulukuuta 1916, ja yhtyi siihen silloin jo 24 jäsentä. Heti päätettiin hankkia lupakirja, joka saapuikin tämän vuoden tammik. 27 p:nä. Toimintamahdollisuuksenne ovat kuitenkin sangen rajotetut, sillä suomalaisten lukumäärä on pieni, kuuluen ne melkein kaikki osastoon. Toiskielisten kesken on tehty agitatsioonityötä, mikäli siihen on kyetty, kirjallisuutta levittämällä. Mitään alaosastoja ei ole olemassa, vaan valitaan aina kutakin iltamaa valmistamaan tilapäinen toimikunta.

CALIFORNIAN S. S. OSASTOJEN HISTORIIKKIA

PIIRTEITÄ SAN FRANCISCO S. S. OSASTON TOIMINNASTA

Ensimmäiset suomalaiset lienevät asettuneet tänne varsinaisesti asumaan noin neljä- tai viisikymmentä vuotta sitte, ollen he suurimaksi osaksi merimiehiä, vasta myöhempinä aikoina on tänne asetunut muita ammattilaisia. Alkuaikoina heidän henkisinä harrastuksinaan on ollut seurakunta, sittemmin veljeys- ja raittiusseura.

Vasta v. 1901 perustettiin tänne ensimmäinen työväenyhdistys ja kuului se haaraosastona Imatra-liittoon. Sen perustavina jäseninä ovat olleet Mr. ja Mrs. Leivo, Antti ja Anna Vilander, Davis ja Määttä.

Yhdistys erosi Imatrasta v. 1903, ja liittyi maan sosialistipuolueeseen. Se vietti kovin kituvaa elämää ja oli melkein kuolemaisillaan, kunnes saman vuoden syyskesällä siirtyi tänne joukko innokkaita puoluetovereita Malkosaareilta, herättäen tämän kuolemaisillaan olevan osaston pirteään toimintaan. Varsin innokkaasti toimivat sosialismin levittäjinä E. Savela,

Californian ensimmäinen valtio- ja kesäjuhlakomitea v. 1912.

W. Mörk, A. Ruis, V. Jalo ja Rampanen, etenkin kirjallisuuden levittäjänä. Näytelmäseura oli myös hyvin vilkkaassa toiminnassa etevän näyttelijän Antti Pursiaisen johdolla.

Huhtikuun 18 p. 1906 on merkkipäivä tšekäläisten suomalaisten sosialistien historiassa. Sinä päivänä tärisytti ankara maanjäristys San Franciscoa, ja järityksestä johtuva tulipalo hävitti suurimman osan kaunista Friscoon kaupunkia raunioiksi. Tässä samaisessa mylläkässä hävisi osastonkin irtain omaisuus, aina viimeiseen paperilappuun asti, joten meillä ei nyt ole käytettävänäme minkäänlaisia tietoja osaston toiminnasta ennen maanjäristystä.

Aikaa ennen suurta tulipaltoa voimme hyvällä syyllä kutsua historiantakaiseksi aika-kaudeksi. Olemmehan usein kuulleet kerrotavan satumaisia juttuja palon ajalta, kuten yrityksen rahapajan ryöstöstä, kuinka siinä raa'at sotamiehet ampuivat rosvojoukon kuin susilauaman, sekä miten lääkärit juottivat myrkkyyjä sairaaloissa sairaille ja jättivät uhrinsa palavien liekkien saaliiksi. Eräsikin silmäkääntäjä kertoi minulle omin silmin nähneensä miten muuankin sotamies lävisti pistimellä varkaan, jonka tapasi leikkaamassa kuolelta naiselta polkki sormea jossa oli kallisarvoinen timanttisormus.

Suuren tulipalon jälkeen alkaa osaston toiminta toukokuun 6 p:nä, jolloin pidettiin ensimmäinen kokous E. Berkeleyssä. Kokouksessa tehtiin niin tarkka tilitys osaston rahallisesta asemasta, kuin

se ulkomuistista oli mahdollista, kun kaikki tili- ja asiakirjat olivat palaneet. Pöytäkirja sanotusta kokouksesta osoittaa, että käteistä rahaa oli kassassa eri henkilöillä 117 dollaria, sekä velkoja eri henkilöille 115 doll., sitä paitsi oli vielä saatavaa korottomana lainana Työmiehestä 120 doll. ja tilisaatavia 4 doll., joten rahallinen omaisuus oli 126 dollaria. Samassa paikassa pidettiin vielä parikin kokousta jälkeensä, joissa keskusteltiin etupäässä tiliasioista ja tov. Rampasen Suomeen avustamisesta.

Kesäkuun alussa siirrettiin toiminta jälleen San Franciscoon, jossa kesä-, heinä- ja elokuun ajalla pidettiin kokouksia toveri Pekka Wäisäsen "kämpässä." Kokouspaikka ei ollut häävi, mutta silloinen toiminta ei juuri parempaa kaivannutkaan, sillä suurin osa osaston toimivia jäseniä oli järjestyskahun valtaamina siirtynyt muille markkinoille. Osa asettui W. Berkeleyhin asumaan, perustaen sinne samoihin aikoihin osaston. Osa taas läksi samoilemaan "pakanainmaata" kohden (Friscon laitakaupungille), koettaen sinne kasata omia asuntoja, kun olivat palossa menettäneet asuntonsa ja vuokrat saatavista asunnoista olivat kohtuuttoman kalliit, joten työläisen tienesteillä ei niitä voinut vuokrata. Kun näiltä tovereilta ei riittänyt aikaa ottaa osaston toimintaan osaa, niin alettiin heitä leikkimellä kutsumaan "pakanoinksi" ja heidän asuinseutuun "pakanainmaaksi."

Berkeleyn näytelmäseuran johtaja Ella Pulkkanen ja soitto-kunnan johtaja Karl Rautio.

Syyskesällä, jolloin osaston entisiä jäseniä alkoi suuremmassa määrässä palata takasin ja uusia puoluetovereita saapui itävaltioista, varsinkin räätäleitä ja rakennustyöläisiä, alkoi osaston toiminta vilkastumaan. Ei enään mahdolluttu toimimaan pienessä hokkelissä, vaan muutettiin kokoukset oikeaan haaliin 2569 Market St.

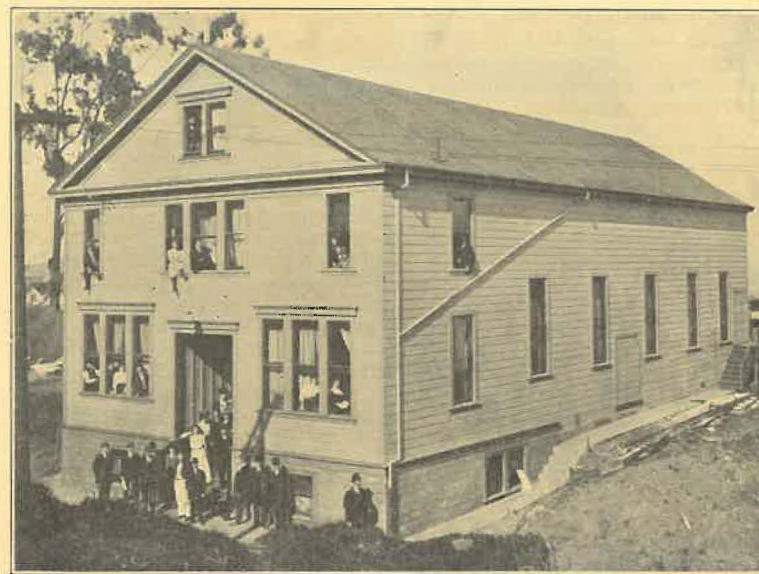
Ennenkun käyn kertomaan varsinaisesta rakennushommasta, sallittakoon minun muutamilla lauseilla selostaa asemaa missä toimimme. Palon jälkeen kohosivat vuokrat täällä huimaavan korkealle, varsinkin haaleista ja koushuoneista kiskottiin sietämättömiä vuokria, eikä niitä ollut meikäläiselle toiminnalle saatavissa juuri millään hinnalla. Osastolla täytyi olla vakituinen haalikomitea, jonka erityisenä tehtävänä oli hankkia osastolle huoneusto kokouksien ja iltamien pitämistä varten. Olimme pakotetut toimimaan kolmessa jopa neljässäkin huoneustossa saman kuukauden aikana, sekä maksoimme vuokraa keskimäärin sata dollaria kuukaudessa. Kokoushuoneista sentään kutakuinkin tultiin toimeen, mutta sitä suurempi pula oli saada haalia näytelmäiltamia varten, ja jos jostakin kolkasta satuttiin sellainen löytämään, niin sinne täytyi meidän itse raahata kaikki ravintola- ja näytelmävälineet, aina astiain pesuvadista kahvinkeittouniin saakka, eikä niissä

monessakaan ollut minkäänlaisia ravintolahuoneita, joten kappaleen esityksen jälkeen näyttämöstä muodostettiin ravintola.

Tarvittiin eri innostusta toimimaan sellaisissa oloissa; varsinkin huvitoimikunnalta kysyttiin hermoja, sen kun oli pakko hankkia ravintolatarpeet jokaiseen iltamaan ja viedä ne taas takaisin.

Mutta ilomielin silloin kaikki tehtiin, vaikka tosin usein syvästi huoastiin: "oi jos olisi oma talo." Vastavallitulta rakennustoimikunnalta ei varsinkaan puuttunut innostusta, se toimi sanomattomalla innolla iltamia, pani toimeen myyjäisiä, keräsi listoilla kautta maan rahaa rakennusrahastoon, sekä väliin tanssitti tanssihaluista yleisöä saman päämäärän saavuttamiseksi ja vajaassa vuodessa oli se uutteralla toiminnallaan hankkinut silkkaa rahaa rakennusrahastoon 1,500 dollaria.

Ensimmäinen rakennustoimikunta valittiin marraskuun lopulla v. 1906, ja kun se oli saanut rahaa tuon sievosen summan, niin voitiin jo ruveta ajattelemaan käytännöllisiä toimenpiteitä rakennusta varten. Ensimmäisenä tehtävänä oli tontin eli maan osto sopivalta paikalta. Mutta sinäpä tuli tenä eteemme, tontit olivat siihen aikaan siirapin hinnassa. Näytti kuin meidän suurella vaivalla koottu omaisuus ei juuri muuksi riittäisi kuin kauppakirjain tekemiseen, sillä sellaisista paikoista mihin mielestämme olisi pitänyt talomme rakentaa pyydettiin aina 5,000:sta 6,000:teen dollariin saakka. Useita esityksiä tuotiin rakennustoimikunnan ja yksityisten tovereitten taholta talon paikasta. Vihdoin tammikuussa v. 1908 oli raken-

San Franciscon osaston talo.

San Franciscon osaston jäseniä palon jälkeen "Pakanainmaalla" kenttäjuhlissa.

nustoimikunta löytänyt sellaisen palkan, johon meidän rahamme riittivät; se on se paikka jossa komea haalimme nyt sijaitsee; se ostettiin ja maksoimme siitä käteisessä rahassa 1,800 dollaria. Paikka ei tosin ole sopiva haalin paikaksi, sillä se sijaitsee korkealla maella, jonne on hyvin vaivaloista päästä muunlaisilla kulkuvälineillä kuin jalkasin. Se sijaitsee kuitenkin keskellä kaupunkia, jota seikkaa me pidimme silmällä. Mukavampaan paikkaan emme omin voimin voineet päästä. Mutta kun olimme kokolailla kiusaantuneet toimimaan edellä kerrotunlaisissa olosuhteissa, niin ei ole mikään sattuma, että osaston talo sijaitsee 20 Flint St. Olosuhteet ovat meidät pakottaneet sen sinne rakentamaan, eikä se siis antane enään enempää ihmettelemisen aihetta niille, jotka eivät toimintaamme tunne siltä ajalta, vaikka päämme kallioon iskimmekin. Seuraava askel käytännöllisyyden tiellä oli piirustussuunnitelmien laatiminen uudelle rakennukselle, ja siinä ne vasta mielipiteet yhteen iskiivät, kun ruvettiin hyväksymään niitä ensimmäisiä luonnoksia, joita oli laatinut neljä eri toveria. Toiset niistä olivat kaksikerroksisten ja toiset yksikerroksisen talon luonnoksia. Tov. Heikki Malisen laatimat piirustukset olivat niistä ehdottomasti parhaat ja ne ensin kiihkeän keskustelun jälkeen muutaman äänen enemmistöllä kokouksessa hyväksyttiin, mutta hävinnyt puoli ei tyytynyt tähän päätökseen, vaan pani vasta-agitatioonin käymään tehtyä päätöstä vastaan ja haali puolelleen kannattajia aina "pakanainmaalta" asti ja niin se edellisessä kokouksessa tehty päätös seuraavassa kokouksessa kumottiin, ja päätettiin antaa amerikalaisen arkkitehdin laatia meille sellaisen haalin piirustukset, johon mahtuu noin kolmesataa henkeä, ja joka tulisi maksamaan viisi- tai korkeintaan kuusi tuhatta dollaria. Sellainen luonnos tuotiinkin meille erään kerran kokoukseen, jossa se ilman suurempaa rähäkkää hyväksyttiin.

Työt uudella haalirakennuksella alettiin kesäkuun lopulla v. 1908 ja haalimme valmistui marraskuussa, sekä tuli maksamaan kalustoi-

neen \$10,072:85. Sittenmin olemme olleet pakotetut rakentamaan \$935:00 maksavan lisärakennuksen näyttämölle. Rahat talon rakennukseen saatiin suurimmaksi osaksi toverilainoina. Ensinn meillä oli jonkun aikaa 1,500 dollarin kiinnityslaina pankkiin, mutta muutaman vuoden kuluttua maksettiin se toverilainoilla. Sittenmin on yhdistyksen omaisuus kiinnitetty tovereille \$7,600 toverilainoista vastaan, joten ulkopuoliset eivät millään lailla pysty vahingoittamaan niiden tovereitten omaisuutta, jotka ovat rahansa lainanneet yhteisen asiamme, sosialismin, edistämiseksi.

Tästä kysymyksestä keskusteltiin ensikerran marraskuussa, v. 1906; oli saatu joitakin taholta vihiä Astoriasta päin, että siellä olivat

Suhtautumimme Toverilehteen.

toverit oman sanomalehden perustamispuhissa. Moista hullutusta tietysti vastustettiin, sillä meillä oli silloin juuri hankkeen alaisena saada suomenkielinen osasto Oaklandissa, Cal., ilmestyvään "Socialist Voice" lehteen, ja sille hommale koetettiin saada kaikkien s. s. osastojen kannatus, varsinkin Californiassa. Mutta kun ainoastaan pari osastoa sitä ulkopuolelta kannatti, niin kalliitten toimituskustannusten vuoksi se raukesi alkuunsa. Huhtikuun 17 p:nä v. 1907 taas olimme saaneet kirjelmän Astorian tovereilta, jossa he uudestaan puhuivat suomalaisen sosialistisen sanomalehden tarpeellisuudesta lännellä. Vilkkaan keskustelun perusteella katsottiin moiset hankkeet toisten puoluelehtien, Työmiehen ja Raivaajan, tappohankkeiksi ja ajottiin lähettää julkinen protesti Työmieheessä julaistavaksi. Siitä kuitenkin luovuttiin sillä perusteella, että me emme ole vastuunalaisia koko uuden lehden perustamisesta, josta tahdottiin syytös sälyttää Astorian ja niiden tovereitten hartioille, jotka ovat mainitun hullutuksen takana.

Olihan meillä täysi syykin olla vastustavalla kannalla; tiedettiin v. 1906, että minkälaisessa taloudellisessa asemassa silloin Työmies ja Raivaaja olivat, molemmat lehdet kituivat kannatuksen puutteessa. Olimme yksinkertaisesti sitä mieltä, että on järkevempää avustaa näitä ennen perustettuja puoluelehtiä, kuin ruveta ylimääräiseen ponnistukseen uuden sanomalehden eteenpäin viemiseksi. Sitä paitsi meillä pantiin kaikki paino omalle toiminnalle, haalin rakennusrahaston kartuttamiselle. Astorialaiset toverit yhä vaan painoivat päälle lehden perustamishommaa, ja jo elokuussa saapui meille kirje sekä säännöt uudesta kustannusosakeyhtiöstä, joista kävi selville, että he kaikista meidän vastaan rimpullemisistamme huolimatta olivat perustaneet "Toverin." Nyt sitä vasta kokouksessa ruvettiin astorialaisia löylyyttämään, kun he tuumastaan toden olivat tehneet, jota me emme täällä olleet alussa uskoneet. Mutta eihän siinä muukaan auttanut kuin lyöttäytyä hanketta kannattamaan; päätettiin suurella äänen enemmistöllä ostaa viisi osaketta uudesta lehtiliikkeestä, sekä valittiin tov. Aug. Nikula myymään osakkeita yksityisille.

Parina ensimmäisenä vuotena Toverin perustamisen jälkeen emme juuri sanottavaa voineet tehdä Toverin taloudellisen aseman tukemiseksi, sillä meillä oli juuri oman talon rakennuspuuha täydessä käynnissä. Parisen iltamaa kuitenkin pidettiin lehden avustamiseksi. Useat Toverin johtokunnan lähettämät avunpyyntikirjeet sivuutettiin kylmäverisesti. Työmiehen hyväksi koetettiin samalla ajalla kantaa yhden dollarin jäsenkohtaista verotusta, joka kuitenkin täydellisesti epäonnistui; yksi osake saatiin verotuksista kertyneillä varoilla.

Viimeisen viiden vuoden aikana on meillä ollut parempi mahdollisuus tuntuvammin Toveria tukea. On lähetetty edustaja melkein jokaiseen Toverin kustannusyhtiön vuosikokoukseen Berkeleyn osaston kanssa yhdessä, silloin kun piirin edustajakokousta ei ole pidetty; on otettu osaa kaikkiin Toverin levityskilpailuihin ja olemme kerran sellaisen itsekin järjestäneet naapuriosaston kanssa. On hankittu toverilainoja sekä ostettu osakkeita, niin että me nyt omistamme 108 osaketta Toverin kustannusyhtiöstä; sanalla sanottuna, olemme koettaneet tehdä voitavamme Toverilehden aineellisen ja henkisen puolen tukemiseksi.

Kirjallisuuden ja sanomalehtien levittäjinä jälkeen palon toimivat innokkaimmin Aug. Nikula, O. Penttinen ja T. Helske. Myöhemmin tämä toimi järjestettiin osastolle kuuluvaksi, joten kaikki asiamiespalkkio, joka kirjoista saadaan, lankeaa lainakirjaston hyväksi. Muutama vuosi sitten muutettiin toiminta siten, että sanomalehti-asiemiehet saavat asiamiespalkkion vaivoistaan, sillä oli tultu kokemuksesta huomaamaan, että se on edullisempi puoluelehtien levemmiselle.

Kirjeenvaihtajina sanomalehtiin jälkeen tulipalon ovat useimmiten olleet O. Hartman, Y. Hopeavaara ja tämän kirjottaja.

Suomalaiseen Sosialistijärjestöön on San Franciscon S. S. Osasto kuulunut aina järjestön perustamisesta asti, sekä sosialistipuolueen vuodesta 1903 saakka, lukuunottamatta aikaa vuosina 1908—1909,

Berkeleyn S. S. Osaston talo.

jolloin olimme siitä pakotetut olemaan erossa kun valtion sosialistipuolue hävitti kaikki kieliosastot ja kaikkien puoluejäsenten oli kuultava äänestyspiirinsä paikallisosastoon. Niin pian kuin meille taas annettiin oikeus kuulua suomalaisena osastona sosialistipuolueeseen, liityimme me siihen jälleen v. 1910. Toimintamme sosialismin levittäjinä on yhtämittaa jatkunut osaston perustamisesta asti.

Osastomme on ollut edustettuna Californian suomalaisessa valtiokomiteassa kahdella jäsenellä sen perustamisesta, v. 1912, asti. Valtiomme yhteiset kesäjuhlat vietettiin täällä v. 1915. Osaston alaosastot — soittokunta, urheilu-, näytelmä- ja lauluseurat — ovat olleet kaikilla kesäjuhlilla mukana, paitsi Eurekassa, ja ovat ne niiltä juhlilta tuoneet monta seurainvälistä palkintoa tullessaan.

Osaston aineellisesta vaurastumisesta puhukoot seuraavat numerot: Lainakirjastossa on 263 nidosta ja kirjaston arvo on \$312.00. Viime tammikuulla tehdyn inventarion mukaan oli osaston koko omaisuus 15,800 dollaria ja velat 7,500 dollaria, jääden puhtaaksi omaisuudeksi 8,300 dollaria.

Sosialistisen valistustyön tekemiseen on osasto menneitten vuosien aikana käyttänyt monenlaisia keinoja. Yhtenä sellaisena on ilmestynyt osaston käsinkirjotettu nyrkkilehti "Virittäjä." Puhujaseurakin on ollut useita kertoja hereillä ja väliin nukuksissa. Tov. E. Savelata avustettiin Seattlen luentokursseille 50 dollarilla. Martti Hendrickson piti meille viikon kestävä luentokurssit, samoin myös Toverin toimittaja A. Rissanen piti täällä viikon kestävä sarjaluen-

Berkeleyn haalin näyttämö.

not, ja järjestön ja länsipiirin kiertävät puhujat ovat meille lukuisia kertoja sosialismin kysymyksiä selvittäneet. Mutta sittenkään emme ole voineet paikallisia puhujia sanottavasti kasvattaa, niistä on meillä ainainen puute. Lieneekö sitte syy siinä, että emme ole antaneet kyllin suurta huomiota puhetaidon kehittämiseen. Sitä vastoin me olemme pystyneet kehittämään suuren joukon kyvykkäitä näyttelijöitä, soittajia, laulajia ja urheilijoita. Hyvällä syyllä voimme sanoa, että me olemme suurella määrällä sivistäneet ja henkisesti kehittäneet työläistovereitamme, sekä tehneet tunnetuksi luokkataistelun merkityksen ja yhteenliittymisen voiman työväenluokan luokka-aseena kapitalismin riistoa vastaan. Tässä taistelussa on jo moni toveri kerinnyt väsyä ja vetäytyä syrjään, ja toiset ovat olosuhteitten pakottamina siirtyneet toisille paikkakunnille, joten San Franciscon osastossa ei ole enään yhtään jäsentä joka olisi ollut yhtämittäjä jäsenenä maanjärjestyksen edelliseltä ajalta saakka.

Me jotka olemme olleet mukana alun toistakymmentä vuotta San Franciscon s. s. osaston toiminnassa, voimme tyytyväisinä katsoa menneisyyteen ja sanoa: Hukkaan ei ole se työ mennyt jonka eteen olemme toimineet. Tässä on upea talo toimintapaikaksi. Tässä kymmenvuotinen Toveri-lehti toimintamme ohjeeksi. Tämän me olemme kymmenvuotisella toiminnallamme kokoon saaneet. Me kutsumme teitä vielä, sosialistipuolueen ulkopuolella olevat työläiset: tulkaa mukaan toimimaan kanssamme. Paljon on vielä perkaamatonta maata tämän talon ympärillä, ja tähän perkaustyöhön me kutsumme teitä, raatajasiskot ja -veljet.

San Franciscossa, heinäk. 30 p. 1917.

T. HELSKE.

KERTOMUS LOS ANGELES'IN S. S. OSASTON KYMMENVUOTISESTA TOIMINNASTA.

Los Angeles'in suomalaisten seuraelämästä ei ole mitään mainitsemisen arvoista, ennenkuin perustettiin työväenyhdistys.

Toveri E. Lindenin kirjottaman kertomuksen mukaan työväen yhdistyksen synnystä olkoon sanottu seuraavaa:

Vuoden 1905 viimeisellä neljänneksellä asui Los Angeles'in kaupungissa noin 40 suomea puhuvaa kansalaistamme, joilla keskuudessaan ei ollut minkäänlaista seuraa tai yhdistystä, joten seuraelämä heistä tuntui yksitoikkoiselta. Vaapaahetkinä käytiin tuttavilla tapaamassa, keskusteltiin yhteiskun-

Los Angeles'in osasto ensimmäisenä kokouspäivänään.

nallisistakin kysymyksistä ja varsinkin synnyinmaassamme tapahtuneista valtiollisista asioista.

Niinpä joulupäivänä v. 1905, aivan sattumalta kokoontui 18 kansalaistamme räätäli A. H. Ahosen asuntoon. Tämä näin suuri satunnainen yhteenkokoontuminen antoi aihetta keskusteluun, että olisi kutsuttava kokoon kaikki paikkakunnalla olevat kansalaisemme johonkin määrättyyn paikkaan, joitakin hetkiä edes yhdessä viettämään. Asia sai läsnäolijoiden täydellisen kannatuksen ja päätettiin levittää kansalaisten keskuuteen kutsu saapua Echo puistoon 31 p. jouluk. 1905, klo 10 a. p. Kutsua oli noudattanutkin 37 henkilöä ja päivä siellä vietettiin ihan iltahämyn saakka, sekä valittiin 6-henkinen komitea suunnittelemaan keinoja seuraelämän vireilläpitämiseksi.

Markittuaan asiaa kutsui toimikunta yleisen kokouksen helmik. 4 p:ksi 1906 edellämäinnittuun Echo puistoon, johon oli saapunut 35 henkeä. Toimikunta lausui tullessaan siihen johtopäätökseen, että yhdistyksen perustamisella ja sen toiminnalla voidaan parhaiten ylläpitää hyödyllistä seuraelämää keskuudessamme. Yhdistyksen perustamista kannattivat yksimielisesti kaikki.

Sen suunnasta ja nimestä ei tehty vielä päätöstä, vaan yleisempi mielipide oli sosialistinen.

Valittiin toimikunta laatimaan sääntöehdotusta ja se työnsä tehtyään kutsui helmik. 25 p:ksi yleisen eli virallisesti perustavan kokouksen Liberty haalille, 127½ N. Main St. varrella, johon oli saapunut 30 henkeä. Kokoukselle valittiin puheenjohtajaksi H. Malinen ja pöytäkirjuriksi E. Linden.

Kertomuksessa sanotaan erään henkilön vaikuttaneen hyvin kiullisesti sääntökomiteassa, sekä agiteeranneen kuulojeni mukaan jotain Sampo-seuraa vastapainoksi sosialistiselle työväenyhdistykselle, mutta joutui vähemmistöön niin komiteassa kuin perustavassa kokouksessakin, sillä 10:llä äänellä 9:sää vastaan päätettiin yhdistykselle panna nimeksi Los Angeles'in Suomalainen Työväen yhdistys, joka lähimmässä tulevaisuudessa tulee yhtymään sosialistipuolueeseen. Jäseniä yhti yhdistykseen heti 24. Vakituiseksi puheenjohtajaksi valittiin H. Malinen; ensimmäiseen johtokuntaan kuuluivat Henrika Polk, Emma Anderson, Oscar Lammi, Aug. Ahonen, Emil Linden ja M. Kurki.

Näin oli laskettu perustus Los Angeles'in suomalaisten seuraelämälle; oli päästy sosialistisen kasvatustyön alkuun ja nyt kymmenen vuoden päästäkin katsottuna oli se hyvä alku.

Johtokunta keskusteli ensimmäisessä kokouksessaan puolueeseen yhtymisestä ja päätti ottaa selvää siihen tarvittavista seikoista joten työväenyhdistyksen sääntöjen laillistuttamisella ei pidetty kiirettä, ja erään jäsenen pois matkustamisen kautta joutuivat ne kokonaan hukkaan, kun ei oltu merkitty pöytäkirjaan niitä, joten koko ensi vuosi toimitettiin ilman sääntöjä. Vuoden lopussa keskusteltiin usein puolueeseen yhtymisestä, ja 28 p. helmik. v. 1907 allekirjotettiin puolueelle lupakirjahakemus ja 24 p. maalisk. samana vuonna pidetty kokous voidaan pitää ensimmäisenä laillisena ja virallisena sosialistiosaston kokouksena, jolloin myös valittiin ensimmäiset osaston virkailijat siinä järjestyksessä, kuin ne vieläkin valitaan. Samoihin aikoihin puolueeseen yhtymisen kanssa, yhdyttiin myös suomalaisen sosialistijärjestykseen. Jäseniä on yhtynyt osastoon, jäänyt tai muuttanut pois seuraavasti. Myös tulot ja menot eri vuosina:

	Yhtynyt	Jäänyt pois	Tulot	Menot
1906	56	15	822.69	114.90
1907	22	11	837.95	178.48
1908	6	30	667.20	136.58
1909	29	32	723.95	281.55
1910	19	28	522.54	384.11
1911	35	18	378.30	498.50
1912	52	8	270.74	646.10
1913	22	14	116.65	758.56
1914	22	16	140.95	812.24
1915	21	42	194.98	825.62

Vähimmän oli jäseniä paniikkivuonna 1908, jolloin jäsenmäärä kerran meni alle 10:nen. Enimmän oli jäseniä vuonna 1913, jolloin jäsenmäärä nousi yli 70.

Mihin varoja on käytetty: Osaston juokseviin menoihin kuuluu — jäsenverot puolueelle ja suom. sos. järjestölle, postilaitikon vuokra ja haalin vuokrat, jotka ovat vieneet suurimman osan tuloista.

Osastomme on ostanut osakkeita sanomalehti- ja kustannusosake-yhtiöihin seuraavasti: Työmieheen, 10 kpl.; Toveriin, 50 kpl.; Työkansaan, 1 kpl.; Raivaajan kirjain kustannusyhtiöön, 2 kpl.; ja Työväen-opistoon, 114 kpl. Osakkeiden yhteinen arvo on nyt \$729.00.

On otettu osaa Los Angeles'in kunnallisvaali-taisteluihin; on avustettu useita lakkotaisteluita Yhdysvalloissa ja vieläpä muuallakin; on lahjotettu, kerätty ja vieläpä verotettukin jäseniä useihin luokkamme etua koskeviin tarkoituksiin, ja useat järjestöömme kuuluvat jäsenet ovat saaneet sairaus- ja loukkaustapauksissa avustusta keräyksien muodossa. Voin vakuuttaa että joka sentti, mihin kaikkeen niitä lie käytettykin, on aina aikanaan sijoitettu mahdollisimman huolellisesti luokkamme järjestämäs-, kasvattamis- ja avustamistarkoituksiin.

Osastomme on pitänyt virallisia kokouksia melkein koko olemassaoloaikansa säännöllisesti 2 kertaa kuussa, joissa on ratkaistu ja päätetty osastoelämäämme koskeva käytännöllinen eli ohjaava puoli, enemmistö päätöksillä.

Vakituisia alaosastoja on ollut huvitoimikunta, ompeluseura, kirj. komitea, joskus näytelmäseura ja agitatsioonikomitea. Puhujaseura on muodostanut melkein toisen puolen osasto-elämästämme ja on se ollut suuresta merkityksestä kasvatustyössämme. On pidetty vuoroin ohjelma- ja keskustelukokouksia; ohjelmakokouksissa on opeteltu esittämään kertomuksia, runoja, lauluja, satuja y. m.; on kokeiltu puheilla ja luennoillakin. Ohjelmakokouksissa on usein myös ilmestynyt nyrkkilehti "Soihtu," joka on ollut hyvä tilaisuus monelle kynäliijälle harjoitteluun. Keskustelukokouksissa on keskusteltu monenlaisista kysymyksistä ja erittäinkin viime vuosina ovat niissä usein suunnat törmänneet yhteen.

Yksi tärkeimpiä tehtäviämme on ollut kirjallisuuden ja sanomalehtien levittäminen ja on niitä viime vuosina myyty 300 dollarin edestä vuotta kohden.

Lainakirjastoa hommattiin ensi kerran vuonna 1907. Parin kerran kauden kuluessa lahjotettiin osastolle sitä tarkotusta varten useampia kymmeniä kirjasia. Niitä talletettiin erään toverin asunnossa, jossa sattui tulipalo ja ne paloivat tai pilaantuivat siellä.

Syyskuulla 1912 perustettiin kirjasto uudelleen, jolloin ompeluseura oli toiminut sille 50 dollaria pohjarahaa. Kirjastossa on nykyään parisataa nidosta ja tehdään sieltä keskimäärin 20 lainausta kuukaudessa.

Tulkoon mainituksi postilaitikkokin, sillä paitsi osaston kirjeenvaihtoa, ovat useat sadat suomalaiset työläiset epävarmojen osotteidensa ja liikkuvaisuutensa vuoksi käyttäneet sitä hyväkseen. Se maksaa osastolle 8 dollaria vuodessa.

Suom. sos. luennointsijoita ja puhujia on käynyt paikkakunnalla 14 kertaa.

Osastomme on joutunut monta kertaa muuttamaan kokous- ja iltamapaikkojaan olemassa oloaikanaan. Siitä tietysti on silloin tällöin johtunut kysymys oman haalin rakentamisesta. Enimmän siitä lienee keskusteltu osaston ensimmäisenä vuotena, mutta loppujen lopuksi käsittivät sen liika raskaaksi hommaksi pienelle joukolle. Joku vuosi takaperin innostuivat muutamat toverit eräessä piknekissä haalihommaan siinä määrin, että luvattiin lainoja siinä paikassa useita satoja dollareita sitä tarkotusta varten, katseltiin jo lottiakin, mutta ostamatta se jäi.

Osastomme on ollut suomalaisten seuraelämän keskus paikkakunnallamme, ainut seura viime aikoihin saakka; hiljakkoin on tänne perustettu kristillinen nuorisoseura sekä "radikaalien" seura, jonne on hypännyt muutamia osastomme jäseniäkin, ehkä enempi seikkailun kuin periaatteen vuoksi.

Lopetan tämän sanoilla kuin osaston syntymäkertomuskin on lopetettu, nimitt.: "Puhtailla ja rehellisillä keinoilla saavutettakoon se päämäärä johon pyrimme, nimitt.: kaikkien työläisten olojen parantaminen, niin henkisessä kuin aineellisessakin suhteessa ja kauan eläköön Los Angeles'in S. S. Osasto."

A. O. HOKKANEN.

Los Angeles'in osasto 10-vuotispäivänään.

KATSAUS EUREKAN, CAL., S. S. OSASTON TOIMINTAAN.

Eurekan S. S. Osaston talo.

Jo aikasin talvella v. 1904 kävi Martti Hendrickson täällä puhujamatkalla ja perustipa hän silloin tänne sosialistiosastonkin, johon uutuutensa vuoksi yhtyivät lähes kaikki paikkakunnan suomalaiset; siihen aikaan ei se nimi ollut vielä niin kammottu kuin nykyaikana. Koukousia pidettiin erään suomalaisen yläkerrassa, muuta huoneustoa kun ei ollut saatavissa. Sinne meni nuori väki varsinkin kun siellä oli vapaata olla, ei ollut, kuten sen aikaisessa raittiusseurassa, kovin ahdasta. Mutta siinä osastossa ei ollut

luokkatietoisuutta ollenkaan, joten se kuoli samana vuonna.

Seurasi parin vuoden väliä, jolloin ei paljon välitetty mailman menosta, tanssittiin vain uuden vapaamielisemmän raittiusseuran hanurin säestyksellä. Vaan sitte taas keväällä v. 1906, maalisk. 30 p:nä perustettiin uusi s. s. osasto, johon yhtyi meitä 15 jäsentä, joilla kaikilla oli asian vakavuus sydämellä, sillä käsitettiin että sosialismi se on sittekin se joka on ainoa työväenluokan vapauttaja. Tästä alkaakin vasta se varsinainen ja lopulta kautta maan kuuluisaksi tullut Eurekan osasto; sen kuuluisuuden antoi sille se "radikaalien" rähjäys v. 1913—14, joka loppui vasta vuonna 1915.

Talvella 1908 tapahtui eräs naimiskauppa, jossa "Sovinto"-raititiusseura oli morsiamena ja s. s. osasto sulhasena. R.-seuralla oli velallinen haali ja osastolla ei mitään, joten päätettiin yhdessä ruveta tätä haalia asumaan ja sen velkoja maksamaan. Sulhaselta vaadittiin \$20.00 kihlarahaa, joka myös maksettiin.

Tämän kertomuksen yhteydessä oleva kuva esittää Eurekan s. s. o:n ensimmäistä voimisteluseuraa, joka perustettiin talvella 1908, ollen siinä jäseniä sen parhaimmillaan ollessa yli 40. Tämä joukko voimaili ja marssi niin että raittiustalo tärisi, ja pidettiinpä jo yhdet iltamatkin, joka oli uutuus paikkakunnalla. Toveri Emil Talvola oli sen johtaja. Pian alkoi kuitenkin tulla riitaa talon asukkaiden eri puolueiden välillä, sillä liian innokkaat osaston jäsenet menivät liian pitkälle raittiusseuran tappamishommissa; eivät maltaneet antaa kehityksen tehdä työtänsä. Tuli katkera ero, josta oli syntynyt oikeuden käynnit ja kaikki, sillä laittomuuksiin mentiin molemmin puolin, vaan siihen se jäi, mutta sosialistit potkittiin pihalle.

Sen jälkeen olikin elämä taas rauhallista ja jo lopulta hyvin vilkastakin, jäsenlukukin lähennellen jo satalukua. Sitte ostettiin nykyinen haali jonka kuva niinkään liittyy tähän kertomukseen, ja maksettiin siitä 2,500 dollaria, josta jäi 1,800 doll. kiinnitystä vastaan. Velka isoni toverilainain nimellä, kun pian oli pakko isontaa haalia ja laittaa näyttämö ja muut huoneet kuntoon, ollen siinä velkaa sitte jo yli 3000 dollarin. Vuonna 1909 perustettiin Toveri-yhdistys, joka tuli talon viralliseksi omistajaksi, hoitaen yhdeksähenkisen johtokunnan avulla kaikki talon raha-asiat.

Toiminta oli sen jälkeen hyvin vilkasta jotain 4 vuotta, jonka jälestä alkoivat ne jo ennemmin mainitsemani "radikaalien" rettelöt, johtaen lopulta hajaannukseen. "Radikaalit," jotka olivat hie-man enemmistönä, alkoivat potkimaan innokkaampia sosialisteja pois. Jonkun aikaa rähistyi kaikki "keltasiksi" lukeutuvat jättivät rähjääjät omaan sakkiiinsa, ja niin oli talo ja tavarat myös heidän hallussaan. Sitte sitä perustettiin keväällä 1915 uusi s. s. osasto, jolle saimme lupakirjan Calif. valtiovirastosta maalisk. 7 p:nä ja samalla otettiin vanhalta osastolta lupakirja pois. Se oli suuri yllätys rähjääjille, jotka aina pröystäilivät sillä, että kun eivät he anna pois vanhaa lupakirjaa, niin ei uusi osasto saa uutta. Mutta uusi kuitenkin tuli ja vanha kuoletettiin. Ja pian he myös olivat pakotetut antamaan haalin sosialisteille takasin, kun eivät kyenneet sitä enää pitämään yllä, kun yleisö oli katkassut heiltä kaiken kannatuksensa ja niin se rähjäys loppui omaan onnettomuuteensa.

Nykyinen osasto on koko elinvoimainen, vaikkakin enemmän kuin puolet sen jäsenistä on matkustanut muille markkinoille nykyistä sotakauhua pakoon, ja sitä ennen jo yleisen huonon ajan takia. Velka on lyhennyt, kiinnityslaina Työläisten Luottoyhdistykselle on vähentynyt 100 dollarilla ja toverilainoja ei ole enää kuin toista sataa dollaria; siis ei ole enää Toveri-tuvalla velkaa kuin vajaa 1,900 doll. Täysin maksaneita jäseniä on vähä yli 30.

Tämä katsaus on vaan pääpiirteistä koottu, koska olisi liian paljon tilaa kysyvää, jos siitä tekisi seikkaperäisemmän ja kaikkiin vähemmän tärkeisiin tapahtumiin koskettelevan.

NESTOR WILLIAMS.

Eurekan osaston voimisteluseura.

OREGONIN SUOMALAISET SOSIALISTIOSASTOT

ASTORIAN S. S. OSASTON TOIMINNASTA.

Noin 18 mailin päässä Tyynenmeren rannasta, Columbia-joen varrella on pieni, tehdasteollisuudesta syrjään jäänyt Astorian kaupunki, jonka asukkaitten pääelinkeinona on kalastus. Tähän suurteollisuuden unhottamaan pikkukaupunkiin on viimeisen viidenkymmenen vuoden ajalla kerääntynyt tuhansiin nouseva joukko suomalaisia kalastajia. Useimmat tänne muuttaneista suomalaisista ovat ensin koettaneet onneaan amerikalaisen tehdasteollisuuden palveluksessa, mutta nähtyään että työskentely amerikalaisissa tehtaissa, kaivoksissa j. n. e. on samaa nälkäruoskan kärsimistä, jota he olivat kotimaastaan paenneet, heissä heräsi toivo, että kalastajan elämää viettäessään voisivat he elää vapaina, tarvitsematta kuunnella työpäällikön raakaa, sivistymätöntä ärjyntää.

Mutta jokaiselta särkyi tämä utukuva pian. Ensiksikin joutuivat tänne muuttaneet henkensä uhalla taistelemaan Columbian rajua ja myrskyjä vastaan, ja sen lisäksi tulee jokainen heistä piiankin huomaamaan, että he myöskin täällä ovat saman hillittömän riistännän alaisina kuin ennen, työskennellessään tehtaissa, kaivoksissa j. n. e. Muutos on tapahtunut vain siinä, että heidän riistämisenä on käynyt enemmän välilliseksi kuristamiseksi, joka lopulta johti ankarisiin lakkotaisluihin. Eräs huomattavimpia näistä käytiin jo vuoden 1894 kuluessa. Tässäkin työtaistelussa oli pääkysymyksenä palkankorotus, kuten yleensä on asianlaita kamppailuissa työn ja pääoman välillä, ja siinä kannutuslaitosten omistajat, kuten työnantajat ainakin, käyttivät sotaväkeä työväestöä vastaan, saaden sen avulla lopulta koko lakon murskatuksi.

Epäonnistuneet lakkotaistelut pakottivat lopulta astorialaisetkin kalastajat kuuntelemaan Marxin nostamaa kansainvälisen työväenliikkeen sotahuutoa: "Kaikkien maitten työläiset, liittykää yhteen!" Tämä ajatus alkoi vähitellen syöpyä kalastajien mieliin ja lopulta

Astorian S. S. Osaston talo.

TOVERI KYMMENVUOTIAS

91

Astorian osaston lauluseura ja orkesteri.

saattoi ne kokoontumaan järjestettyyn kokoukseen marrask. 6 p:nä v. 1904, missä Astorian suomalainen sosialistiosasto perustettiin.

Ei kuitenkaan saata edellyttäkään, että kaikki tähän kokoukseen osaa ottaneet henkilöt olisivat olleet luokkatietoista väkeä. Päinvastoin oli suuri osa sinne tullut vain siksi, että yleensä oltiin kyllästyneitä kirkkojen ja raittiusseurojen luomaan yksitoikkoiseen ja kaavamaiseen seuraelämään, johon haluttiin saada jonkinlaista

virikistävä vaihtelua ja vapaampia tuulahduksia. Vain pieni joukko kokoukseen osaa ottaneista ymmärsi, että kysymyksessä ei ollut ainoastaan jonkinlaisen vapaan seurusteluyhdistyksen luominen, vaan todellisen taistelujärjestön perustaminen, sellaisen, joka vielä kerran tulee poistamaan työväenluokan hartioilta palkkaorjuuden ikeen. Ainakin osan kokouksen osanottajista käsittäessä tämän sosialistijärjestön päämäärän, perustettiin Astorian s. s.-osasto ja siihen liittyi heti 27 jäsentä.

OSASTON NYKYINEN JOHTOKUNTA.
Chas. Rova, A. Mäki, K. Bellman, J. Mäkinen, T. Hihnala, J. Konttas, J. Hyrskymurto, A. N. Koskela ja M. Rinta.

Näistä uranuurtajista ei enää ole osastossa jällellä kuin kaksi ("jukuripäätä"), toverit Frank Niemi ja Tom

Hihnala. Toiset osaston perustavista jäsenistä ovat hajaantuneet mikä minnekin, ovatpa jotkut vakaumuksen puutteessa tipahtaneet pois koko sosialistijärjestöstä. Jälestäpäin on tänne sitten kaikilta mailman ääriältä kerääntynyt uusia voimia, joita vähitellen on osastomme liittynyt.

Astorian s. s.-osaston toiminta oli aluksi heikkoa ja arkailevaa, minkä suurimmaksi osaksi aiheutti se häpeämätön solvausten tulo, joka osaston jäsenistöä vastaan kohdistettiin. Siitä huolimatta alkoi osaston toiminta vähitellen vaurastua, kun kaikista ennakkoluuloista ja panetteluista välittämättä toimittiin ja puhailtiin. Ensi työkseen alkoi vasta perustettu osasto kiinnittää huomiotaan sosialistisen kasvatustyön tekemiseen, toimeenpanemalla ohjelmaitamia, joissa eritoten selosteltiin yhteiskunnallisia kysymyksiä. Näitten illatsujen hyöty ilmeni siten, että niihin alkoi saapua aina yhä enemmän väkeä. Ensin toi niihin ihmisiä uteliaisuus, mutta lopulta, kun näitten uteliaitten mieliin alkoi tarttua sosialistisia ajatuksia, osaston jäsenmäärä alkoi kohota, ja osastoon kuullessaan moni vähitellen vakiintui horjumattomaksi sosialistiksi.

Sosialistijoukkojen yhtenä huomattavimpana ilmiönä on se, että ne tavalla taikka toisella pyrkivät luomaan itselleen oman sanomalehdistön, jonka välityksellä ne saavat todellisia, mahdollisimman väärentämättömiä tietoja mailman tapauksista, eritoten silmällä pitäen sitä, että työväestön omat asiat tulevat kyllin selväpiirteisesti työtä tekevän luokan tietoon. Tällaisen sanomalehden tarve kävi hyvin polttavaksi Astoriankin s. s.-osastossa, sillä täällä ei likimainkaan oltu tyytyväisiä porvaripilleihin ja niitten "periaatteihin." Oman sanomalehden tarve kävi niin tuntuvaksi, että kun sitä ei mitenkään muuten saatu, niin ryhdyttiin sellaista ensi hätään toimitamaan käsin kirjottamalla osaston jäsenille luettavaksi. Tällainen oli nyrkkiilehti "Pisara," jota vakituisesti alettiin toimittaa jo v. 1905. Muissakin lännen suomalaisissa sosialistiosastoissa sellaisia "pisaroita" toimitettiin, ja näistä tavallaan muodostui alku lännen suo-

Butten lakkolaisia kesälomalla Astoriassa.

malaiselle sosialistipuolueen äänenkannattajalle. "Toverille," jonka perustava kokous pidettiin helmik. 27 p:nä, v. 1907. "Toveri" alkoi ilmestyä jo samana vuonna joulukuussa, ensimmäinen numero tullen "ulos" 7 p:nä. — Lehden vaiheista kertominen sivuutetaan tässä, koska se ei suoranaisesti kuulu osaston toimintakertomukseen, vaikkakin nuo vaiheet hyvinkin läheisesti liittyvät osaston elämään.

Sosialistiseen valistustyöhön on osastomme koettanut kiinnittää huomiotaan ja sitä edistää voimiensa mukaan. Niinpä on täällä toimeenpantu luentotilaisuuksia, agitatsiooni- ja luentokursseja. Huomattavimmat täällä luennoineista tovereista ovat: Taavi Tainio, Kaapo Murros, Mooses Hahl ja Santeri Nuorteva. Perusteellisuutensa vuoksi erikoisesti mainittavat ovat Santeri Nuortevan luentokurssit vuosina 1912 ja 1913. Ne tuntuvasti kohottivat jäsenistömme tietoisuustasoa.

Kun työväki alkaa järjestäytyä, on sillä ensimmäisenä painajaisena kysymys kokoushuoneesta, sillä mil-

Oma talo. loinkaan eivät porvarit kauan suosiollisesti katsele työläisten yhteispyrinnöitä ja heille huonetta vuokraa. Oman kokoushuoneen rakentaminen kuitenkin jo edellyttää työläisten voimakasta järjestettyä toimintaa ja vankkaa tukkanuotan vetoa koko seudun porvarillisen luokan kanssa. Tämä "kortteeripula" vaivasi meidänkin osastomme toimintaa aina osaston syntymästä saakka. Astoriassa oli kyllä runsaasti suomalaisten omistamia kokoushuoneita, mutta ne kuuluivat rutivanhoillisille, jotka kaikenlaisia temppejuja keksien koettivat vaikeuttaa sosialistien huoneen saantia, vuokraakin vastaan. Nämä ainaiset vastukset olivat suurimpana yllykkeenä ajatukselle oman talon rakentamisesta, jotta ainakin siltä puolen saataisiin toiminta turvatuksi. Ensimmäisen keran kokouksessa v. 1905 ja sitten oli asia miltei yhtämittä vireillä, kunnes 27 p. tammikuuta, v. 1909, päätettiin ostaa tontit osaston talon paikaksi. Asia oli nyt hyvällä alulla ja kehittyi sen jälkeen ikäänkuin automaattisesti. Toukokuussa samana vuonna valittiin rakennustoimikunta, ja edelleen ripeästi toimien päästiin, vastustajien suureksi harmiksi, muuttamaan oman kurkkihirsren alle maalisk. 16 p:nä, v. 1911. Siitä saakka ovat osastomme upean talon ovet

OSASTON PALVELIJAT NYKYISIN.

J. Mäkirinne, laulun ja soiton johtaja. K. Nissinen, näyt. joht. V. Bloom, pallosalin hoitaja. M. Rinta, kaupanhoitaja.

aina olleet avoinna järjestyneille työläisille ja heidän "hengenheimolaisilleen."

Järjestynyt työväestö kaikkialla luo omat sivistysharrastuksensa. Niinpä Astorian s. s. osastokin, hiukan voimistuttuaan, alkoi säännöllisesti toimia jäseniensä kehittämiseksi. Ensiksi perustettiin laulukuoro jouluk. 6 p:n kokouksessa, v. 1905, joka siitä lähtien on toiminut milloin oikein vireästi, milloin taas, varsinkin kesäaikoina laimeammin. Laulukuoron johtajina ovat toimineet toverit J. Paananen, K. Paananen, H. Rintala, Rosy Lemberg, K. Rautio ja Jukka Mäkirinne.

Näytelmäseura perustettiin osastomme keskuuteen maalisk. 4 p:nä, v. 1908, pidetyssä kokouksessa. Siitä lähtien on se toiminut, tuottaen osastollemme sen pääasiallisimmat tulot, ja samalla ilahuttaen ja opettaen kaupunkimme suomalaista yleisöä mitä monipuolisimmilla esityksillään, jotka toisinaan ovat taiteellisessakin suhteessa kohonneet jokseenkin korkealle. Johtajina ovat näytelmäseuramme toiminnassa olleet toverit Annie Mörk, Matti Lahdenperä, Lauri Lemberg, Rosy Lemberg, Frank Niemi, Sanni Nuorteva, Anna Parras, Aino Eloranta, Eero Boman ja Kaarlo Nissinen.

Soittokunta perustettiin myöskin jo v. 1908, jonka jälkeen se on ollut toiminnassa aina silloin kun osastossamme on ollut tarpeellinen määrä soittamaan kykeneviä henkilöitä. Joskus on osastollamme ollut orkesterisoittokunta, joskus taas pelkkä torvisoittokunta ja nyt, kun musiikkimiehiä on osastomme osunut enemmän, on meillä kummatkin toiminnassa. Soittokuntiemme johtajina ovat toimineet toverit Lindfors, Laukola, K. Rautio ja Jukka Mäkirinne.

Urheilu- ja voimisteluseura on osastossamme toiminut aina silloin kun voimailuun innostuneita henkilöitä on ilmaantunut kyllin paljon sellaisen toiminnan vireilläpitämiseksi. Vakinaisia, palkkaa nauttivia voimisteluseuran johtajia ei ole pidetty. Ompeluseura on myöskin ollut "pysyvä" naistenme toimesta aina osastomme perustamisesta saakka ja sen aherruksista on osastolle kertynyt sievoisia summia. Sitäpaitsi saavat osastomme naisjäsenet ompeluseurassa tyydytettyä seurusteluhaluaan kehittävällä, yhteistä hyötyä edistävällä tavalla.

Puhujaseura perustettiin ensimmäisen kerran tammik. 5 p:nä, v. 1905, tarkoituksella edistää jäsenistömme henkistä kehitystä ja toimintaa ja kasvattaa sosialistisen liikkeen tuntemusta. Tämän ala-osaston toiminta on ollut suureksi hyödyksi osaston sisäisessä elämässä, sillä se on huomattavasti selvittänyt käsityksiä ja kasvattanut luokkatietoisuutta. Ikävä vain, että puhujaseuran toiminta miltei aina on kesäkausina lakannut. Sitävastoin on pitkinä ja sateisina talvi-iltoina sen kokouksista ja iltamista ollut osaston jäsenille ja sivulaisillekin hyödyllistä ja kehittävää hupia.

Osastomme talossa on myöskin ylläpidetty kauppalikettä, josta osaston jäsenet ja muut ovat saaneet ostaa vaatetavaraa, tupakkaa, y.

m., tarvitsematta mennä ostamaan tarvikkeitaan järjestyneitä työläisiä kalvavilta kamasaksoilta. Osastomme talvelan maksussa ovat kaupmamme voitot esittäneet huomattavaa osaa, samalla kun kaupmamme ympäristön työläisiä palveluksessaan on saavuttanut näitten suosion kohtuullisilla hinnoillaan ja rehellisellä palveluksellaan. Liikkeenhoitajina ovat olleet toverit Evert Lindfors, Väinö Wainio ja Mikko Rinta.

Kauppa. Kaikissa vaiheissaan on osastomme aina pysynyt selvällä marxilaisella kannalla, poikkeilematta kaikenlaisten "suunta"-tuulien mukaan. Tännekin on kyllä koetettu tyrkyttää monenmoisia "mailmankatsomuksia," ja kun ne eivät ole ottaneet itääkseen on meistä koetettu tehdä aivan kelpaamatonta väkeä kuulumaan sosialistipuolueeseen enempää kuin mihinkään muuhunkaan järjestyneen työväestön yhteistyöhön. Ovatpa jotkut olleet niinkin viisaita, että ovat tehneet "astorialaisista" erikoisen luokan, joka nähtävästi ei kuulu porvareihin enempää kuin työläisiinkään, näitten arvostelijoitten mielestä, vaan ovat erikoinen "kalastajien" nimellä kulkeva kasti. Näistä "teorioista" huolimatta ovat kalastajatkin vain työläisiä, jotka kapitalistisen järjestelmän vallitessa, saavat niukan toimeentulonsa samoja kärsimyksiä ja vastuksia koki kuin kaikki toisillakin aloilla työskentelevät työläiset.

Loppulause. Toivokaamme, että osastomme edelleenkin toimii ripeästi ja hujumattomasti kaikissa vastaisissa vaiheissa, nykyään työväenluokkaa uhkaavien rajuilmojen riehuessa. Unohtakaamme kaikki pikkumaiset kinastelut ja pyrkikäämme jokainen siihen, että tunnollisesti täytämme velvollisuutemme työläisinä työväenluokkaa kohtaan, sillä kun koko mailman työväestö sen ottaa velvollisuudekseen, niin yhteiskunnallinen vallankumous ja sen kautta toteutuva yhteiskunnallinen tasa-arvoisuus eivät voi olla kaukana.

KERTOJA.

Wm. LAMMI, Astorian osaston monivuotinen kirjallisuusasiamies; ottanut Toverille kenties enemmän tilauksia, kuin yksikään muu yksityinen asiamies.

Astorian osaston muista huomattavimmista kirjallisuusasiamiehistä mainittakoon Katri Niemelä, Thos Drift, N. Oja, Chas Rova, E. Takkinen, J. Tilu, Olli Laine, K. Bellman.

PIIRTEITÄ PORTLANDIN S. S. OSASTON TOIMINNASTA.

Portlandin s. s.-osasto eli "työväenyhdistys", jolla nimellä se on alkanut toimintansa, perustettiin 30 p. elokuuta vuonna 1903 Willamette-joen äyräällä, St. Johns nimisessä kaupunginosassa. Mainittuna päivänä olivat kansalaisemme kokoontuneet viettämään kenttäjuhlaa mainitussa paikassa. Perustavassa kokouksessa yhtyi yhdistykseen 17 jäsentä. Perustavat jäsenet olivat melkein kaikki ammattilaisia, enimmäkseen räätäleitä. Suurin osa heistä olivat melkolailla tietoisia, vaikka kohta heidän ajatuksensa, kuten kaikkialla muuallakin sen aikuisten "sosialistien", olivat kirjavat ja epäselvät luokkataisteluoppiin nähden. Sen aikainen työväenliike oli enemmän uskontovastaista kuin taloudellisille oloille perustavaa sosialismia.

Yhdistys käytti ensi alussa kokoushuoneenaan englanninkielisten sosialistien haalia ja sittemmin vanhaa pientä liikehuonetta, jossa myös harjoteltiin näytöskappaleita ja suoritettiin pienemmit illanvietot, kuten ohjelmallisia y. m. Näytöskappaleiden esittämiseksi ja isommille iltoille vuokrattiin joku isompi haali tai huoneusto.

Tällaista oli toiminta ensimmäiset kaksi vuotta yhdistyksessä. Jäsenmäärä oli pieni; toimintamme ei saanut mitään erityisempää aikaan paikkakunnalla. Laajakantoisemmasti alkoi yhdistys toimimaan vasta v. 1905, jolloin Portlandissa oli mailmannäyttely. Näytelyn jälkeen asetettiin paikkakunnalle innokkaita aatteen miehiä. Mutta se huoneusto tai haali, jossa oli ennen toimittu, oli peräti tukala; jos mielittiin jotakin aikaansaada, oli hankittava parempi huoneusto. Mutta yhdistyksellä ei ollut mitään kassaa eikä liioin takeita siitä, mitenkö saada varoja kalliimman huoneen vuokraan y. m. menoihin, varsinkin kun paikkakunnalla oli sosialismille vihamielinen yleisö vastustamassa kaikkea yhdistyksen toimintaa. Vanhoilliset johtivat raittius- ja nuorisoseuraa, joiden taholta käytettiin kaikki keinot sosialismin levenemisen vastustamiseksi. Mutta aatteen inostamina työväenyhdistyksen pojat sanoivat: "joka ei yritä, hän ei myöskään saa mitään aikaan." Ja niin vuokrattiin eräs vanha kirkko, jota viimeksi oli käytetty kouluhuoneena, \$40 kuukausivuokralalla. Tarvittavat huonekalut, piano ja muut ostettiin kuukausimaksuilla suoritettaviksi, joten yhdistys heti velkaantui yli \$600.

Kun toiminta näin laajennettiin, lisääntyi yleisön kannatuskin. Alku näytti lupaavalta. Mutta sepä herätti vanhoilliset ainekset ilmisotaan uutta oppia vastaan. Meidän yhdistyksen ja vanhojen seurojen välillä nousi ankara kilpailu siitä, kuka saa paikkakunnalla olevan suomalaisen yleisön puolelleen. Vanhoilliset seurat panivat vapaita iltamia toimeen silloin kun t.-yhdistyksellä oli maksuillat. Vanhoillisten taholta perustettiin itsenäinen voimisteluseura, joka vehkeili kaikin tavoin sosialistista toimintaa vastaan. Mutta sitä kamppailua ei kestänyt kauan; t.-yhdistys suoriutui voittajana. Se velka, mikä tuli yhdistyksen laajennetusta toiminnasta, saatiin pian maksetuksi; aineellinen puoli meni loistavasti eteenpäin, ja samalla tehtiin voimakasta agitatsioonityötä paikkakunnan suomalaisen työväestön keskuudessa.

Mutta kohta sen jälkeen kuin ulkonaiset vastukset olivat voiteut, ilmeni osaston sisäisessä elämässä järkyttäviä vastoinkäymisiä. Nuorten holtiton toiminta antoi yksilöille vallan siinä määrässä,

että osaston rahastonhoitaja sai kähveltää osaston kassan, lähes \$300. Hänen kiinnioittamiseksi kulutti osasto lähes \$200, mutta kähveltäjä on vieläkin vapaalla jalalla, eikä rahoja liioin ole saatu. Tämäkin jäsenistöä katkeruutta synnyttävä tapahtuma pian unhotettiin, ja osasto toimi edelleen ripeästi.

Kun tänne lännelle puuhattiin jo ennen Toverin perustamista puoluelehteä, vastusti Portlandin osasto sitä siltä näkökannalta, että siitä tulee lännen osastoille liiaksi rasituksia, kun jo entisiäkin lehdistiliikkeitä oli kaksi, nim. Työmies ja Raivaaja. Silloin kun Astorian toverit vihdoin panivat alulle Toverin perustamisen, oltiin meillä vällypitämättöminä; uskottiin, ettei siitä tule tälläkään kertaa mitään. Mutta Astorian toverit lähettivät osastollemme kirjeen, jossa sanottiin, että lehti perustetaan aivan varmasti, vaikka Portlandin osasto sitä vastustaisikin; nimikin on jo uudelle tulokkaalle keksitty, ja se on "Toveri." Silloin päätimme, että koska kerran lehti rupeaa ilmestymään, on niin lähellä olevan osaston kuin Portlandin oltava mukana. Sopimattomana kuitenkin pidettiin "Toveri"-nimeä; jotkut olivat sitä mieltä, että "Jussi"kin olisi yhtä sopiva lehden nimeksi kuin "Toveri." Joku ehdotti sopivaksi nimeksi "Lännen Sosialisti," mutta sitä vastustettiin sentähden, että silloin jouduttaisiin lainaamaan puoli nimeä "Lännen Uutisilta." Päätökseksi tuli, että on samantekevä, mikä sille nimeksi tulee — tyydytään siihen nimeen, mikä sille jo on annettu. Samalla myös päätettiin niin siveellisesti kuin aineellisestikin olla lehden takana. Tämän päätöksensä osasto on hyvin täytännyt n. s. radikaaliseen riitaan saakka.

Ensimäiset vakavammat periaate-erimielisyydet olivat niin sa-
nottujen impossibilistien ja opportunistien välillä. Edelliset edustivat jyrkkää kumousoppia, että yhdellä rysäyksellä kumotaan kapitalistinen yhteiskunta ja tilalle asetetaan sosialistinen. He hylkäsivät kaikki välilliset parannukset nykyisen yhteiskunnan sisällä, jopa pitivät niitä suorastaan vahingollisina sosialistiselle liikkeelle. Jälkimäiset taas edustivat sitä aatesuuntaa, että vaikka sosialisteilla onkin kumouksellinen päämäärä, niin ei voida yhden vallankumouksen kautta saavuttaa sosialistista yhteiskuntaa; välillisiä parannuksia on hankittava työläisille kapitalistisen yhteiskunnan sisällä, silti luopumatta kumouksellisesta päämäärästä. Ylläolevien aatesuuntien edustajien välillä oli toisinaan kiivaitakin väittelyjä, vaan ne eivät saaneet mitään vahingollista erimielisyyttä aikaan. Osasto vaurastui niin rahallisesti kuin muussa toiminnassakin, joten alettiin puuhaamaan oman talon hankkimista.

Paniikkitalven jälkeisenä vuotena vilkastuivat työsuhteet taas Portlandissa siinä määrin, että se johdatti paikkakunnalle yhä suuremman määrän kansalaisiamme, niin että se huoneusto, jossa ennen toimittiin, alkoi käymään liian pieneksi. Sen päätähden syyspuolella vuotta 1908 päätettiin rakentaa oma talo. Jo samana vuonna ostettiin tontti 1200 dollarilla Fremont- ja Montana-katujen kulmasta Willamette-joen itäpuolelta. Tontin raivaus ja kaivaminen alettiin jo samana syksynä, mutta haalin rakentaminen alettiin vasta keväätalvella 1909. Haali valmistui saman vuoden kesäkuulla ja tuli tonttineen maksamaan vähän yli \$10,000. Velkaa jouduttiin tekemään yli \$7,000.

Haalin rakentaminen.

Toiminta vilkastui uudella ajanmukaisella haalilla huomattavasti, sillä kaikki olivat kovin innokkaita toimimaan, varsinkin aineellisesti, että saataisiin haalin velka maksetuksi. Näytelmäseuran toiminta oli mitä ripeintä, näyteltiin suuria kappaleita tiheästi ja niistä oli hyvät tulot. Niihin aikoihin olikin täällä verratan hyviä näyttelyvoimia ja innostus korvasi, mitä teknillisessä suhteessa puuttui. Tehtiin myös voimakasta agitatsioni- ja kasvatustyötä paikkakunnan suomalaisten keskuudessa, panemalla toimeen hyviä vapaa-ohjelma-iltamia. Osaston alaseurat olivat vilkkaassa toiminnassa, kuten huvitoimikunta, ompeluseura, voimisteluseura, kirjallisuuskomitea, lauluseura ja soittokunta. Kaksi viimeainittua tosin eivät ole koskaan oikein tahtoneet täällä ottaa menestyäkseen paikkakunnan väestön muuttelevaisuuden takia. Osastomme toiminta oli siinä määrin voimakasta ja vilkasta, että se herätti ulkopuolisissakin osastoissa huomiota. Paikallisen valistustyön ohella avustettiin täkäläisestä osastosta runsaasti lehtiliikkeitä, varsinkin Toveria, panemalla iltamia toimeen niiden hyväksi. Lakko- ja vaalitaisteluja avustettiin, ja samalla osastomme velka saatiin lyhenemään siinä määrin, että v. 1913 oli velkaa enää \$3,000 vaihella.

Kesällä 1913 alkoivat nuo niin kuuluisat suuntaerimielisyydet täällä länsivaltioissakin, ja lopulta kehittyivät varsin vakaviksi. Portlandin osaston jäsenten keskuudessa alkoi jo mainittuna vuotena ilmenemään jyrkkiä periaate-erimielisyyksiä.

Sisäiset rettelöt ja erkaantuminen s. s. järjestöstä.

Tosin jo ennenkin täällä olivat jotkut toverit olleet eri mielihpidettä sosialistipuolueen menettelytavoista. Mutta nyt oli erimielisyyksien aiheena kysymys mitenkä sosialistipuolueen on suhtauduttava taloudellisiin järjestöihin. Alettiin yhä suuremmassa määrässä tuomitsemaan sitä sosialistipuolueen menettelyä, että se antaa liian suurta huomiota A. F. of L. liitolle, joka on vanha ammattijärjestö, eikä niin ollen sovelu nykyiselle teollisuustyöväestölle. Sensijaan sille muka soveltuu I. W. W. liitto, sillä sen periaatteet vastaavat niitä tarkotuseriä, joihin teollisuustyöväestö pyrkii.

Erimielisyydet alkoivat käydä niin vakaviksi, että niiden suhteen oli tehtävä selvät ja jyrkät päätökset, joissa ei ole tinkimisen varaa puoleen eikä toiseen. Kun s. s. järjestön toimeenpaneva komitea kesällä 1914 teki jyrkän päätöksen, mitenkä on meneteltävä Duluthissa ilmestyvän "Sosialistin" ja yleensä siihen aikaan ilmenevän radikalismien suhteen, niin tästä päätöksestä oli seurauksena, että Portlandin osasto erkani syksyllä 1914 s. s. järjestöstä. Osasto otti eroamisensa jälkeä n. s. poliittillis-radikaalisen kannan, antamalla niin aineellisen kuin siveellisenkin kannatuksensa Duluthissa ilmestyvälle "Sosialistille". Osastomme ei oikeastaan omaksunut täydellistä syndikalistista suuntaa, vaikka kylläkin osittaisesti. Se antoi edelleenkin kannatuksensa työväestön parlamenttaariselle toiminnalle.

Nämä sisäiset rettelöt ja eroaminen s. s. järjestöstä vaikuttivat, että useat osastomme jäsenet, niiden joukossa muutamia innokkaitakin, erkanivat osaston toiminnasta. Uuden opin kannattajat, radikaalit, olivat kaikki kovin innostuneita ja tekivät kaikkensa osaston toiminnan virkeänä pysymiseksi. Mutta siitä huolimatta alkoi osaston toiminta lamautua, johonka suurimmalta osalta vaikuttivat myös paikkakunnalla vallitsevat huonot työsuhteet. Portlandin kaupunkia oli keinokekoisesti paisutettu edellisinä vuosina, josta oli luonnollis-

sena seurauksena taantumuskauti. Tästä johtui, että paikkakunnalla asuva suomalainen väestö väheni ja varsinkin se joukko, joka osastoa kannatti käymällä sen toimeenpanemissa maksuilltamissa. Seurauksena oli osaston toiminnan taantuminen. Iltamayleisö väheni tuntuvasti; sen sijaan että edellisinä vuosina haali oli aina, varsinkin näytösiltamissa, täynnä yleisöä, väheni yleisön lukumäärä lähes puolella. Radikaalit kyllä tekivät kaikkensa, saadakseen paikkakunnan yleisön käymään haalilla kuten ennenkin, mutta ne toverit, jotka eivät olleet heidän kanssaan yhtä mieltä, vieroivat osastoa. Haalin velkakin tuolla ajalla kasvoi joillakin sadoilla dollareilla.

Jonkun ajan kuluttua radikaalinen ryhmä ja "Sosialisti" alkoivat vaipumaan täydelliseen syndikalistisuuteen eli yksinomaan I. W. W.-liiton kannalle, joka merkitsi, että on erkaannuttava koko sosialistipuolueesta, jos tahdotaan mennä niiden mukana. Osastomme jäsenistä n. s. poliittilliset radikaalit tahtoivat pysyä sosialistipuolueessa, vaikka osa kyllä oli täydellisiä syndikalisteja. Asioiden kehittyessä tälle tolalle päätti Portlandin osasto kesällä 1916 yhtyä uudestaan s. s. järjestöön, vaikka tuo yhtymys virallisesti tapahtui vasta tällä 1917.

Työolojen tullessa paikkakunnalla vilkkaammiksi, on myös osaston toiminta vilkastunut, johonka on osaltaan vaikuttanut s. s. järjestöön yhtyminen. Näyttää siltä, että osastomme toiminta taas vilkastuisi samanlaiseksi kuin se oli joitakin vuosia sitten. Siihen antaa aihetta sekin, että kansalaistemme lukumäärä on täällä viime aikoina huomattavasti lisääntynyt.

Sellaiset ovat pääpiirteissään Portlandin s. s. osaston vaiherikkaat ja monipuoliset toimintavaiheet. On kompastuttu, mutta ei pahasti, koska niistä on noustu ja taas lähdetty taivaltaamaan. Portlandin s. s. osasto on ollut radikaalisimpia osastoja, ja on sitä tänä-

Portlandin S. S. Osaston talo.

kin päivänä. Yhä varmemmaksi käy osaston henkinen toiminta; tietoista valistus- ja kasvatustyötä tehdään tšekäläisen suomalaisen työväestön keskuudessa. Suuri osa osastomme jäsenistöstä alkaa jo olla selvillä sosialistipuolueen toiminnasta ja yleensä koko työväenliikkeestä.

Osaston valitsema komitea.

SVENSENIN S. S. OSASTO.

Osastomme perusti toukokuun 17 p:nä, 1914, Astorian osaston lähettämä järjestäjä, J. Hannula. Perustavassa kokouksessa liittyivät siihen Carl Insel, Alex Lindfors, John Koski, Kate Takkunen, Matti Aula ja A. V. Virta ja saman kuun jälkimmäisenä sunnuntaina pidetyssä ensimmäisessä kokouksessa liittyi vielä kymmenkunta jäsentä lisää.

Kaikki näytti lupaavalta, osastoon liittyi uusia jäseniä niin että jäsenmäärä oli pian lähemmäs kolmisenkymmentä ja kaikki innostuneita. Kokouksia pidettiin kaksi kertaa kuukaudessa, vuorottain ohjelma- ja työkokouksia.

Innostus ei kuitenkaan ollut niin pysyvää kuin se alussa näytti; vuotta myöhemmin oli jäsenmäärä laskenut puoleen ja siinä se on viime vuosien ajan ollut 10—18 vaiheilla. Mutta siitä huolimatta on toimittu ja täytetty tehtävät vointimme mukaan.

Vaikka osastolla ei ole ollutkaan omaa kokoushuonetta, on sil-
tkin pidetty kokouksia säännöllisesti ja tehty agitatsioonityötä sen
kuin varat ja voimat ovat antaneet myöten.

Paikkakuntamme asujamisto on pelkkää uutisasukasjoukkoa, joten sosialistista valistustyötäkin on tehty oikein maalaisen sitkeydellä, toivoen että valoisampi päivä kerran koittaa. Pienenä joukkona olemme joutuneet täällä rämeikköä pelloksi muokkaamaan ja kotimme korpeen laittamaan, joten elämän jokapäiväinen taistelu osottaa jo meille, mikä on raatajan osa yhteiskunnassa, olkoon hän sitte kantofarmari tai palkkatyöläinen.

WASHINGTONIN OSASTOJEN KESKUUDESTA

TACOMAN S. S. OSASTO VIISIVUOTIAS.

Tacoman s. s.-osasto alkoi toimintansa v. 1912. Marraskuun 10 p. 1912 tuli tov. L. Leino, jonkun toverin kutsusta, puhumaan yhdistymisen merkityksestä ja hyödyistä. Häntä oli uteliaisuudesta keräytynyt kuulemaan 20 henkilöä, jotka kaikki kirjottautuivat osaston perustajiksi, puheen päätyttyä. Virallinen perustava kokous pidettiin viikko tov. Leino käynnin jälkeen; siinä valittiin virkailijat uudelle osastolle sekä pyydettiin lupakirja "pääpaikasta," Chicagosta.

Yhteistoiminta oli jotain uutta Tacoman suomalaisten keskuudessa, siksi kokouksiin ja iltamiin osanotto oli vilkasta ja innostavaa. Työkokouksia pidettiin kerta kuussa tovereitten asunnoilla vuoronsa jälkeen; samoin iltamia. Ohjelmaa antoi jokainen kykynsä mukaan. Jokaisella oli jotain sanottavaa. Samoin soitti tanssimusiikkia kukin vuoronsa perään, joka vähänkin sai hanurin oikeaan tahtiin äänteleämään. Ei oltu "kranttua" muutenkaan, kukaan oli jotain jahan alla. Oli niin hauskaa ja kodikasta sellaisellakin, joka ei tanssia osannut, kun kuuli vanhaksi maaksi hanurin kitinää. Sen ääntähän oli jokainen tottunut kunnioittamaan jo Suomessa, riihen ja "luuan" nurkissa. — Ensimmäinen talvi kokoonnuttiin näin tovereitten asunnoilla.

Osaston jäsenlulun kasvaessa alkoivat tavalliset työläistoverien asuntohoneyt tuntua ahtailta. Ruvettiin katselemaan tilavampaa, vakituista huonetta. Se löytyikin vähillä hakemisilla. Saatiin nim. vuokrata englanninkieliseltä osastolta sen vuokraamaa vanhaa virkaheitto-kirkkoa \$2.50 kuukausimaksulla. Kokoutua saatiin luvan mukaan vaikka milloin muulloin, paitsi maanantai-illoilla. Tämä "kapelli" ei kyllä ollut missään ensiluokkaisessa kunnossa; sieltä puuttuivat kaikki muut mukavuudet, paitsi pitkät penkit. Lattia oli jonkun 6—8 tuumaa pullistunut keskeltä korkeammalle kuin päistä. Rappaus irvisteli katosta useasta paikasta, uhaten tulla niskaan sopivan tilaisuuden sattuessa. Vettä piti käydä rukoilemassa naapureista janon sattuessa tai jos kahvia halusi keittää. Ulko-huonetta ei ollut minkäänlaista.

Tällaisessa kappelissa möyrästäivät Tacoman suom. sosialistit ja sosialismille myötätuntoiset yli kaksi vuotta, aina väliin keräillen haalin rakennusrahoja — jollekin muulle osastolle.

Joskus pakkasi kuulumaan nurinoita kokoushuoneen kelpaamattomuudesta, varsinkin hyvillä päivilä ja haaleilla oppineilla puhujilta, mutta nurinat aina tukahutettiin vuokran kohtuullisuudella. Maksettiinhan ainoastaan \$2.50 kuukausittain.

Tässä samaisessa "kappelissa" tehtiin sentään ehkä enemmän kiihotus- ja herätystyötä Tacoman suomalaisten työläistoverien keskuudessa kuin on tehty sitä ennen tai sen jälkeen, varsinkin ensimmäisellä puolentoista vuoden ajalla.

Viime kuukausia siellä ollessamme, (kesällä 1915) rupesi syystä tai toisesta osanotto lamaanumaan. Eivät tahtoneet enää viitsiä

kulkea kokouksissa nekään, jotka olivat olleet osaston ratsuina alusta lähtien. Kerran sitte ei enää saatukaan työkokousta pidetyksi. Ei tullut viittä jäsentä kokoon. Silloin oli hajaannus pahimmoillaan. Osastossa oli enää vain 7 täysinmaksanutta jäsentä jälellä, vaikka puolisen vuotta ennemmin oli jäsenluku ollut 31.

Päätettiin kuuluttaa seuraavaksi sunnuntaiksi "osaston tappajaiset." Mitäs ollakaan, kun tappajaiset piti tapahtua, niin niistä muodostuikin osaston virkistäjäiset. Uusia jäseniä yhtyi, ja vanhat maksoivat rästinsä. Naiset perustivat ompeluseuran osaston varojen kartuttamiseksi (osasto oli velkaa rahastonhoitajalle toista dollaria).

Nyt alkoi osaston kukoistamis-aikakausi. Muutettiin vanhasta herranhuonerähjästä parempaan huoneustoon, Takoseppien haalille, So. Tacomaan (nykyiseen asuntoomme). Kokouksia alettiin pitää kahdesti kuussa ja osanotto oli vilkkaampaa kuin ennen keran kuussa pidettäessä. Kaksikolmatta-osaa ja enempiin osaston jäsenluvusta otti säännöllisesti osaa kokouksien menoon. Naiset ompelivat ahkerasti kotonaan väliajoilla ja kokoontuivat joka kolmas torstai asioitaan ajamaan. Osasto oli taas hyvällä pohjalla. Kannatus oli yleinen. Metsätyöläisiäkin yhtyi lisää joukkoomme useampia, vaikka eivät voineetkaan seurata kokouksien kulkua muualta kuin sanomalehdistä. Halunsa sanoivat olevan kumminkin kantaa kortensa yhteiseen kekkoon. Silloin (1916) oli osaston jäsenluku 38. Jäsenistössä oli tulta. Toimittiin ahkerasti. Kaikki olivat kuin muurahaiset pesänsä ympärillä. Ei kuulunut murinoita toimettomuudesta. Toimintainto oli tarttunut vanhoihinkin, aina aisoissa olleisiin, uusien tulokkaiden muassa. Häärättiin ikäänkuin toistensa kilvalla.

Nyt ei enään kelvannutkaan kaikki nurkkapelimannit tansseja vinguttamaan, vaan vaadittiin ja tilattiin oikein ammattipelimanni nuottien jälkeen selvittämään "taidetta." Hän onkin puskenut siitä myöten (vuoden ajan) melkein poikkeuksetta kaikki tanssit meikäläisille. Nykyisin eivät enää saa kaikki ohjelman antajatkaan arvosanaa "hyvä." On tultu tarkemmiksi. On opittu. Osataan arvostella puhujiakin. Miksikäs ei, onhan niitä kuultu jo useamman sorttisia kuluneen viiden vuoden ajalla. Keskimäärin on kuunneltu paria puhujaa vuodessa. Suurin osa Tacoman suomalaisista on valveillaan olevaa kansaa. Kirjallisuus-asiamiehet ovat levittäneet sosialistista oppia noin \$400.00 arvosta kirjallisuudessa, sanomalehdissä ja lentolehtisissä viiden vuoden ajalla. Summa ei ole mikään hirvittävän suuri johonkin isoon suomalaisten pesäpaikkaan verraten, vaan meikäläiset asiamiehet on tämän vertanenkin pitänyt toudhussa, sillä täällä olevat kansalaiset ovat hyvin luetut lapsineen ja ympäristöineen, jos laskee ne kahdeksi sadaksi. Mikä pelottanee suomalaiset tänne tulemasta, on arvosuus meille.

Rahastonhoitajan kirjat osottavat rahallisten tulojen olleen heinäkuulle 1917 \$577.45 ja menojen \$556.33, joten emme ole tehneet vanhan päivän turvaa rahoja säästelemällä, vaan aina ne on pantu liikkeelle taas sitä myöten kuin niitä on sisälle saatu. Mihin kökö ne on haaskattu? — Agitatsiooniin! On maksettu kaikki ylimääräiset verot osaston kassasta, niinkuin muutkin menot. Niihin ylimääräisiin verotuksiin kuuluvat kaikki piirin ja valtion puhujien palkkausverotukset ja kaikki muut tälliset maksut pitääksemme sosialistisen kattilan aina tulella. Tähän ei ole luettu niitä lukemat-

tomia keräyslistoja, jotka ovat kulkeneet osaston jäsenien kukkaroiden kautta.

Kaikenkaikkiaan on jäseniä ollut osastossa sen olemassaolo-ajalla 66 sielua. Osa on muuttanut toisiin osastoihin, yksi taas tuonen tuville, ja osa on tipahtanut takasin siihen "anna-mennä"-armeijaan, riistäjien nukutusvirsiä hyräilemään. VALITTU.

KATSAUS WINLOCKIN, WASH., S. S. OSASTON TOIMINTAAN.

Mikäli osastomme kirjoista saa selville, on osastomme hiukan vanhempi piirimme äänenkannattajaa Toveri-lehteä. Se on perustettu huhtikuun 14 p. 1907 kuudella jäsenellä. Puoluetoiminnan ohjeden antajana on toiminut "Martti-setä." Myöhemmin ovat kaikki osastomme perustavat jäsenet siirtyneet toisille paikkakunnille, joten ei ole joukossamme yhtään osastomme tien raivaajaa. Mutta aate, jonka puolesta tämä pienen pieni uskalias joukko astui julkesti taisteluun, on versonut täälläkin. Kirjat näyttävät, että osastomme on sen olemassaolo-ajalla yhtynyt 141 jäsentä, joista kuitenkin on jäsenveroien laiminlyönnin takia tien sivuun väsähtänyt 35, paikkakunnalta poismuuttanut 71, erotettu 7 ja kuollut 1, ollen osastomme jäsenluku 27 elokuun 1 p. 1917. Jos osastomme voimakkuutta punnitaan vain jäsenluvun perusteella, niin se on ollut korkeimmillaan joulukuussa 1912, jolloin oli 53 jäsentä. Se

Aberdeenin, Wash., s. s. osaston näytelmäseura.

oli verrattain suuri jäsenluku silloiseen suomalaiseen asukasluokkaan nähden. Eräs puhuja noihin aikoihin tai vähän ennemmin jo kehaskin puoluelehdissä, että Winlock on valveutunein uutisviljelysseutu koko tällä rannikolla. Niin oli silloin, mutta sitte osastomme alkoi ottaa ikäviä taka-askeleita.

Kuten tunnettua, alkoivat niinä aikoina Amerikan s. s. järjestön sisäiset rettelöt. Jos missään, niin Winlockissa s. s.-osasto joutui tuohon mylläkkään osalliseksi melkein kaikilla voimillaan. Siihen täytynee syyksi sanoa, että jäsenistö ei ollut kyllin tietoinen periaatteellisesti. Oli vain yhdytty puolueeseen, kun siihen oli naapurikin yhtynyt; monikin oli jo maksanut jäsenveroja vuosia; mutta osasto oli ainoa työväenjärjestö paikkakunnalla; sosialistinen liike tässä kaunitissa, vieläpä koko valtiossakin perin heikkoa — niin alkoivat saavutukset näyttämään mitättömiltä. Rupe si näyttämään siltä, että puolueen toimitsijain porvarillisuushan se onkin tähän hitauteen syynä, ja että tepsivimpiä keinoja on jo aika käyttää. Tällaista mielipidettä ilmeni noin vuoden ajan. Siihen kun tuli keväällä 1914 piirimme luennoitsija vielä selittämään, ettei maanviljelijä ole eikä voikaan olla vallankumouksellinen "tuotannollisen asemansa vuoksi," niin muodostui osaston toiminta mainittuna vuonna kesällä aivan yhtämittaiseksi rähinäksi. Vihdoin syyskuun 20 p. 1914 meikäläiset suoriudimme voittajina, mutta osastomme oli kaikin puolin rikkirevitty ja raadeltu. Jäsenluku oli luisunut 14:een; samoin raha-asiat rappiolla, kaikki ylimääräiset verot maksamatta pitkiltä ajoilta, sanalla sanoen velkaa pikku summia joka ilman-suunnalle. Ei näyttänyt tulevaisuutemme kovin valoisalta sillä kertaa. Nythän olivat vielä vastassamme nekin, jotka ennen olivat kanssamme. Mutta onhan sekin aika läpäisty. Osasto on vieläkin elossa, vaikka sitä niin hartaasti odotettiin kuolevaksi; jäsenmäärä on kohonnut toisella puolella, ja raha-asioissa on päästy normaali-oloihin.

Osastolla ei ole omaa huoneustoa; on toimittu Kansallisyhdistyksen huoneella, jota oikeutta on vastustajien taholta koetettu kaikin tavoin rajoittaa viime vuosina. Rahallinen liikevaihto on neljän tuhannen korvilla koko osaston toimialalta. Tarkalleen sitä ei voi sanoa, sillä osaston kirjoja on sapoteerattu. Osastolla on pieni kirjasto, josta lainataan kirjoja ilman maksutta. Piirimme äänenkannattajaa, Toveria, on koetettu tukea kaikin puolin kykymme mukaan: on aina ollut osaston valitsevat asiamiehet ja kirjeenvaihtajat; on hankittu lainoja hädän hetkinä, ja toimeenpantu päiväpalkkeräyksiä; osakkeita on lunastettu 41 — ei mikään suuri summa, vaan sanoohan sananlasku, että "sitä myöten silmät suuret kuin on otsakin leveä." Toisiin puoluelehtiin osasto omistaa yhden osakkeen kuhunkin, ja Työväen-opiston tuhkaan 67. Eihän ne tulokset näytä kymmenen vuoden toiminnan tuloksiksi suurilta, vaan onpa sosialistinen liike saanut jalansijan — ja pysyväisen — täälläkin.

WOODLANDIN, WASH., S. S. OSASTON HISTORIA.

Noin 8—9 vuotta sitten oli tämä paikka vielä tuntematon Amerikan suomalaisessa sosialistisessa liikkeessä. Silloin ei täällä vielä ollut sanottavasti suomalaista asutusta, saatikka luokkatietoista suomalaista väestöä. Mutta v. 1908—9 tänne alkoi siirtyä suomalaista

väestöä, etenkin sellaista, jotka tunsivat yhteistoiminnan välttämättömyyden sosialistisessa liikkeessä. Tämä välttämättömyys selveni heille kenttäjuhlassa, jonka he olivat keskuudessaan hommanneet heinäkuun 4 p. v. 1911. Tässä tilaisuudessa perustettiin s. s.-osasto 13 jäsenellä, ilman suurempaa vastarintaa. Eipä ihmekään, sillä perustajat olivat suurimmaksi osaksi Butte'sta, Mont., sekä muualta suurista teollisuuskeskuksista tulleita luokkatietoisia raatajia. Oman kokoushuoneen tarpeellisuus kävi siihen määrin ilmeiseksi, että seuraavana keväänä alettiin rakentaa haalia, vaikka rahaa ei ollut sa-raavasta. Mutta kun rakennustarpeet saatiin velaksi, eikä haalin nottavasti. Mutta kun rakennustarpeet saatiin velaksi, eikä haalin lottikaan maksanut muuta kuin yhden dollarin, niin alettiin rakentaa kaksi-kerroksista haalia, tehden ilmaista työtä. Hommassamme onnistuimme jo niin pitkälle, että saimme talomme käyttökuntoon, kun tapahtui historiamme synkin tapaus. Toukok. 8 päivää vasten yöllä v. 1915, kaikkien nukkuessa, olivat pimeät voimat valvoneet ja hävittäneet murhapolton kautta lähes valmiin kokoushuoneemme. Aamulla toverien herättyä ja nähtyä, miten työmme tuloksille on käynyt, valtasi meidät syvä suru sekä suuttumus. Olihan se toverille odottamaton isku, kun olivat joutuneet menettämään monien päivien, jopa viikkojenkin vapaan työnsä tulokset.

Alettiin hakea kurjan teon tekijää. Mentiinpä niinkin äärimäisyyksiin, että alettiin juorujen perusteella syyttää omia tovereita, joka vaikutti sen, että useita tovereita erosi pois osastosta. Kum-

Woodlandin, Wash., osaston puolitekoisen haali, joka joutui murhapolton uhriksi.

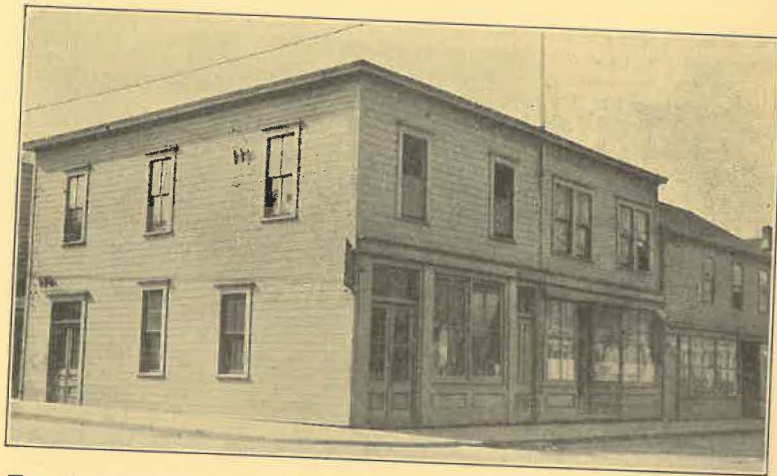

minkin todellinen mustan työn tekijä on vielä tähän päivään asti saamatta selville, vaikka osasto lupasi 50 dollarin palkkion konnan työn tekijän ilmaisattamisesta.

Tämä isku ei kumminkaan saanut Woodlandin tovereita toivotomuuteen, vaikka osaston toiminta joutui toista vuotta olemaan la- maannustilassa kokoushuoneen puutteen takia. Viime syksynä aloim- me taas rakentaa uutta haalia, ja entistä upeampaa. Suurta uhrau- tuvaisuutta se on kysynyt niiltä harvoilta tovereilta, jotka jäivät pienenä joukkona (osa poistuen leipämarkkinoille) ponnistelemaan mitättömän pienellä rakennuskassalla, noin 300 dollarilla. Tästä huolimatta on meillä haali jo käyttökunnossa, joskaan ei aivan val- mis. Mutta kun vielä jaksamme joitakin vuosia ponnistella, niin olemme voittaneet. Ja miksi me emme jaksaisi, kun kerran tie- dämme, että työmme ja uhrautuvaisuutemme ei mene tuottamatta tuloksia.

Muutoin osaston sisäinen toiminta lienee vilkkain mitä koko länsipiirin maalais-osastoissa on, jäsenlukuun nähden; sillä osas- tomme jäsenluku on ollut keskimäärin ainoastaan 20:n vaiheilla. Tosin on toiminta ollut raskasta muutamille tovereille, eritoten niil- le, jotka joutuvat toimimaan huvitoimikunnassa. Hajallaan asuen, yksi yhden, toinen toisen mäen takana, on varsin vaikea kulkea kokouksissa y. m. tehtävissä. Niinpä ei säännöllisesti toimivia osas- ton alaseuroja ole muita kuin huvitoimikunta ja ompeluseura. Sil- loin tällöin kun panemme näyttökappaleita näyttämölle, tapahtuu se tilapäisesti kootuilla näyttelijävoimilla.

OSASTON VALITSEMAT.

Toverin nykyiset huoneustot; oikealla jää kirjakauppa pois näkyvistä.

UTAHIN OSASTOISTA

PARK CITYN S. S. OSASTO.

Vuoteen 1909 mennessä, jolloin tänne jo oli kerääntynyt suo- malaisia lukuisa joukko, oli miesjoukossa jo usein puhuttu osaston perustamisesta, mutta sen valmiimpaa ei siitä tullut. Vasta mar- raskuulla edellämmainittuna vuonna saatiin osasto pystyyn. Taistel- len melkein voittamattomilta näyttävien vastuksien kanssa, jotka johtuivat sopivan kokoushuoneen puutteesta, työvuorojen vaihteluis- ta ja muistakin, pääsi toiminta alulle hitaasti. Kun uusia voimia kuitenkin alituisesti virtasi paikkakunnalle, niin saatiin kuin saa- tiinkin vuoden 1910 ajalla jo iltama toimeen Toveri-lehden hyväksi.

Samalla koetettiin auttaa myöskin sen aikuista oppilaitosta, Työväen-Opistoa, ostamalla siihen osakkeita, joita kertyikin kaikki- aan kahdeksankymmentä.

Maaliskuulla, 1911, ilmeni osastossa sisäisiä riitoja, mutta siitä huolimatta osasto kuitenkin voimistui, antaen m. m. kannatuksena naisten lehden perustamiselle toukokuulla 1911. Vähän myöhem- min samana vuonna tuli kysymys oman talon rakentamisesta, sillä ilman sitä oli toiminta hajanaista. Kun toiminta siihen aikaan oli tavallista vilkkaampaa, niin saatiinkin talo pystyyn niin pikaisesti, että avajaisjuhlaa vietettiin saman vuoden heinäkuun neljäntenä päi- vänä. Silloin saivat suomalaiset nähdä ensimmäisen kerran esitettä- vän kappaleen tämän paikkakunnan suomalaisten toimesta työväen haalilla. Martti Hendrickson oli juhlapuhujana talon avajaisissa ja haukkui suomalaiset tapansa mukaan vuoripeikoiksi ja kaikiksi.

Kun talo oli saatu pystyyn, jatkui innokas toiminta sen sisällä. Toverista kyettiin lunastamaan neljä osaketta vuonna 1912 ja sitte jätettiin on hankittu kolme lisää, joten osastomme omistaa seitse- män osaketta Toverissa, ja yhden Työmieheissä.

Parin seuraavan vuoden kuluessa väheni suomalaisten luku- määrä paikkakunnalla siksi paljon, että osaston toiminnan oli pakko keskeyttää loppupuolella vuotta 1914. Mutta keskeytys ei ollut pit- kääkainen. V. 1915 helmikuulla aloitti osasto taas toimintansa, kun uusia voimia saapui paikkakunnalle.

Toiminnan vilkkaus on saanut aikaan m. m. sen, että osastolla on nyt noin sadan dollarin arvoinen lainakirjasto, joka ei suinkaan ole tarpeeton tämän paikkakunnan suomalaisten keskuudessa. Iltam- ia ja huvittalaisuuksia on samoin saatu aikaan verrattain paljon, vaikkakin nykyisin näyttää toiminta jonkun verran leväperäiseltä.

BINGHAMIN, UTAH, S. S. OSASTON TOIMINNASTA.

Suomalainen sosialistiosasto perustettiin kesäk. 21 p. 1908; pe- rustavassa kokouksessa yhtyi heti 21 jäsentä. Siitä lähtien on osasto toiminut vuokrahuoneissa, mistä on milloinkin sattunut saa- maan huonetta. Onpa täytynyt pitää kokouksia ja iltamiakin perhe- asunnoissa, kun ei ole ollut varoja maksaa vuokraa, sillä tulot ovat olleet pienet jäsenten vähyden tähden. Niinpä v. 1914 jäytyi tur- vautua toimimaan missä milloinkin sattui. "Radikaalien" hajotustyö sai aikaan sen, että olimme pakotetut erottamaan osastosta useita

jäseniä, kun he kieltäytyivät tottelemasta osaston ja järjestön sääntöjä sekä päätöksiä.

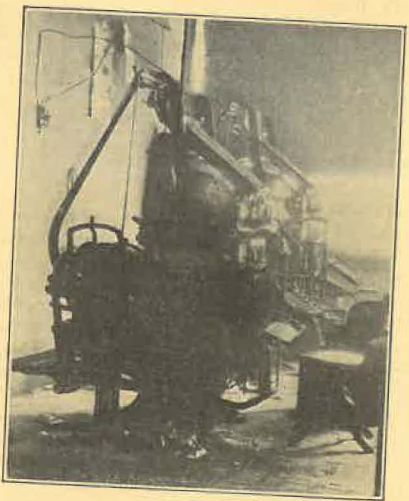
Osastolla ei ole ollut tilaisuutta saada itselleen omaa huonetta, vaikka siitä on ollut kysymys useita kertoja osaston olemassaolajalla. Suurimpana syynä on ollut ja on vieläkin se että kaivosyhtiöt omistavat miltei kaiken tätä varten sopivan maan, eivätkä ole halukkaita antamaan rakentaa maalleen niin vaarallista haalia kuin sosialistihaali olisi heille.

Osaston täytyi lakkauttaa toimintansa v. 1912, syysk. 26 p:nä, silloisen kaivosmiesten lakon tähden, ja oli toiminta lakkaantuneena tammik. 25 p:nä 1914, jolloin osasto herätettiin taas toimintaan. Nykyisen osastomme jäsenmäärä on 30 vaiheilla.

Omaisuudesta voidaan mainita m. m. lainakirjasto, jossa nykyään on 170 nidosta; 44 osaketta Toveri-lehteen; 3 Työmieheen; 4 Raivaajaan, 94 Työväen-opistoon; 1 Milwaukee Leaderiin ja 2 New York Call-lehteen.

Binghamin s. s. osaston valitsemana,

JACK JOHNSON ja WM. RIMBY.

Toverin latomakoneet.

KATSAUS SUOMAL. SOCIALISTIEN TOIMINTAAN ARIZONASSA

Tämä Arizonan vuoristo on ehkä hyvinkin tuttua joillekin kaivostyöläisille, mutta ollen maantieteellisesti erotettu Amerikan suomalaisten sosialistien yleisestä toiminnasta, on ehkä paikallaan luoda pieni kuvaus siitä niillekin, jotka eivät ole olleet tilaisuudessa toimintaamme seuraamaan.

Ensimmäinen suomalainen sosialistiosasto tähän valtioon perustettiin Bisbeessä 1 p. tammikuuta v. 1906. Se kuului haaraosastona Bisbeen englanninkieliseen lokaaliin, ostaen siltä veromerkit. Osasto lakkautti toimintansa saman vuoden alkupuoliskolla jäsenten muuttaessa pois paikkakunnalta. Sitte perustettiin uusi osasto v. 1909, tammikuussa (Lowellin s. s.-osasto), joka heti yhtyi s. s.-järjestykseen ja toimi innokkaasti, rakentaen osastolle oman talon; sen avajaisjuhlat pidettiin joulukuun 23—25 p. 1910. Jäsenmäärä oli silloin 139 täysin maksavia. Osasto joutui eroon puolueesta ja suomalaisesta sosialistijärjestyksestä v. 1911, jolloin erotettiin kuusi englanninkielistä osastoa ja Lowellin s. s. osasto osanotostaan silloiseen perustuslakijupakkaan; nämä osastot olivat näet antaneet tunnustuksen silloin perustetulle Labor Partylle, joka ajoi työläisten puolta valtiolle perustuslakia laadittaessa. Heti lupakirjan peruuttamisen jälkeen järjestettiin osasto uudelleen, kuuluen edelleen s. s. järjestykseen. Osasto kustansi kesäkoulun opettajan Konstant Kiikan pitämään koulua v. 1912—1913. Sitte osasto taas erosi s. s. järjestystä v. 1913 lopulla ja kuului valtion puolueeseen aina v. 1917 alkuun, jolloin erosi puolueesta ja muutettiin I. W. W.-liiton klupiksi, käyttäen niitä välineitä mitä oli puolueeseen kuulussa osastolle laitettu.

Miamiin, Arizonaan, perustettiin s. s. osasto v. 1912 kesäk. 16 p. Heti perustaissa se yhtyi s. s. järjestykseen ja on kuulunut siihen yhtämittäisesti. Onneksi osasto jäi tyyneen satamaan puolueretelöiden aikana. Ilman sora-ääniä laati yleisäänestyksen F, 1914, joka puolueen yleisäänestyksellä hyväksyttiin. Osaston jäsenmäärä ei tosin ole ollut koskaan kovin korkealla, johtuen osaksi sen varmasta kannasta; myöskään ei suomalaisuus ole ollut hyvin suuri paikkakunnalla. Vuosina 1916—1917 on Miamissa alkanut radikaalisten aineiden rähjäys tuottaa jonkun verran häitää s. s. osaston toiminnalle. Osastolla on ollut talonrakennushommat noin vuoden ajan; meillä on tähän mennessä tontti täysin maksettu, vaan ei ole varoja rakentamiseen. Nykyisen lakon aikana on muuttanut paljon osaston jäseniä pois paikkakunnalta, joten osaston toiminta on lamaanuksissa sen vuoksi.

Globessa, Ariz., oli s. s. osasto v. 1913, toimien jonkun kuukauden, mutta se lakkautti toimintansa; osa jäsenistä liittyi Miamin s. s. osastoon, toiset jäivät pois puolueesta. Tämä tapahtui v. 1914 alussa.

Yleensä on Miamin osaston toiminnassa ollut suurimpana sisäisenä kahtena se, mihin taloudelliseen järjestykseen meidän tulisi kuulua. Mutta aina on enemmistö ollut s. s. järjestön päätösten kannalla.

OSASTON VALITSEMA KOMITEA.

MULLANIN, IDA., S. S. OSASTO

Ylläoleva kuva on Mullanin s. s. osaston kokoushuone ja osa osaston jäsenistöä. Haalin on alkujaan rakennuttanut raittiusseura; sittemmin se on joutunut n. s. "kansan haaliksi," jonka s. s. osasto on isonnuttanut ja kaikkiin puolin korjannut ajanmukaiseen kuntoon. Näin se siis on ainakin osaksi osaston omaisuutta.

Siitä huolimatta, että osasto on kulkenut kaikennäköisten kärejättäjien ja "suuntamylläköiden" läpi, on se kyennyt pieneen suomalaisen asutukseen verraten suorittamaan koko rennosti velvollisuutensa sosialistipuoluetta kohtaan. M. m. se omistaa noin kahdeksan sadan dollarin arvosta osakkeita puolueen sanomalehtiin, puolet tuosta summasta yksistään Toveri lehteen.

Toverin y. m. puoluelehtien asiamiehinä ovat toimineet Erik Luoma ja Henry Lehto viimeiset 4—5 vuotta tavalla, josta he ansaitsevat kiitokset.

Osaston alaseuroista mainittakoon voimisteluseura, puhujaseura ja ompeluseura, joista viimeainittu on kyennyt olemaan yhteistöminnassa sosialistipuolueen kanssa silloinkin kun osasto (v. 1915) noin vuoden ajan "vikuroi" ulkona s. s. järjestöstä.

Mullanin s. s. osasto on Idahan valtion voimakkaimpia osastoja, ja etutilalla tässä maassa olevista suomalaisista osastoista siihen nähden, että noin puolet suomalaisesta väestöstä kuuluu sosialistiosastoon. Osaston jäsenmäärä on tällä kertaa noin sata. E. K.

SOINTULAN S. S. OSASTO MALKOSAARELLA, B. C.

Suurelle osalle Amerikan suomalaista väestöä on tunnettua, mikä näin kauas pohjoseen British Columbiaan saattoi suomalaisen asutuksen. Jos joku ei sitä tietäisi, niin voimme tässä mainita, että aikoinaan kuuluisa "Kalevan Kansa"-homma se meidät Malkosaarelle veti. Täällä, näet, ruvettiin näyttämään tietä koko mailman työväelle, kuinka sen muka on mahdollista heittää pois palkkaorjan kahleet. Kuten tiedetään, siinä tien viittomisessa kumminkaan ei onnistuttu. "Kalevan Kansa"-yhtiö huhtikuussa v. 1905 lopetti toimintansa, mutta osa sen jäseniä jäi saarelle pienviljelijöiksi, itseksin omalle konnullensa.

Sointulan osaston talo.

Yleensä väitetään, että maanviljelysseuduilla sosialismi pääsee vain hitaasti eteenpäin kulkemaan; ja kyllä kai siinä väitteessä on koko lailla peräkin. Mutta ei Malkosaari ole ihan huonointa maaperää ollut sosialistiselle kylvölle. Sointulahomman kaaduttua olimme kylä 2½ vuotta pökerryksissä, kunnes tänne saapui syksyllä v. 1907 Yhdysvalloista pari toveria, joilla oli tarmoa kutsua koolle näitä Malkosaaren kantofarmareita. Vähillä keskusteluilla silloin jouluk. 25 p. 1907 perustettiin Sointulan s. s. osasto 39 jäsenellä. Osasto heti liittyi Canadian sosialistipuolueeseen, ja on siitä lähtien ollut lännen elinvoimaisimpia osastoja. Canadian sosialidemokratiseen puolueeseen yhdyimme kohta sen perustettua, eroten vanhasta puolueesta. Talomme, jonka kuva on tässä julkaisussa, on kyllä yksinkertainen ja vaatimaton, vieläpä puutteellinenkin; mutta se on vaatimaton ja puutteellinen siksi, että pidimme tärkeämpänä tukea Työkansa-vainajata kuin laittaa omaa haaliamme. Osastomme omisti Työkansan osakkeita lähes \$900.00 arvosta, joka summa meikäläisissä oloissa olisi hiukan mukavammaksi tehnyt haalimme, jos se olisi siihen käytetty. Yhdeksättä sataa nidosta käsittävä kirjastomme on myös niellyt sataasia niin monta, että jos olisi nekin rahat pantu taloomme kiinni, niin meillä olisi muhkeampi kuva ollut lähettää tähän julkaisuun. Hyvän kirjaston olemme arvelleet olevan suuremmasta merkityksestä sosialistisessa kasvatustyössä kuin komean haalin. Kirjastoamme näyttää käyttävän innolla se nuoriso, jonka me vanhat tämän osaston perustajat toivomme astuvan riivimme silloin kun meidän on luonnon pakosta siirryttävä pois taistelurintamasta ja jätettävä palkkamme nuorille voimille.

Sointulassa, elokuulla 1917.

K. S.

ERÄS KYMMENVUOTIS-MUISTELMA

(Kirjotettu tämän vuoden "Vappua" varten.)

Työmies-lehden muuttaessa idästä Hancockiin Michiganin Kuparialueelle v. 1904 siirtyi sinne myöskin silloin alkuasteellaan olevan järjestetyn sosialistisen toiminnan keskipiste Amerikan suomalaisten keskuudessa. Tosin oli Hancockissa jo puolikymmentä vuotta enemmän ollut olemassa työväenyhdistys "Jousi," mutta sen toiminta oli pääasiassa aikaisempien Suomen työväenyhdistysten toiminnan kaltaista viatonta seurustelu- ja huvittelu-harrastusta.

Kun Michiganin Kuparialue oli vanhemman Amerikan suomalaisen siirtolaisväestön pesiytymispaikka ja myöskin silloin voimakkaana esiintyvän Suomi-Synoodilaisen kirkollisuuden keskusta, niin luonnollisestikin syntyi siellä heti navakoita yhteentörmäyksiä näiden kahden tarkoituksiltaan ristiriitaisten liikkeiden välillä.

Ensimmäisiä huomattavampia sellaisia yhteentörmäyksiä olivat eräästä Työmiehen kirjotuksesta aiheutunut suomalaisten tohtori O. H. Sorsenin nostama vahingonkorvausjuttu Työmiehen silloista vastaavaa toimittajaa vastaan, ja Rocklandin kaivoksilla olleen lakon seurauksena syntynyt oikeustaistelu, jossa Työmies asettui pon-tevasti puolustamaan murhasta syytteen asetettuja 12 suomalaista kaivosmiestä, jotka vapautettiin.

Nämä ensimmäiset yhteentörmäykset tapahtuivat vuoden 1906:n loppuun mennessä. Varsinkin viimeainittu oikeustaistelu saattoi epäilemättä Kuparialueen mahtavat kaivosparoonitkin oivaltamaan mitä Työmiehen harjottama sosialistinen kiihotus- ja kasvatustyö todellisuudessa merkitsi, sillä pääasiassa Työmiehen ja silloin jo jossain määrin järjestyneen suomalaisen sosialistiliikkeen vaikutuksesta ja avustamana kerättiin tuohon kaivosyhtiölle epäedullisesti päättäneeseen oikeustaisteluun tuhansia dollareita ympäri maan. Kaivosmiesten voitto jossakin oikeustaistelussa kaivosyhtiötä vastaan oli silloin ennenkuulumaton tapaus Michiganin Kuparialueella.

Jonkinlaisena taistelujulistuksena Kuparialueen vallassaolijoille oli myöskin Hancockin sosialistien osanotto alueen ammattiuoiden — kaivosmiesten unioita ei silloin vielä ollut — juhlakulkueseen Työnpäivänä 1906. Noin satakunta sosialistia oli siinä mukana liehuttaen punaista vallankumouslippuaan ensimmäisen kerran Kuparialueen pyhällä maaperällä.

* * *

Seurauksena tästä suhteiden kärjistymisestä aiheutui se tapaus, jonka 10-vuotiseksi muistoksi tämä kyhäys on tarkotettu. Se oli tavallaan ensimmäinen molemminpuolisesti etukäteen järjestetty voimainkoetus siinä monivuotisessa taistelujen sarjassa, joiden temmelystantereeksi Michiganin Kuparialue sittemmin muodostui erikoisesti ehkä juuri sentakia, että Työmies siellä ilmestyi, vaikkakin pohjimmainen syy tietysti oli niissä kurjissa taloudellisissa oloissa, joissa alueen "selkäranka," kaivostyöväestö, noina vuosina eli.

Kesällä 1907 laati Hancockin kaupungin valtuusto asetuksen, joka kielsi punaisen lipun kantamisen katukulkuissa. Myöhemmin kävi selville, että se oli alkujaan laadittu eräiden suomalaisten porvarien kehotuksesta ja että sitä ei ehkä silloin itse säädöksen laati-jainkaan taholta käsitetty niinkään vakavaksi kysymykseksi kuin

miksi se lopulta kehittyi. Sosialistit kuitenkin heti käsittivät sen hyökkäykseksi kasvavaa ja voimistuvaa sosialistista liikettä vastaan suomalaisten keskuudessa ja luonnollisesti tuli meidän taholta asettua hyökkäystä vastustamaan.

Asetus astui voimaan paria viikkoa ennen pohjois-Michiganin sosialistien kesäjuhlia, jotka oli määrätty pidettäväksi Hancockissa sunnuntaina, heinäk. 28 p. 1907 ja asetuksen suoranainen tarkoitus oli estää punaisen lipun tai lippujen kantaminen juhlakulkuessa tuona päivänä.

Vaikka sosialistien taholta ei erikoisesti julkisuudessa uhattu-kaan olla tottelematta lakia, julkaisi engl. kielinen Mining Gazette lehti jo useita päiviä ennen juhlapäivää hälyyttäviä kirjotuksia, joissa vaadittiin viranomaisia valmistautumaan panemaan lain voimaan ja joissa harjotettiin järjestelmällistä yleisön kiihotusta.

Ja tuo kiihotus onnistuikin hyvin. Koko kaupunki oli liikkeellä juhlapäivän aamuna ja satoja henkilöitä oli saapunut muiltakin Kuparialueen paikkakunnilta Hancockiin ottamaan osaa taisteluun sosialisteja vastaan tai ainakin katselemaan sitä sivusta. Noin 4,000 henkilöä laskettiin silloin olleen Hancockin valtakadulla, jonka varrella sosialistiosaston haali sijaitsi. Kaupungin tavallinen poliisi-

HANCOCKIN LIPPUKAHAKASSA V. 1907 VANGITUT.

Takarivillä: A. Mainio, F. Helander, K. Vaali, F. Aaltonen, F. Burman, J. Juntikka, L. Laukki ja N. Tietäväinen.
Eturivillä: T. Hiltunen, H. Aho, F. Mäki, P. Sirviö ja L. E. Hendrickson.

voima ja jotain 30—40 tilaisuutta varten värvättyä erikoispoliisia oli sijoitettuna kaupungintalolle, parin "blockin" päässä haalilta, josta juhlakulkueen oli määrä lähteä liikkeelle.

Määrätyllä ajalla järjestyi kulkue riveihin, eri paikkakunnilta saapuneet omiin osastoihinsa. Kaikki tapahtui ilman häiriötä siihen saakka, sillä ainoastaan Yhdysvaltain tähtilippu liehui kulkueen etunenässä.

Kun sitte rivit olivat järjestetyt, marssivat haalilta paikoilleen punaisten lippujen ja viirien kantajat, ja juhlamarsalkka komensi rivit liikkeelle. Mutta samalla lähti myöskin kaupungintalolta poliisijoukkue kulkueita vastaan. Tuskin sata jaardia ehti kulkue liikkua, kun joukkonsa etunenässä hurjistuneena ryntäävä poliisipääliikkö ensimmäisten punalippujen kantajien kohdalle saavuttuaan komensi kulkueen pysähtymään ja julisti lipunkantajat vangituiksi.

Syntyi hurja häläkkä, törkeitä uhkauksia lausuttiin väkijoukosta, liput riistettiin kantajilta ja revittiin kappaleiksi paitsi yhtä, jonka suomalainen poliisi ehti kääriä kokoon. Kukaan ei kuitenkaan vaarallisemmin loukkaantunut, vaikka pari henkilöä sai poliisien kapuloiden iskuista lievempiä vammoja, kuhmuja ja mustelmia. Kaksitoista lipunkantajia ja kulkueen johtaja vangittiin ja kuljetettiin kaupungintalolle ja sieltä ylimääräisellä katuvaunulla kauntin vanhilaan Houghtonissa.

Jo iltapäivällä vangitut kuitenkin vapautettiin rauhantuomarin oikeudessa järjestetyillä takauksilla ja riemusaatossa marssivat he juhlakentälle, jossa siihen saakka oli vallinnut alakuloisuus tapahtuman johdosta. Vangittujen vapauttaminen takuilla käsitettiin kuitenkin ainakin jonkinlaiseksi välilliseksi voitoksi ja sen jälkeen suoritettiin juhlaohjelma sellaisen innostuksen vallitessa, joka noina alkuaikojenkin yleisen innostuksen aikoina oli harvinaista.

Kahta vangituista syytettiin lippusäädöksen rikkomisesta ja toisia rauhattomuuden aikaansaamisesta. Molemmista syytöksistä tuomittiin syytyt rauhantuomarin oikeudessa ja tuomio myöhemmin vahvistettiin piirioikeudessa, jossa asiasta käyty "oikeustaistelu" herätti aikanaan suurta huomiota. Asia vedottiin edelleen Michiganin valtion ylioikeuteen, mutta sieltä ei ole tullut mitään päätöstä tähän päivään mennessä.

* * *

Nyt, kymmenen vuoden kuluttua, muistella tuota lippukahakkaa, en voi olla mainitsematta parista "kulissien takaisesta" tapahtumasta sen yhteydessä, joista tavallisesti kerrotaan tällaisten muistelmien yhteydessä.

Tuo vastustajiemme taholta harjoitettu kiihotus saattoi todellakin aseman kriittiseksi ja meidän täytyi harkita menettelyämme tarkasti. Kiihotettujen ihmisten liiallinen ärsyttäminen ja varomaton esiintyminen meidän puoleltamme olisi voinut aiheuttaa seurauksia, jotka olisivat voineet olla asiallemme epäedullisempia kuin tuon kahakan sellaisenaan aiheuttamat seuraukset. Siitä olimme kaikki yksimieliset.

Juhlapäivän aamuna haalilla pidetyssä kokouksessa komennettiin jokainen juhlakulkueeseen lähtevä jättämään haalille mahdollisesti mukanaan olevat revolverit, puukot, veitset y. m. viattomimmatkin kapineet, joita voitaisiin "aseiksi" määritellä. Monella niitä ei ollutkaan, mutta nekin harvat, jolla niitä oli, jättivät ne pois matkasta. Samoin sovittiin, että lipunkantajien ja kaikkien, jotka

mahdollisesti vangitaan, on antauduttava ilman pienintäkään vastustusta. Tarkotus oli nimittäin tehdä mielenosotus mitä rauhallisimmaksi meidän puolelta ja siten estää minkään syyn nojalla väkivaltaan turvautuminen toiseltakin puolen. Siinä onnistuttiinkin ja oli se ainakin siveellinen tappio vastustajillemme ja heidän kiihotajilleen, jotka olivat leimanneet punaisen lipun anarkian ja väkivaltaisuuksien symboliksi. Tämä rauhallinen esiintymisemme oli parhain "pointimme" oikeudenkäynnissä ja se epäilemättä pakotti ylioikeudenkin hautaamaan asian ummehtuneisiin komeroihinsa.

Yksi vangituista ei kuitenkaan malttanut tätä rauhallisen menettelyn ohjelmaa tarkalleen noudattaa, vaikkakaan hänen harhahyppynsä ei asemaa pilannutkaan. Kun vangitut vietiin kaupungintalolle, yritti hän kiihottuneena poliisin hävyttömyydestä puhumaan toisen kerroksen ikkunasta kadulla meluavalle väkijoukolle. Rai-vostuneita uhkauksia ja joitakin kovempiakin esineitä jo lensi ikkunaan kohti, kun me toiset vedimme hänet takinliepeestä pois ikkunasta. Tuo innostustaan hallitsemaan kykenemätön oli niihin aikoihin juuri vanhasta maasta keskuuteemme saapunut Leo Laukki.

Kuluneen kymmenen vuoden ajalla olen usein muistanut tuon kohtauksen ja toivonut hänen lähettyvillään olevan tuollaisia takinliepeestä nykijöitä... Mutta tämä kymmenvuotis-muistelmä johtaa myöskin ajattelemaan, eikö meillä yleensäkin olisi jotain oppimista noilta ajoilta.

Kuva juhlakentältä lippukahakan jälkeen Hancockissa 1907.

Ennenkaikesta liikkeellemme olisi ehkä hyödyksi, jos omaisimme enemmän sitä alkuaikojen tervettä käsitystä, että me kaikki sittekin olemme mukana tässä suuressa taistelussa samassa yhteisessä tarkoituksessa — työväenluokan vapauttamiseksi kapitalismin kahleista. Niinkutsutut suunta-erimielisyydet nimittäin syntyvät oikeastaan siitä kysymyksestä, miten kukin yksilö tai ryhmä käsittää tuon tarkoituksen parhaiten saavuttavansa. Näiden erimielisyyksien esille tullessa olisi ehkä eduksi sallia pitemmälle kuin usein on sallittu tuollaista innostuksen ja takinliepeestä nykimisen vuorovaikutusta. Sillä nuo kaksi ominaisuutta lienevät silttekin välttämättömiä inhimillisissä joukkoliikkeissä ja jommankumman niiden vaikutuksen väkivoimainen estäminen liian jyrkästi johtaa ehkä huonompiin tuloksiin kuin kummankin salliminen vaikuttaa mahdollisimman pitkälle. Jokatapauksessa olisi toistemme tarkotusten vilpittömyys asetettava epäilyksenalaiseksi vasta siltte kun siihen on päteviä syitä.

T. HILTUNEN.

TOVERIN TOIMITTAJIA:

Ylärivillä — Heikki Lepistö, S. Nuorteva ja K. Kiikka.

Alarivillä — A. Salmi, S. Syvänen, J. Viita ja Toverittaren entinen toimittaja Esther Laukki.

NUORUUDEN MUISTELMIA,

□ NIMITTÄIN TOVERIN NUORUUDEN □

— Hälsike! — En, tvä, tre, fyra — — nitton! Dä' va' dä ett hälsike! — Titta nu hit! — Ja taittaja lähtee "innostuneena" kohti latomakonetta, jonka takaa jo näkyvät latojan kysyvät silmät.

— Katso nyt! Yhdeksäntoista äätä taas, vaikka koko talossa ei ole kuin yksitoista!

— Montako öötä? kysyy osaaottaen latoja.

— En, tvä, tre, fyra — — femton. Viisitoista! — Ja niitä ei ole kuin yhdeksän! — Sellaisella toimittajalla ei tee mitään!

Nuo viimeiset sanat mutisi taittaja juostessaan yläkertaan toimittajien kimppuun, joiden täytyi muuttaa Toverin otsikon yläpuolella olevan "voimalauseen" sanamuotoa — ja ajatusta — että äät ja ööt eivät loppuisi kesken.

No, miksei ostettu lisää äitä ja öitä?

Ei ollut rahaa — eikä velaksi saanut.

Kun Toveria postitettiin, tarvittiin siihen kaikki talon työläiset, vieläpä "herratkin." Taloudenhoitajasta ja päätoimittajasta aina juoksupoikaan saakka täytyi jokaisen ahertaa pari tuntia, jotta Toverin alun toisella tuhannella oleva painos saatiin postiin. Ei ollut käärijäkonetta — "folderia."

Eikä ollut varaa ostaa.

Ainaseen rahapulaan tottuivat työläiset niin, että kun he "kävivät taloudenhoitajan kimppuun," pyysivät he — vaatiminen ei olisi mieleen juolahtanut vahingossakaan — monin verroin suurempaa summaa kuin todella tarkottivat. Tavallinen vastaus oli: "Ei ole senttiäkään, jollei tule päivällispostissa." — Eikä sitä tullut.

Eräänä jouluaattona sai kolme latojaa jakaakseen \$1.40 maksuosotuksen. — Mutta jakoivatko nämä "puolueen eläit" sen? Mitä vielä! Menivät ja porsastelivat koko maksuosotuksen semmoisenaan. Porsastelivat julmittuneet tuon huikean summan viimeistä senttiä myöten.

Tapahtui kuitenkin näissä raha-asioissa väliin hauskojakin yllätyksiä. Kerrankin tarvitsi muuan iikka välttämättä 10 dollaria. Kävi ankarana taloudenhoitajan kimppuun.

— Onko rahaa?

— Kai sitä vähän mahtaa olla. Tuli päiväpostissa.

— No, anna mulle 50 taalaa.

Taloudenhoitaja kirjotti maksuosotuksen ja antoi sen "elätille," joka hämmästyneenä pyöritteli sitä kädessään.

— Kuu— kuu— kuule, onko tämä oikea?

— On se. Viisikymmentähän tahdot.

Taloudenhoitaja ei ollut tietävinäänkään, että kun viittäkymmentä pyydettiin, niin tavallisesti saatiin kymmenen — jos saatiin ollenkaan. Mutta se on nyt taloudenhoitajien tapa sellainen.

Kuitenkin nämä tällaiset asiat — rahattomuudet ja muut puutteet — otettiin kokolailla kylmäverisesti vastaan. Pidettiin niitä luonnollisena ja välttämättömänä pahana, joka on mukisematta kärsittävä, kun kerran on ruvennut sosialistipuolueen erään välineen palvelukseen. Jokaisen työskentelyn tarkoituksena oli Toverin mail-

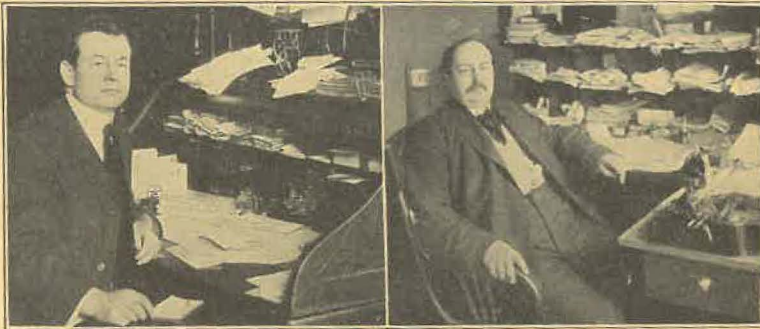
malle saaminen, ja jokainen vaistomaisesti — miltei kuin salaisen sopimuksen nojalla — piti kaikkia samanarvoisina tässä työssä. Ja niinhän sitä mailmallekin sanottiin, että kaikenlainen yhteispyrinnöissä tarpeellinen työ on yhtä tärkeää ja samanarvoista.

Tämä käsitys sittemmin kyllä hävitettiin olemattomiin, mutta ensimmäisille luokkarajojen rakentajille kävi nolosti.

Alussa oli Toverin nykyiseen paino-uoneeseen ahdettu latomo, paino ja konttori. Konttorin puoleisessa nurkassa olivat koko talon ainoat puunaulat sadetakkeja varten, ja niissä niitä pidettiinkin, kunnes taloudenhoitaja kerran syyti nurkkaan lattialle kaikki muut paitsi omansa. Se ei ollut "työmiesten rääsyjä" varten, selitti hän. Mutta nousi kapina — ja ankara — jossa vähällä piti, ettei taloudenhoitaja joutunut "suoran toiminnan" alaiseksi.

Nämä pikkujutut kuvaavat Toverin liikkeen "sisäistä elämää" siihen aikaan, jolloin se vielä "lapsenkengissä" kulki. Sen jälkeen ovat olosuhteet Toverin liikkeessä muuttuneet, niinkuin tunnettua on.

K. S.

KUN TILAAJAMÄÄRÄ OLI KORKEIMMILLAAN.
A. Nikula ja S. Nuorteva.

P. V. PAHOLAISEN PAKINOITA

F. W. Johnson.

Gutenberg, keksiessään kirjasimet, antoi aiheen tuohon paljon käytettyyn sananparteen: "painovirhe-paholainen pujahti kirjoitukseemme." Ennen Gutenbergia pantiin artikkeleissa ilmevät virheet kirjottajan laskuun. Mutta latojilla ei ole mitään vihamielisyyttä Gutenbergiä vastaan, sillä jos häntä ja hänen keksintönsä ei olisi ollut, niin tuskin olisi olemassa International Typographical Union. Tässä liitossa tosin on sellaisiakin jäseniä, jotka voivat laittaa kaksi virhettä rehottamaan siihen riviin, jossa oli vain yksi, ennenkuin se rivi "korjattiin." Mutta on heissä useampia tuhansia niin taitavia kansankirjeitten ja pappien kirjoitusten lukemisessa, että kaikki hieroglyfien tulkitsijat joutuvat heidän rinnallansa mitättömiksi aakkosten tavailloiksi. Selvää niniveläistä kiilakirjotusta voi kuka tahansa lukea, joka kerran on ottanut näillä kirjaimilla veistetyt "artikkelit" selvittääkseen, mutta mitähän ajattelisivat tuhat vuotta meidän jälkeemme tulevat sukupolvet nähdessään joitain niistä kirjoituksista, joista meidän päivinäme latojan on laitettava virheetön latomus — niin virheetön, ettei kirjottaja enää tunne omaa kirjoitustaan. Tästä kovin tarkasta latomisesta seuraa tosin toisinaan nuhteet, ja ne tulevat epäkiitolliselta kirjoittajalta, joka valittaa sanomalehden palstoilla, että painovirhe-paholainen on taas ollut sotkemassa hyvää juttua.

* * *

Historia ei kerro, että Astoriassa olisi ollut suomenkielistä sanomalehteä ennen syyskuun 8 päivää 1888, jolloin August Nylundin perustama "Uusi Kotimaa" ilmestyi täällä ensi kerran. Lehti muutettiin ilmestymispaikkansa New York Millsiin, Minn., vuonna 1891, yhdistyen siellä "Amerikan Suomettaren" kanssa. Syyskuulla 1891 perustivat Adolf Riippa, J. E. Saari ja A. Ketonen "Lännettären," joka vuonna 1893 muutti West Superioriin, Wis., ja sieltä sinne tänne, ollen Astoriasta muuttamisensa jälkeen tunnettu "Siirtolaisen" nimellä.

Vaikka yksi "Lännettär" olikin ruvennut tuollaiseksi kiertolaiseksi, ryhdyttiin uutta rustaamaan vuonna 1897, J. A. Atrain ja J. A. Harpet ollen sen pystyttäjinä. Atrain erosi hommasta — ajasta ei historia mainitse — ja Harpet meni itään v. 1900. T:ri C. C. C. Rosenberg tuli nyt lehden julkasijaksi ja V. E. Bergman sen toimittajaksi. Lienee syntynyt joku vakava suuntariita veljesten välillä, koska Bergman erosi virastaan ja sitte Emil Hukkalan kanssa perusti "Tyynenmeren Sanomat," jonka ensimmäinen numero ilmestyi hūhtikuun 25 p. 1901.

Syyskuu näyttää olleen toivehikas aika sanomalehtimiehille Astoriassa, koska "Lännen Uutisetkin" perustettiin syyskuulla. Ensi-

mäinen numero ilmestyi syyskuun 5 p. 1905 Fred Karisen julkasemana. "Lännetär" oli yhdistetty "Tyynenmeren Sanomiin" ennen Karisen saapumista, ja "Tyynenmeren Sanomat" lakkasivat ilmestymästä joitakin kuukausia myöhemmin. "Lännen Uutisia" ovat monet yrittäneet jatkaa, mutta vihdoin muutettiin nimikin pienempää alaa käsittäväksi ja sanotaan samaa lehteä nyt vain "Astorian Sanomiksi."

* * *

Kerrotaan erään lehden toimitukseen tulleen uuden toimittajan, jonka työksi asetettiin kansankirjeitten rustaaminen sille kielelle, millä mainittua lehteä julastiin. Ensi päivänä tuli hänelle korjattavaksi kirje, josta hän ei saanut mitään selvää. Hän oli vielä niin kokematon, ettei tiennyt tottuneitten toimittajain keskuudessa käytettyä tapaa "unohtaa" sellaiset kirjeet korjaamatta, joita ei voi lukea, ja jättää ne latojain huoleksi. Näin kokematon hän oli. Kun hän usein oli nähnyt apteekkarien lukevan sellaisia lappuja, joita ei tavallinen kuolevainen ymmärrä miksikään, vei hän tuon kirjeen ensimmäiseen apteekkiin. Apteekkari otti kirjeen, meni sen kera tai-

Epöäsen

Kunnes, velli Kemokaula:
 etkösinäi joskus lue
 maallavisten oatehistei;
 ylkisiei; et maallavisten?
 Täs' ois lue pikku puen
 maallikot Ota! vain ar #

"Kun luntee syö
 ja seieä juo,
 si ruumis polvoja
 hajoja ero!"

Vaikehana Pinen

kakammioonsa ja viipyi siellä puolisen tuntia. Tultuaan vihdoin kammiostaan, ojensi hän toimittajallemme paperiin käärityn pullon ja sanoi: "Seitsemänkymmentäviisi senttiä, pliiis!"

"Mitä sillä tarkotatte?" kysyi toimittaja.

"Mitäkö tarkotan? Tehän annoitte minulle hiusvoide-reseptin, ja minä olen reseptinne mukaan valmistanut voiteen: tuossa se on. Koska resepti ei ollut lääkärin kirjottama, olen pakotettu ottamaan siitä hiukan yli tavallisen taksani."

Suorittiko toimittaja laskun ja käyttikö tuon hiusvoiteen itse, vai lähettikö sen "reseptin" kirjottajalle, sitä ei tarussa mainita.

* * *

Sananlasku ("toiskielisten") sanoo: "Mikä hyvänsä on tekemisen arvoinen, on tehtävä hyvin." Niinpä tehdään kirjapainon oppipojistakin pian asiantuntijoita monenmoisten järjenvirkistyskeinojen avulla. Ensimmäisellä viikolla kuulee poika puhuttavan, että kirjasi-miin on ilmaantunut "kirjasintäitä." Uteliaisuus pojassa tietysti kihtyy päivä päivältä. Vihdoin hän pyytää saada tilaisuuden nähdä noita itikoita. Mielellään niitä hänelle näytetäänkin. Otetaan "lai-va" (galley) käsinladottua tekstiä, joka on purkamista varten kasteltu. Jollei latoja katso olevan kyllin paljon "täitä," kastelee hän kirjaset uudelleen. Poika nyt neuvotaan asettamaan kasvonsa hyvin lähelle kirjasmia, sillä itikat ovat niin pieniä, selitetään, että niitä valvoin näkee, kun ne kiemuroivat kosteiden kirjasmien seas-sa. Kirjasimet vedetään vähä erilleen toisistaan, ja kun pojan nenä on aivan lähellä niin syntynyttä aukkoa, työnnetään kirjaset äk-kiä yhteen. Seuraus on, että kirjasanten välissä oleva vesi ruiskah-taa pojan silmille. Niin hän saa sanoa nähneensä "kirjasintäitä."

On aikoja kirjapainoissa, että oppipojalla on joutilasta aikaa. Silloin hän poikasten tapaan rupeaa miettimään omia asioitaan: joko suunnittelemaan jotain ilkeyttä latojia vastaan tai haaveilemaan tulevaisuudestaan "taiturina." Sellaisen tapauksen sattuessa huomaa joku latojista, että latomosta puuttuu jotain hyvin tarpeellista esi-nettä. Lähetetään poika naapuriin, hakemaan joko "kumiset raa-mit," "paperin singuttaja," "vasenkätinen ruuviavain," "kursiivisia välikkeitä," "painokoneen silinteri," tai "rantuista painoväriä." Men-tyään osotettuun paikkaan, kuulee poika, ettei heillä sellaista ole, tai ovat he lainanneet omansa jollekin toiselle liikkeelle, johon poika tietysti katsoo olevansa velvollinen menemään; sillä jos ei esinettä olisi tarvittu, ei suinkaan häntä olisi vaadittu sitä noutamaan. Käy-tään jokaisessa painossa, mitä paikkakunnalta löytyy, tulee hän vihdoin takaisin, tuoden mukanaan jonkun romun, aistikkaasti kää-rityn tiilikiven, suuren hammasrattaan tai muun yhtä "tarpeellisen" esineen. Koska huomaavaisuus on tärkeä ominaisuus latojilla, on näillä tempuilla se hyväkin puoli, että ne opettavat poikia pitämään silmänsä auki.

* * *

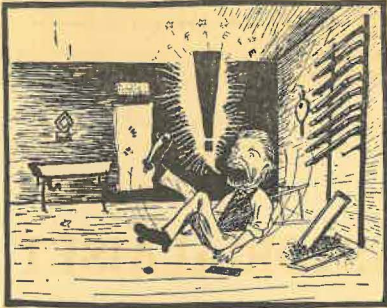
Latoja Musteenheimo seisautti kivipöydän viereen, vihan puna poskillaan, sillä "ohoviisista" oli juuri nyt yhdennelätoista hetkellä tuotu ilmoitus hänelle rustattavaksi kahdennelätoista hetkellä ilmes-tyvään lehteen.

Saatuun edellisenä jouluna isännältä parin rullaluistimia, oli hän niiden avulla tehnyt saavutuksia nopeana latojana, luistellen

huimaavaa vauhtia askareesta toiseen. Koska isännät nähtävästi katsoivat Musteenheimon nopeat ruumiinliikkeet tekevän kirjasinvaraston kunnollisena pitämisen tarpeettomaksi, mietti Musteenheimo hetkisen ja tuijotti seinää pitkin järjestetyille hyllyille, joissa enemmän kuin puolet talon kirjasinvarastosta makoi ilvasta "seisovissa" ilmoituksissa.

Ladottavana oleva ilmoitus vaati yhden 72-pointin kirjasinvaraston laitettavan sanan, joka oli "alennus." Useammasta kastista tavallista Musteenheimo a-l-e-n-n-u, mutta jokaisesta puuttui "ässää." "Alennu — p—le!" jymisi Musteenheimo ja luisteli vielä kerran ympäri latomon, silmäillen sinne tänne hyllyille ja kivipöydän alle. "Entäs jos koettaisi fraktuurilla," mietti Musteenheimo, ja yritti laittaa rivin mainitulla kirjasinvarastolla. Turhaa ajan haaskausta. Näistä puuttui "ällät." Uusi luisteleminen hyllyille ja, totta jukol' autu tuolla korkeimmalla hyllyllähän on juuri se kirjain, mitä ollaan vailla. Musteenheimo nousi tuolille, paremmin ulottuakseen, mutta — niin,

rullaluistimilla on huononlainen seistä tuolilla. Tuskin sellaista muut koettavatkaan kuin notkeilijat — ja yhdennellätoista hetkellä ilmoitusta rustaavat latojat. Musteenheimo tunsi ruumiinsa tekevän kierroksen ilmassa, ennenkuin hän ennätti lattialle, pää edellä. Siinä oli rysäys numero 1. Rysäys numero 2 johtui siitä, että tuoli oli iskenyt kolme hyllyllistä "seisovia" ilmoituksia lattialle. — — Latojat eivät juo. Niinpä Musteenheimokkaan ei nyt joutanut juomaan — hän siirtyi ensimmäiseen kapakkaan, lainasi kapakoitsijalta ratin ja kaatoi viinaa kurkkuunsa.

rullaluistimilla on huononlainen seistä tuolilla. Tuskin sellaista muut koettavatkaan kuin notkeilijat — ja yhdennellätoista hetkellä ilmoitusta rustaavat latojat. Musteenheimo tunsi ruumiinsa tekevän kierroksen ilmassa, ennenkuin hän ennätti lattialle, pää edellä. Siinä oli rysäys numero 1. Rysäys numero 2 johtui siitä, että tuoli oli iskenyt kolme hyllyllistä "seisovia" ilmoituksia lattialle. — — Latojat eivät juo. Niinpä Musteenheimokkaan ei nyt joutanut juomaan — hän siirtyi ensimmäiseen kapakkaan, lainasi kapakoitsijalta ratin ja kaatoi viinaa kurkkuunsa.

Astorialainen kalavene.

Osa Astoriaa; keskellä näkyy osaston haali.

ASTORIA JA ASTORIALAISET

Onko Astoriassa ja astorialaisissa jotain erikoista? On niissä.

Mitä ensinnäkin itse kaupunkiin tulee, niin katsokaa tuota kuvaa. Missä olette muualla nähneet tuollaista kaupunkia, jossa niin talot kuin kadutkin ovat "tikkujen nenässä"? Osaston haalikin, joka etupuolelta näyttää melkein rakennukselta, on tuossa kuin tyhjä tavaralaatikko. Kovemmilla myrskyillä se huojuu ja tutisee, kuin maanjäristyksessä, mutta siitä astorialainen ei perusta — kehuu vaan, että se on kyllä lujasti "kiinnityksessä" rakennusaikaisista veloista.

Eipä sillä, ettei Astoriasta saisi toisenkinlaisia kuvia. Tästä samasta supisuomalaisesta Uniontownista on julkaisumme alussa toinenkin kuva, mutta se ei ole otettu niin rehellisesti "vasten pläsiä" kuin tämä. Kirjakaupoista saisi sitäpaitsi valokuvia, joissa tämä kaupunki näyttää oikein sievältä. Sopivalta kohden kuvattuna on saatu näyttämään siltä kuin olisi tässä kaupunkia vaikka kuinka pitkältä, jos vain kuvaan olisi mahtunut. Eikä se silti ihan valhettakaan ole. Tätä kaupunkia on ties kuinka pitkälti jonnekin päin, ja toisaanpäin taas ei pääse kävelemään kuin pari katuväliä, ennenkuin loppuu sekä katu että kaupunki. Mutta jos on sisua kiivetä hetken matkaa jotakin raivaamattomassa vesakossa kiertelevää peuranpolkua, niin jopa alkaa taas kappale samanlaista kaupunkia ja ilmestyy pätäkä katuakin. Eikä tämä silti, tarkkaan ottaen, oikeaa kaupunkia ole missään kohden: halkopinot töröttävät katuvärsillä, kanat juoksevat pihamailla, akat parveilevat toistensa nimipäivillä kuin pahimmassa maakylässä.

Paitsi Uniontownia, jossa tšekäläisen suomalaisasutuksen — sosialistisenkin — päävoima sijaitsee, kuuluu täällä olevan toinenkin, vaikka pienempi, suomalaisasutuksen keskus toisessa päässä kaupunkia, ylävämmällä maaperällä, "Uppertownin" nimellä tunnettu. Mi-

nun löytöretkeilyni eivät ole vielä ulottuneet sinne asti, ja pidänkin sen vähemmän tärkeänä, koska kuuluu olevan sosialismin nähden milt'ei koskemattonta pakanamaata. Nykyiselle siellä elävälle sukupolvelle ei kait mahda muuta kuin antaa heidän rauhassa mennä tai vaasen, jonne toivovat pääsevänsä.

Paljonko Astoriassa on suomalaisia? — "Oo — viisi-kuusituhatta," on minulle vastattu. Mutta tarkkaa lukua tuskin kukaan tietää. Enin osa asuu ainakin kesäkaudet "joella," Columbialla ja sen haarojen varsilla sekä jokisuulla merellä. Jolloinkin käyvät kotona, mitkä oman muijansa luona, mitkä vieraan. Jotakin järjestystä siinä sanotaan olevan, mutta vielä en ole siitä päässyt perille. Sitäpaitsi on Astorian suomalaisten lapsien lukumäärästä mahdoton saada mitään selvää. Muualla mailmassa löydetään pienokaisia "saunan lattian alta" — täällä niitä voisi talojen ja katujen alta pyydystellä, sekä ensimmäisellä että toisella kymmenellä olevia, joka laskuveden aikana. Paljo niitä vain on, sen tiedän, ja pahan tapaisia — lieneekö heillä sitte kaikilla minkäänlaista omistajaa?

A. B. Mäkelä ja W. N. Reivo.

Kadut, mitä niitä Astoriassa on, eivät ole kulkemista varten, vaan korjaamista. Muissa kaupungeissa kadut ovat edes jolloinkin yleisön käytettävänä, täällä vain ihmeeksi on joskus joku päivän pari kuljettavassa kunnossa. Kun yksi kadunkorjaussakki on päässyt toiseen päähän katua, alkaa toinen sakki sitä jo toisesta päästä repiä auki. Sellaiseen "korjaussakkiin" kuuluu mies mailia kohden, nim. silloin kun työ on hurjimmassa käynnissä; laimeampina aikoina ei yhtään miestä. Jotkut väittävät, ettei rajotettu ihmismäärä voi tajuta "ljankalkisuus"-käsitettä: tulkoot katsomaan, kuinka Astoriassa katutöitä tehdään, niin varmasti tajuaavat.

Asuttuani Astoriassa noin kuukauden päivät, tulin huomaamaan että on tässä kaupungissa raitiotieliikekin. Tosin sitä voi sanoa "liikkeeksi" vain puhtaasti tieteellisessä merkityksessä, sillä kaikkihan tässä mailmassa liikkuu, jos asiaa tarkoin tutkitaan. Raitioiteita täällä on, sanotaan, useita mailleja, ja pari kertaa vuorokaudessa voi paljaallakin silmällä nähdä vaunun liukuvan kiskoja myöten — tavallisesti tyhjänä. Sillä vaikka täällä, etenkin talvisin, on aikaa kuin ennen Naantalissa, estää kuitenkin nälkä käyttämästä tätä kulkuneuvoa. Yhdellä syönnillä ei vielä kerkiä päästä vaunuunkaan, saatikka matkaa tehdä. Vaunuja väitetään olevan kaksi, mutta toinen lienee aina epäkunnossa, koska minä en ole nähnyt muuta kuin yhden.

Tolkuttoman jyrkillä ja muutenkin kävelemiseen aivan soveltumattomilla kaduilla sekä vain kuljettajien huviajelua varten tarkotetulla katuvaunuliikkeellä on kuitenkin edistystä kiihottava eikä

suinkaan lamaannuttava vaikutus. Liikeneuvojen suhteen Astoria ei ole ajastaan jälellä. Ette löydä toista kaupunkia Amerikasta — ja muualta niitä olisi turha etsiäkään — jossa olisi väkilukuun verraten niin paljo automobiileja kuin on Astoriassa. Muualla on useimalla miehellä, joka vähänkään tahtoo miehestä käydä, kello taskussa. Täällä ei ole kelloja eikä tarvita, paitsi rautatieasemalla on yksi, sillä, kuten sanottu, aikaa täällä on. Mutta sen sijaan ei Astoriassa ole mies eikä mikään, jolla ei ole omaa autoa. Muita ulkoheuneita-kaan ei ole koko kaupungissa kuin automobiilitalleja, ja sittenkin loikoilee automobiileja pitkin katuvieriä vielä sakeammassa kuin halkopinoja. Niitä ei tietenkään olisi tarvinnut siinä määrässä hankkia, jos raitioliike tyydyttäisi alkeellisimpiakaan vaatimuksia ja jos kadut olisi tehty kävelemistä varten.

Automobiilien lukuisuudesta huolimatta on täällä vielä muutamia telefooni- ja sähkölampputyöitä pystyssä — monta niitä ei ole —, josta päättäen tänne on aikoinaan tarkotettu laittaa semmoisiakin ajanmukaisuuksia kuin sähkövalaistus- ja puhelinlaitos. Ja joskus, erittäin suopeitten olosuhteiden vallitessa, tosiaan tuntuu siltä kuin yritettäisiin niillä vieläkin kokeilla, milloin paremmalla, milloin huonommalla menestyksellä.

Astorian suomalaisten — ja yleensäkin astorialaisten — ulkonäöstä voi jo ensi silmäyksellä tehdä sen johtopäätöksen, että niin paljon kuin täältä lähetetäänkin kalaa muualle, ei läheskään kaikkea ole pois lähetetty, vaan on iso osa täälläkin syöty. Väestön yleinen leima on kieltämättä toisenlainen kuin puhtaammin amerikkalaisissa kaupungeissa. Se ei kuitenkaan ole yksin suomalaisten syytä, sillä täällä on paljo muitakin pohjois-euroalaisia, ja lienee niitä, niinkuin suomalaisiakin, täällä asunut melkein kaupungin perustamisesta asti, joten rodut ovat ehtineet melkoisesti sekottua. Yleinen kasvojen muoto on täällä leveämpi kuin oikein aito-amerikkalainen "piilunaama". Näkee tosin täälläkin niitä, joilla naama on suomalaisen piilukirveen mallia, ja jotka kyllä ovat teräviä siihen ammattiin, mihin heidät on tahkottu, mutta joista muuten asian kohdalla löytää aivoja jokseenkin saman verran kuin niitä tavallisissa piilussakin on.

Mitä sitte siihen aina mainittuun "astorialaiseen mailmankatsomukseen" tulee, niin pelkäänpä pahoin, ettei sillä ole muuta erotusta muiden ihmisten mailmankatsomuksesta kuin mikä yleensä on nukuneen ja valveilla-olevan ihmisen ajatusjuoksun välillä. Koettakaa vain yhtä raskaasti nukkua muuallakin, niin pian näette kaikki olevanne yksiä astorialaisia.

KAAPRO JÄÄSKELÄINEN.

L. Moilanen.

SISÄLLYSLUETTO

	Sivu
Joukkojen nousu (runo)	5
Kymmenvuotias (4 kuvaa)	9
Muistelmia elämästäni ennen Toveria ja Toverin seurassa	17
Auringon lapsien tie (runo)	29
Liippajaiset	31
Ajan vaihtuessa	35
Pilkuta, pilkuta pikkunen poika (runo)	39
Joitakin muistoja	41
Sivutehtävät	49
Menneiltä ajoilta (2 kuvalla)	54
Kiitos heille	57
Fort Braggin lakko (3 kuvalla)	59
Osa Toverin asiamies- ja kirjeenvaihtaja-joukosta	65
Lyhyt silmäys Wyomingin suomalaisten pyrintöihin (kuvitettu) ..	67
Katsaus Hannan osaston toimintaan	73
Carneyvillen osaston toimintakertomus	76
Piirteitä San Franciscon s. s. osaston toiminnasta	77
Kertomus Los Angelesin osaston kymmenvuotisesta toiminnasta, 84	
Katsaus Eureka, Cal., s. s. osaston toimintaan	88
Astorian s. s. osaston toiminnasta	90
Piirteitä Portlandin s. s. osaston toiminnasta	96
Svensenin s. s. osasto	100
Tacoman s. s. osasto viisivuotias	101
Katsaus Winlockin osaston toimintaan	103
Woodlandin, Wash., s. s. osaston historia	104
Park Cityn s. s. osasto	107
Binghamin s. s. osaston toiminnasta	107
Katsaus suomalaisten sosialistien toimintaan Arizonassa	109
Mullanin, Idaho, s. s. osasto	110
Sointulan osasto Malkosaarella	111
Eräs kymmenvuotismuistelmä (2 kuvalla)	112
Nuoruuden muistelmia	117
P. V. Paholaisen pakinoita (kuvitettu)	119
Eräälle (runo)	120
Astoria ja astorialaiset (kuvitettu)	123

KIRJOTUKSIIN LIITTYMÄTTÖMÄT KUVAT

	Sivu
Toverin toimittajia	5
Toverin kotikaupunki	7
Raymondin, Wash., osaston ompeluseura	19
Lännen jättiläinen paloteltuna	25
Toverin henkilökunta v. 1913	27
Toverin nykyinen johtokunta	30
Toverin kirjeenv. seuraamassa Everettin oikeusjuttua Seattlessa ..	30
Toverin paino, kahdessa kuvassa	34
Toverin haaraliike Seattlessa	37
Toverittaren kirjeenvaihtajia, avustajia ja asiamiehiä	57
Osa Toverin asiamies- ja kirjeenvaihtajajoukosta	64
Toverin työläisiä	66
Berkeleyn osaston talo	82
Berkeleyn haalin näyttämö	83
Eureka osaston voimisteluseura	89
Butten lakkolaisia kesälomalla Astoriassa	92
Aberdeenin osaston näytelmäseura	103
Toverin nykyiset huoneustot	106
Toverin latomakoneet	108
Toverin toimittajia	116
Kun tilaajamäärä oli korkeimmillaan	118

OIKAISU

Sivulla 65 olevasta asiamies- ja kirjeenvaihtajaluettelosta on jäänyt pois yksi nimi. Ylirivillä toinen oikealta on toveri T. Helseke, San Franciscosta.